

Den nya inskrivningsmyndigheten

Betänkande av IM-utredningen

Stockholm 2007

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2007:7

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 2003.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Tryckt av Edita Sverige AB
Stockholm 2007

ISBN 978-91-38-22688-9
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Miljödepartementet

Regeringen beslutade den 18 maj 2006 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att överväga vissa frågor med anledning av överföringen av huvudmannskapet för inskrivningsmyndigheterna från Domstolsverket till Lantmäteriverket.

Till särskild utredare förordnades fr.o.m. den 1 juli 2006 lagmannen Jan Warén.

Som sakkunniga förordnades fr.o.m. den 18 september 2006 kanslirådet Jan Josefsson, rättssakkunnige Rikard Jermsten och departementssekreteraren Monica Lagerqvist Nilsson. Som experter förordnades fr.o.m. samma dag direktören Bengt Kjellson, rådmannen Christel Lundmark, chefsjuristen Jörgen Nilsson, advokaten Annika Gustafsson och bankjuristen Pia Wråkhufvud.

Till sekreterare förordnades fr.o.m. den 1 juli 2006 hovrätts-assessorn Henrik Jonsson.

Utredningen har antagit namnet IM-utredningen.

Härmed överlämnar utredningen betänkandet Den nya inskrivningsmyndigheten (SOU 2007:7).

Uppdraget är med detta slutfört.

Halmstad i januari 2007

Jan Warén

/Henrik Jonsson

Innehåll

Sammanfattning	13
Författningsförslag	17
1. Förslag till lag om ändring i jordabalken	17
2. Förslag till lag om ändring i lagen (2005:686) om ändring i jordabalken	27
3. Förslag till lag om ändring i lagen (1970:995) om införande av nya jordabalken	29
4. Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	30
5. Förslag till lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling	31
6. Förslag till lag om ändring i förköpslagen (1967:868).....	34
7. Förslag till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)	35
8. Förslag till lag om ändring i lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter.....	36
9. Förslag till lag om ändring i lagen (1985:277) om vissa bulvanförhållanden.....	38
10. Förslag till lag om ändring i lagen (1989:31) om förvaltning av vissa samägda jordbruksfastigheter.....	39
11. Förslag till lag om ändring i lagen (1994:448) om pantbrevsregister	41

12.	Förslag till förordning om ändring i kungörelsen (1971:712) om inskrivningsärenden avseende vissa järnvägar.....	42
13.	Förslag till förordning om ändring i fastighetsbildningskungörelsen (1971:762).....	43
14.	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1971:933) om rättsstatistiken.....	44
15.	Förslag till förordning om ändring i ledningsrättskungörelsen (1973:1148).....	45
16.	Förslag till förordning om ändring i anläggningskungörelsen (1973:1165).....	46
17.	Förslag till förordning om ändring i kungörelsen (1974:1063) om fastighetsbevis m.m.	47
18.	Förslag till förordning om ändring i sekretessförordningen (1980:657)	49
19.	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1982:805) om ersättning av allmänna medel till vittnen, m.m.....	50
20.	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1984:406) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter	51
21.	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna.....	52
22.	Förslag till förordning om ändring i konkursförordningen (1987:916).....	56
23.	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1994:598) om pantbrevsregister.....	57
24.	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1995:1418) med instruktion för det statliga lantmäteriet.....	59

25.	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol.....	61
26.	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion.....	62
27.	Förslag till förordning om upphävande av förordningen (1999:1385) om inskrivningsmyndigheternas verksamhetsområden	66
28.	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2000:308) om fastighetsregister	67
29.	Förslag till förordning om ändring i inskrivningsförordningen (2000:309).....	70
30.	Förslag till förordning om inskrivningsmyndighetens inskrivningskontor och indelning i verksamhetsområden	77
1	Inledning.....	81
1.1	Utredningens uppdrag.....	81
1.2	Uppdragets genomförande.....	82
1.3	Betänkandets disposition.....	82
2	Inskrivningsverksamheten i huvuddrag	83
2.1	Allmänt	83
2.2	Handläggningen av inskrivningsärenden.....	84
3	Vissa tidigare utredningar och bedömningar	87
3.1	Lantmäteri- och inskrivningsutredningen samt Domstolsverkets rapport år 1997	87
3.2	Lantmäteriutredningen	88
3.3	Propositionen Lantmäteriverksamheten och riksdagsbehandlingen.....	90

4	Exempel på andra sammanslagningar av myndigheter.....	91
5	Inskrivningsmyndigheternas organisation	95
5.1	Allmänt	95
5.2	Förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion.....	95
5.3	Den yttre organisationen	97
5.4	Den inre organisationen.....	98
6	Det statliga lantmäteriets organisation	101
6.1	Allmänt	101
6.2	Förordningen (1995:1418) med instruktion för det statliga lantmäteriet	101
6.3	Det statliga lantmäteriets yttre organisation	103
6.4	Lantmäteriverkets inre organisation	103
7	Domstolsverkets och Lantmäteriverkets funktioner inom inskrivningsverksamheten.....	105
7.1	Domstolsverket	105
7.2	Lantmäteriverket	106
8	Överväganden och förslag	109
8.1	Organisations- och kompetensfrågor	109
8.1.1	Inledning.....	109
8.1.2	En eller flera handläggande myndigheter?.....	109
8.1.3	Inskrivningskontor och verksamhetsområden	112
8.1.4	Lantmäteriverkets funktioner inom inskrivningsverksamheten	115
8.1.5	Domstolsverkets funktioner inom inskrivningsverksamheten	117
8.1.6	Ledning och styrning.....	118
8.1.7	Beslutsbehörighet.....	121
8.1.8	Kompletterande juridisk kompetens och notarietjänstgöring.....	124

8.1.9	Övriga frågor.....	126
8.2	Frågor rörande förfarandet vid inskrivningsmyndigheten och forum vid överklagande m.m.	128
8.2.1	Inledning	128
8.2.2	Sammanträde hos inskrivningsmyndigheten	128
8.2.3	Allmänt om handläggningen av inskrivningsärenden.....	131
8.2.4	Hänvisningarna i 19 kap. 26 § jordabalken	133
8.2.5	Hänvisningarna i 19 kap. 16 § jordabalken	147
8.2.6	Omprövning av inskrivningsärenden	148
8.2.7	Överklagande av inskrivningsmyndighetens beslut	151
8.2.8	Expeditionsavgifter.....	155
8.2.9	Vissa ärenden om dödande av förkommen handling och in-teckning.....	156
8.2.10	Statistik.....	157
9	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	159
10	Ekonomiska konsekvenser m.m.....	161
11	Författningskommentarer	163
11.1	Förslag till lag om ändring i jordabalken	163
11.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2005:686) om ändring i jordabalken	168
11.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1970:995) om införande av nya jordabalken	168
11.4	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	168
11.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling	169
11.6	Förslag till lag om ändring i förköpslagen (1967:868).....	169
11.7	Förslag till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)	169

11.8	Förslag till lag om ändring i lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter	170
11.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1989:31) om förvaltning av vissa samägda jordbruksfastigheter	170
11.10	Förslag till förordning om ändring i kungörelsen (1971:712) om inskrivningsärenden avseende vissa järnvägar	171
11.11	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1971:933) om rättsstatistiken	171
11.12	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1974:1063) om fastighetsbevis m.m.....	171
11.13	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1984:406) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter.....	172
11.14	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna	172
11.15	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1994:598) om pantbrevsregister	172
11.16	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1995:1418) med instruktion för det statliga lantmäteriet	173
11.17	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol	173
11.18	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion	173
11.19	Förslag till förordning om upphävande av förordningen (1999:1385) om inskrivningsmyndigheternas verksamhetsområden.....	174
11.20	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2000:308) om fastighetsregister	174

11.21	Förslag till förordning om ändring i inskrivningsförordningen (2000:309)	175
11.22	Förslag till förordning om inskrivningsmyndighetens inskrivningskontor och indelning i verksamhetsområden.....	177
	Bilaga Kommittédirektiv	179

Sammanfattning

Kort om uppdraget

IM-utredningen har haft i uppdrag att överväga och lämna förslag på de författningsändringar som en överflyttning av huvudmannskapet för inskrivningsmyndigheterna från Domstolsverket till Lantmäteriverket kräver. Uppdraget har även omfattat att lämna förslag på hur inskrivningsverksamheten med Lantmäteriverket som huvudman skall vara organiserad och att överväga hur behovet av juridisk kompetens i inskrivningsverksamheten bör tillgodoses.

IM-utredningens förslag och bedömningar

Beträffande organisationen föreslås att den verksamhet som nu bedrivs av landets sju inskrivningsmyndigheter skall skötas av Lantmäteriverket under benämningen inskrivningsmyndigheten. Den för landet gemensamma inskrivningsmyndigheten skall vara indelad i sju verksamhetsområden och varje område skall tillhöra ett inskrivningskontor. Dessa kontor skall vara placerade i de orter där de nuvarande inskrivningsmyndigheterna finns och ha samma verksamhetsområden som dessa har. När det gäller vissa järnvägar skall inskrivningsmyndighetens handläggning ske i Norrtälje.

Vad avser Domstolsverkets funktioner inom inskrivningsverksamheten föreslås att dessa i allt väsentligt skall flyttas över till Lantmäteriverket. Vidare görs bedömningen att Lantmäteriverket skall ha kvar de funktioner verket har i dag inom inskrivningsverksamheten. Lantmäteriverket kommer härigenom att få två skilda myndighetsfunktioner, dvs. som inskrivningsmyndighet och som verk, inom inskrivningsverksamheten.

Eftersom inskrivningsmyndigheterna skall avskiljas från domstolsorganisationen föreslås att gällande reglering om ledning och styrning samt om delegering av beslutsbehörighet skall utmönstras.

Det har inte bedömts vara motiverat att införa någon ny reglering om detta. I dessa avseenden skall Lantmäteriverket i enlighet med 17 och 18 §§ verksförordningen (1995:1322) själv få bestämma om organisationen. Vissa generella uttalanden görs dock om hur inskrivningsmyndigheten lämpligen skall ledas och styras samt om fördelningen av beslutsbehörighet inom myndigheten.

I fråga om juridisk kompetens konstateras att det behövs inskrivningsjurister på vart och ett av inskrivningsmyndighetens inskrivningskontor. Vidare görs bedömningen att det behövs jurister på central nivå inom Lantmäteriverket som kan utgöra en stödfunktion gentemot inskrivningsjuristerna vid kontoren. Beträffande notariatjänstgöring föreslås att Domstolsverket skall erbjuda s.k. paketanställning. Anställningen skall avse tjänstgöring 6 månader på ett av inskrivningsmyndighetens inskrivningskontor med fortsättning i domstol.

När det gäller förfarandet vid den nya inskrivningsmyndigheten anses det inte finnas skäl att inskränka de nuvarande möjligheterna att hålla sammanträde. Däremot föreslås att hänvisningarna i 19 kap. 16 och 26 §§ jordabalken till vissa bestämmelser i lagen (1996:242) om domstolsärenden skall slopas. Då Lantmäteriverket skall vara inskrivningsmyndighet skall i stället förvaltningslagen (1986:223) vara tillämplig i den utsträckning annan lag eller förordning inte innehåller avvikande bestämmelser.

Som en konsekvens av den nyssnämnda ordningen föreslås ett antal nya handläggningsregler i 19 kap. jordabalken. Dessa reglerar frågor rörande utdömmande av vite, ombud och biträde, inkommande handlingar samt hinder mot inställelse. Vidare föreslås att bestämmelserna i förvaltningslagen om omprövning inte skall tillämpas vid behandling av inskrivningsärenden.

Det läggs även fram förslag om nya bestämmelser i 20 kap. jordabalken. Dessa innebär i huvudsak att inskrivningsmyndigheten i ett ärende om lagfartssammanträde skall få ansöka hos tingsrätt om förhör med vittne eller sakkunnig under ed och användande av tvångsmedel för att skaffa in bevisning. Avgörande för vilken tingsrätt som är rätt forum skall vara inom vilken domkrets fastigheten är belägen.

Inskrivningsmyndighetens beslut enligt jordabalken och lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter föreslås få överklagas till tingsrätt. Avgörande för vilken tingsrätt som är rätt forum skall vara inom vilken domkrets fastigheten eller tomt-rätten är belägen. För överklagande till hovrätt skall prövnings-

tillstånd krävas. Lagen om domstolsärenden skall tillämpas vid handläggningen av ett överklagande.

I fråga om expeditionsavgifter läggs fram förslag om att det i 19 kap. jordabalken skall tas in ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om detta och att regleringen skall flyttas från förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna till inskrivningsförordningen (2000:309). Det föreslås även att beslut om expeditionsavgifter skall få överklagas till Skatteverket.

Vidare föreslås vissa ändringar i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling. Om ett pantbrev eller ett vilandebevis som avser in-teckning i fastighet eller tomträtt förstörts eller kommit bort kan i dag ansökan om dödande av handlingen göras hos den tingsrätt där den inskrivningsmyndighet finns inom vars verksamhetsområde fastigheten är belägen. Detsamma gäller i fråga om dödande av in-teckning i fastighet eller tomträtt. Förslaget innebär att ansökningar i dessa fall skall göras hos tingsrätten i den ort där inskrivningsmyndigheten har ett inskrivningskontor inom vars verksamhetsområde fastigheten är belägen.

Författningsförslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2008. Vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet skall äldre bestämmelser tillämpas. Bortsett från vissa övergångskostnader vilka skall finansieras inom befintliga anslag bedöms författningsförslagen på sikt leda till minskade kostnader för staten när det gäller inskrivningsverksamheten.

Författningsförslag

1. Förslag till lag om ändring i jordabalken

Häri genom föreskrivs i fråga om jordabalken¹
dels att 19 kap. 4 § skall upphöra att gälla,
dels att i 19 kap. 34 och 37 §§ orden ”en inskrivningsmyndighet”
skall bytas ut mot ”inskrivningsmyndigheten”,
dels att 2 kap. 4 §, 19 kap. 1, 3, 4, 5, 7, 12, 16, 26 och 32 §§,
20 kap. 10, 11 och 12 §§ samt 22 kap. 2 § skall ha följande lydelse,
dels att det skall införas fem nya paragrafer, 19 kap. 26 a, 26 b,
26 c och 26 d §§ och 20 kap. 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

4 §²

Föremål som nyttjanderättshavare eller eljest annan än fastighetsägaren tillfört fastigheten hör ej till denna, om icke föremålet och fastigheten kommit i samme ägares hand. Detsamma gäller i fråga om föremål som enligt 3 § kan höra till fastigheten och tillförts denna av fastighetsägaren utan att han ägde föremålet. Har fastighetsägaren tillfört fastigheten föremål som enligt 3 § kan höra till fastigheten och som han förvärvat under villkor att överlåtaren

¹ Balken omtryckt 1971:1209.

Senaste lydelse av
19 kap. 4 § 2000:226
19 kap. 34 § 2000:226
19 kap. 37 § 2000:226.

² Senaste lydelse 2003:530.

har rätt att återtaga föremålet om förvärvaren åsidosätter vad som åligger honom enligt överlåtelseavtalet, hör föremålet icke till fastigheten så länge villkoret gäller.

<p>Omfattas föremål, som tillförts fastigheten av annan än fastighetsägaren, av företagsinteckning och har föremålet och fastigheten kommit i samme ägares hand genom att föremålets ägare förvärvat fastigheten, hör föremålet likväl icke till fastigheten, om icke sex månader förflutit från det han sökt lagfart på sitt fång. Har inteckningsborgenären före utgången av angivna tid väckt talan om betalning och anmält detta till inskrivningsmyndigheten för det område där fastigheten ligger, hör föremålet ej till fastigheten, om icke två månader förflutit från det talan avgjorts genom dom eller beslut som vunnit laga kraft.</p>	<p>Omfattas föremål, som tillförts fastigheten av annan än fastighetsägaren, av företagsinteckning och har föremålet och fastigheten kommit i samme ägares hand genom att föremålets ägare förvärvat fastigheten, hör föremålet likväl icke till fastigheten, om icke sex månader förflutit från det han sökt lagfart på sitt fång. Har inteckningsborgenären före utgången av angivna tid väckt talan om betalning och anmält detta till inskrivningsmyndigheten, hör föremålet ej till fastigheten, om icke två månader förflutit från det talan avgjorts genom dom eller beslut som vunnit laga kraft.</p>
---	---

I lagen (1992:1461) om verkan av vissa förbehåll vid överlåtelse av fastighet som tillhör staten, m.m. finns särskilda bestämmelser om att föremål som tillhör staten upphör att höra till fastigheten.

19 kap.

1 §³

Inskrivning enligt denna balk skall göras i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Bestämmelser om fastighetsregistret finns i lagen (2000:224) om fastighetsregister.

Inskrivning enligt denna balk skall göras i fastighetsregistrets inskrivningsdel. *Regeringen meddelar föreskrifter om expeditionssavgifter för bevis om inskrivningsåtgärd.*

Bestämmelser om fastighetsregistret finns i lagen (2000:224)

³ Senaste lydelse 2000:226.

om fastighetsregister.

3 §⁴

Inskrivningsärenden skall handläggas av *inskrivningsmyndigheter*, om inte regeringen med stöd av 27 § har bestämt något annat. *Regeringen bestämmer inskrivningsmyndigheternas verksamhetsområden.*

Inskrivningsärenden skall handläggas av *en för landet gemensam inskrivningsmyndighet*, om inte regeringen med stöd av 27 § har bestämt något annat. *Regeringen bestämmer vilken myndighet som skall vara inskrivningsmyndighet och om sådan myndighets inskrivningskontor och indelning i verksamhetsområden.*

5 §⁵

En inskrivningsmyndighet skall ledas av en lagfaren domare.

För den som handlägger ett inskrivningsärende tillämpas bestämmelserna i 4 kap. 13–15 §§ rättegångsbalken om jäv.

7 §⁶

Om ett inskrivningsärende enligt beslut av *hovrätten eller Högsta domstolen* skall tas upp till ny handläggning hos inskrivningsmyndigheten, skall ärendet tas upp på den inskrivningsdag då beslutet inkommer till myndigheten.

Om ett inskrivningsärende enligt beslut av *domstol* skall tas upp till ny handläggning hos inskrivningsmyndigheten, skall ärendet tas upp på den inskrivningsdag då beslutet inkommer till myndigheten.

12 §⁷

En ansökan skall omedelbart avvisas, om

1. den inte har gjorts hos rätt inskrivningsmyndighet,

2. den inte har gjorts på det sätt som anges i 10 § första

1. den inte har gjorts på det sätt som anges i 10 § första

⁴ Senaste lydelse 2000:226.

⁵ Senaste lydelse 2000:226. Ändringen innebär att första stycket upphävs.

⁶ Senaste lydelse 2000:226.

⁷ Senaste lydelse 2000:226.

stycket, eller

3. det förvärv som sökanden åberopar uppenbarligen är sådant att det inte kan skrivas in i fastighetsregistrets in-skrivningsdel.

stycket, eller

2. det förvärv som sökanden åberopar uppenbarligen är sådant att det inte kan skrivas in i fastighetsregistrets in-skrivningsdel.

16 §⁸

Om det på grund av någon särskild omständighet finns anledning att anta att det förvärv som sökanden åberopar är ogiltigt eller inte kan göras gällande eller att den sökta åtgärden på annat sätt skulle kränka någon annans rätt, skall inskrivningsmyndigheten ge den vars rätt berörs tillfälle att yttra sig skriftligen. I samband med detta får även sökanden eller annan ges tillfälle att yttra sig skriftligen.

Om det behövs, skall inskrivningsmyndigheten hålla ett sammanträde. Beträffande kallelse till och utevaro från ett sådant sammanträde gäller för sökanden 14 § andra stycket i detta kapitel *och för någon annan än sökanden 18 och 20 §§ lagen (1996:242) om domstols-ärenden*. Sammanträdet får hållas på telefon, om det är lämpligt. Underlåtenhet att delta i ett telefonsammanträde får dock inte leda till någon påföljd. Protokoll skall föras över vad som framkommer vid sammanträdet.

Om det behövs, skall inskrivningsmyndigheten hålla ett sammanträde. Beträffande kallelse till och utevaro från ett sådant sammanträde gäller för sökanden 14 § andra stycket i detta kapitel. *Vad gäller annan än sökanden får inskrivningsmyndigheten förelägga sådan person att inställa sig personligen vid vite. Om personen uteblir från sammanträdet, utgör det inte hinder för att avgöra ärendet. Föreläggandet skall innehålla en upplysning om detta.* Sammanträdet får hållas på telefon, om det är lämpligt. Underlåtenhet att delta i ett telefonsammanträde får dock inte leda till någon påföljd. Protokoll skall föras över vad som framkommer vid sammanträdet.

Om inskrivningsmyndigheten finner att det råder tvist om sökandens rätt, får myndigheten förelägga sökanden att inom viss

⁸ Senaste lydelse 2000:226.

tid väcka talan vid domstol. Följer sökanden inte föreläggandet, får inskrivningsmyndigheten avvisa ansökan. En upplysning om detta skall tas in i föreläggandet.

26 §⁹

Om inte annat följer av denna balk, skall följande bestämmelser i lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas vid inskrivningsmyndighetens handläggning: 12 § om utredning av ärendet, 13 § första stycket om skriftligt förfarande, 16 § om skriftväxling, 21 § första stycket om offentlighet och ordning vid sammanträde, 22 § om parts rätt att få del av uppgifter, 23–25 §§ om bevisning, 27 § om beslut, 43 § om straff och vite, 44 § första och tredje styckena om inkommande handlingar, 45 § om hinder mot inställelse, 46 § om delgivning, 47 § om ombud och biträde samt 48 § om tolk och översättning av handlingar.

Vad som sägs i de i första stycket angivna paragraferna om domstolen skall i stället avse inskrivningsmyndigheten.

Sökanden eller annan som skall yttra sig får anlita ombud eller biträde. I fråga om ombud och biträde tillämpas 12 kap. 2 § rättegångsbalken. I fråga om fullmakt för ombud tillämpas 12 kap. 8–19 §§ rättegångsbalken. En skriftlig fullmakt behöver dock inte företes.

Visar ett ombud eller biträde oskicklighet eller oförstånd eller är han olämplig på något annat sätt, får inskrivningsmyndigheten avvisa honom som ombud eller biträde i ärendet.

26 a §

Den som har kallats till sammanträde men inte kan inställa sig skall omedelbart anmäla det till inskrivningsmyndigheten.

I fråga om laga förfall tillämpas 32 kap. 6–8 §§ rättegångsbalken.

⁹ Senaste lydelse 2000:226.

26 b §

Ett telefax eller annat meddelande som saknar avsändarens underskrift i original skall bekräftas av avsändaren genom en i original undertecknad handling, om det behövs. Har inskrivningsmyndigheten begärt en sådan bekräftelse men inte fått någon, får inskrivningsmyndigheten bortse från meddelandet.

26 c §

Vite döms ut av inskrivningsmyndigheten.

26 d §

Vid behandlingen hos inskrivningsmyndigheten av inskrivningsärenden tillämpas inte bestämmelserna i 10 § andra stycket, 27 och 28 §§ förvaltningslagen (1986:223). Av 37 a och 37 b §§ lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter framgår att inskrivningsmyndigheten skall ompröva beslut om stämpelskatt i vissa fall.

32 §¹⁰

Ett beslut av inskrivningsmyndigheten i ett inskrivningsärende får överklagas *till hovrätten* av den som beslutet rör, om det har gått honom eller henne emot.

Ett beslut av inskrivningsmyndigheten i ett inskrivningsärende får överklagas av den som beslutet rör, om det har gått honom eller henne emot, *till den tingsrätt inom vars*

¹⁰ Senaste lydelse 2000:226.

*domkrets fastigheten eller
tomträtten är belägen.*

Ett beslut om rättelse får överklagas även av den myndighet som avses i 18 kap. 5 § första stycket.

Vid överklagande tillämpas, om inte annat följer av denna balk, bestämmelserna i 7 §, 8 § första stycket, 9 och 10 §§ samt 38 § fjärde stycket lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Vid *handläggningen av ett* överklagande tillämpas, om inte annat följer av denna balk, lagen (1996:242) om domstolsärenden.

*Prövningstillstånd krävs vid
överklagande till hovrätten.*

20 kap.

10 §¹¹

Kan den som påstår sig ha förvärvat fast egendom ej förete sin fångeshandling eller är hans fångeshandling bristfällig, skall inskrivningsmyndigheten på hans begäran utsätta sammanträde för utredning angående äganderätten till fastigheten (lagfarts-sammanträde). Sådant sammanträde skall även utsättas, om det begäres av den som enligt 4 § får söka lagfart på föregående ägares förvärv och dennes fångeshandling ej kan företes eller är bristfällig.

Ansökan om lagfartssammanträde skall göras skriftligen och innehålla redogörelse för vad som sökanden vet om förvärvet och om anledningen till att fångeshandlingen icke kan företes eller att den är bristfällig. I sist angivna fall skall fångeshandlingen inges. Sökanden skall vidare inge intyg om vad som fastighetslängden utvisar angående äganderätten under de tio åren närmast före ansökningen och den skriftliga utredning i övrigt som kan

Ansökan om lagfartssammanträde skall göras skriftligen och innehålla redogörelse för vad som sökanden vet om förvärvet och om anledningen till att fångeshandlingen icke kan företes eller att den är bristfällig. I sist angivna fall skall fångeshandlingen inges. Sökanden skall vidare inge intyg om vad som fastighetslängden utvisar angående äganderätten under de tio åren närmast före ansökningen och den skriftliga utredning i övrigt som kan

¹¹ Senaste lydelse 1975:1085.

finnas tillgänglig.

finnas tillgänglig. I 10 a § finns bestämmelser om särskilda åtgärder för inhämtande av utredning.

10 a §

Om ett vittne eller en sakkunnig bör höras under ed, skall inskrivningsmyndigheten ansöka om det hos den tingsrätt inom vars domkrets fastigheten är belägen. Detsamma gäller om någon bör föreläggas att som bevis tillhandahålla en skriftlig handling eller ett föremål. Finns det lagliga förutsättningar för åtgärden, skall tingsrätten bifalla ansökan.

Reglerna i rättegångsbalken tillämpas i fråga om en åtgärd som avses i första stycket. Företrädare för inskrivningsmyndigheten och sökanden skall kallas till förhör med ett vittne eller en sakkunnig och ges tillfälle att ställa frågor. Om sökanden uteblir från förhöret utgör det inte hinder mot att förhöret genomförs.

11 §¹²

Till lagfartssammanträde skall inskrivningsmyndigheten kalla sökanden och annan som ärendet kan antagas angå. Inskrivningsmyndigheten kan vid vite förelägga sökanden eller annan att infinna sig personligen eller genom ombud. Sammanträde får hållas även om sökanden eller annan som kallats uteblir.

Sammanträdet kungöres i ortstidning och i första numret för ett kvartal av Post och Inrikes Tidningar. Kungörelsen skall innehålla uppgift om sökandens namn och adress samt fastighetens

¹² Senaste lydelse 1977:662.

beteckning ävensom erinran om att sammanträdet syftar till att vinna utredning angående äganderätten till fastigheten och att lagfart på denna kan komma att meddelas med stöd av vad som framkommer vid sammanträdet.

Sammanträdet skall utsättas till sådan tid att minst tre månader kommer att förflyta mellan kungörandet och dagen för sammanträdet.

Sammanträdet skall utsättas till sådan tid att minst tre månader kommer att förflyta mellan kungörandet och dagen för sammanträdet. *Om det är aktuellt med åtgärd enligt 10 a § skall denna ha avslutats innan sammanträdet hålls.*

12 §¹³

Vid lagfartssammanträde skall genom förhör med sökanden eller på annat lämpligt sätt inhämtas upplysningar om förvärvet och såvitt möjligt även utredas vem eller vilka som under de tio åren närmast före ansökan innehaft fastigheten med äganderättsanspråk. Protokoll skall föras rörande vad som förekommit vid sammanträdet och i övrigt framkommit i ärendet.

Sedan protokollet uppsatts, skall ansökan om lagfart på egendomen, under återopande av protokollet såsom fångeshandling, anses gjord på den inskrivningsdag som infaller närmast därefter.

Kostnaden för lagfarts-sammanträde betalas av sökanden. *Kostnad* för kungörelse och syn betalas dock av staten.

Kostnaderna för lagfarts-sammanträde och för åtgärd som avses i 10 a § betalas av sökanden. *Kostnad* för kungörelse och syn betalas dock av staten.

22 kap.

2 §¹⁴

En ansökan om inteckning skall göras av fastighetsägaren. Den skall innehålla uppgift om dels det belopp på vilket inteckningen skall lyda, dels den eller de fastigheter som avses.

Inteckningens belopp skall anges i svenska kronor eller i sådan utländsk valuta för vilken det löpande finns tillgång till en

¹³ Senaste lydelse 1992:448.

¹⁴ Senaste lydelse 2004:449.

tillförlitlig kurs för växling mellan den aktuella valutan och svenska kronor.

Ansökan får ej avse del av fastighet. Den får avse flera fastigheter gemensamt endast om dessa är i samme ägares hand och belägna inom samma *inskrivningsmyndighets område*. Angår ansökan fastighet som svarar för beviljad eller sökt inteckning, måste ansökningen avse samma fasta egendom som inteckningen och får icke därjämte avse fastighet som ej svarar för inteckningen.

Ansökan får ej avse del av fastighet. Den får avse flera fastigheter gemensamt endast om dessa är i samme ägares hand och belägna inom samma *inskrivningskontors verksamhetsområde*. Angår ansökan fastighet som svarar för beviljad eller sökt inteckning, måste ansökningen avse samma fasta egendom som inteckningen och får icke därjämte avse fastighet som ej svarar för inteckningen.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.
 2. Vid överklagande av ett beslut som meddelats före ikraftträdandet skall äldre bestämmelser tillämpas.

2. Förslag till lag om ändring i lagen (2005:686) om ändring i jordabalken

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 16 och 26 §§ jordabalken i stället för dess lydelse enligt lagen (2005:686) om ändring i nämnda balk skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap.

16 §

Om det på grund av någon särskild omständighet finns anledning att anta att det förvärv som sökanden åberopar är ogiltigt eller inte kan göras gällande eller att den sökta åtgärden på annat sätt skulle kränka någon annans rätt, skall inskrivningsmyndigheten ge den vars rätt berörs tillfälle att yttra sig skriftligen. I samband med detta får även sökanden eller annan ges tillfälle att yttra sig skriftligen.

Om det behövs, skall inskrivningsmyndigheten hålla ett sammanträde. Beträffande kallelse till och utevaro från ett sådant sammanträde gäller för sökanden 14 § andra stycket i detta kapitel och för någon annan än sökanden 18 och 20 §§ lagen (1996:242) om domstolsärenden. Protokoll skall föras över vad som framkommer vid sammanträdet.

Om det behövs, skall inskrivningsmyndigheten hålla ett sammanträde. Beträffande kallelse till och utevaro från ett sådant sammanträde gäller för sökanden 14 § andra stycket i detta kapitel. Vad gäller annan än sökanden får inskrivningsmyndigheten förelägga sådan person att inställa sig personligen vid vite. Om personen uteblir från sammanträdet, utgör det inte hinder för att avgöra ärendet. Föreläggandet skall innehålla en upplysning om detta. Protokoll skall föras över vad som framkommer vid sammanträdet.

Om inskrivningsmyndigheten finner att det råder tvist om sökandens rätt, får myndigheten förelägga sökanden att inom viss tid väcka talan vid domstol. Följer sökanden inte föreläggandet, får inskrivningsmyndigheten avvisa ansökan. En upplysning om detta skall tas in i föreläggandet.

26 §

Om inte annat följer av denna balk, skall följande bestämmelser i lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas vid inskrivningsmyndighetens handläggning: 12 § om utredning av ärendet, 13 § första stycket om skriftligt förfarande, 16 § om skriftväxling, 21 § första stycket om offentlighet och ordning m.m. vid sammanträde, 22 § om parts rätt att få del av uppgifter, 23–25 §§ om bevisning, 27 § om beslut, 43 § om straff och vite, 44 § första och tredje styckena om inkommande handlingar, 45 § om hinder mot inställelse, 46 § om delgivning, 47 § om ombud och biträde samt 48 § om tolk och översättning av handlingar.

Vad som sägs i de i första stycket angivna paragraferna om domstolen skall i stället avse inskrivningsmyndigheten.

Sökanden eller annan som skall yttra sig får anlita ombud eller biträde. I fråga om ombud och biträde tillämpas 12 kap. 2 § rättegångsbalken. I fråga om fullmakt för ombud tillämpas 12 kap. 8–19 §§ rättegångsbalken. En skriftlig fullmakt behöver dock inte företes.

Visar ett ombud eller biträde oskicklighet eller oförstånd eller är han olämplig på något annat sätt, får inskrivningsmyndigheten avvisa honom som ombud eller biträde i ärendet.

3. Förslag till lag om ändring i lagen (1970:995) om införande av nya jordabalken

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1970:995) om införande av nya jordabalken¹⁵ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹⁶

I fråga om järnväg, på vilken förordningen (1880:36), innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, in-teckning och utmätning av järnväg, så ock i fråga om förvaltning av järnväg under konkurs är tillämplig vid nya balkens ikraftträdande, äger 1, 2, 4–7, 9, 11, 12 och 14 §§ nyssnämnda förordning fortfarande tillämpning. Fråga om tillstånd som avses i 2 och 7 §§ angivna förordning prövas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

<p>Inskrivningsärende angående järnväg som avses i första stycket handlägges av <i>den inskrivningsmyndighet som regeringen bestämmer.</i></p>	<p>Inskrivningsärende angående järnväg som avses i första stycket handlägges av <i>in-skrivningsmyndigheten i den ort som regeringen bestämmer.</i></p>
--	---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.

¹⁵ Lagen omtryckt 1971:1210.

¹⁶ Senaste lydelse 1979:564.

4. Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §¹⁷

Hovrätt tillkommer att som första domstol uppta mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget har begåtts av domare i allmän underrätt *eller av inskrivningsdomare eller annan som vid inskrivningsmyndighet har förordnats att handlägga inskrivningsärende.*

Hovrätt tillkommer att som första domstol uppta mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget har begåtts av domare i allmän underrätt.

Hovrätt är i övrigt första domstol i mål, beträffande vilka så föreskrives i lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.

¹⁷ Senaste lydelse 1987:681.

5. Förslag till lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling

Härigenom föreskrivs att 2 och 13 §§ lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling¹⁸ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹⁹

Ansökan om dödande av handling skall, skriftligen avfattad, ges in till rätten i den ort, där förpliktelsen skall fullgöras, eller, om sådan ort ej är nämnd i handlingen, till den rätt, där den förpliktade är skyldig att svara i tvistemål, som angår gäld i allmänhet. Då fråga är om pantbrev på grund av in-teckning i fastighet eller tomträtt, görs ansökningen hos *den rätt där den inskrivningsmyndighet finns* inom vars verksamhetsområde fastigheten är belägen.

Ansökan om dödande av handling skall, skriftligen avfattad, ges in till rätten i den ort, där förpliktelsen skall fullgöras, eller, om sådan ort ej är nämnd i handlingen, till den rätt, där den förpliktade är skyldig att svara i tvistemål, som angår gäld i allmänhet. Då fråga är om pantbrev på grund av in-teckning i fastighet eller tomträtt, görs ansökningen hos *rätten i den ort där inskrivningsmyndigheten har ett inskrivningskontor* inom vars verksamhetsområde fastigheten är belägen.

I fråga om pantbrev på grund av in-teckning i skepp eller skeppsbygge görs ansökningen hos rätten i skeppets hemort eller i den ort där bygget utförs. I fråga om företagsin-teckningsbrev görs ansökningen hos rätten i den ort där inskrivningsmyndigheten är. Ansökan om dödande av in-tecknad fordringshandling görs hos rätten i den ort där inskrivningsmyndigheten är.

Ansökan om dödande av konossement skall ingivas till rätten i godsets bestämmelseort.

¹⁸ Lagen omtryckt 1981:770.

¹⁹ Senaste lydelse 2003:533.

Är enligt vad nu är sagt flera domstolar behöriga, får ansökningen göras vid vilken som helst av dem.

13 §²⁰

Är det inte känt var ett pantbrev eller någon annan in-teckningshandling finns och har tio år förflutit från det att handlingen uppvisades för anteckning om innehav eller i övrigt företeddes i ett in-teckningsärende, kan den in-tecknade egendomens ägare ansöka att in-teckningen dödas trots att handlingen inte kan företes. Ansökan som avser ett pantbrev på grund av in-teckning i fastighet eller tomträtt skall göras hos *den rätt där den inskrivningsmyndighet finns* inom vars verksamhetsområde fastigheten är belägen. Ifråga om pantbrev på grund av in-teckning i skepp eller skeppsbygge skall ansökan göras hos rätten i skeppets hemort eller i den ort där skeppsbygget utförs. Ansökan som avser någon annan in-teckningshandling skall göras hos rätten i den ort där vederbörande inskrivningsmyndighet finns. Kan det antas att ett pantbrev eller företagsin-teckningsbrev har tillkommit på sådant sätt eller har kommit ur ägarens hand under sådana omständigheter som utesluter giltig pantsättning, får ansökan

Är det inte känt var ett pantbrev eller någon annan in-teckningshandling finns och har tio år förflutit från det att handlingen uppvisades för anteckning om innehav eller i övrigt företeddes i ett in-teckningsärende, kan den in-tecknade egendomens ägare ansöka att in-teckningen dödas trots att handlingen inte kan företes. Ansökan som avser ett pantbrev på grund av in-teckning i fastighet eller tomträtt skall göras hos *rätten i den ort där inskrivningsmyndigheten har ett inskrivningskontor* inom vars verksamhetsområde fastigheten är belägen. Ifråga om pantbrev på grund av in-teckning i skepp eller skeppsbygge skall ansökan göras hos rätten i skeppets hemort eller i den ort där skeppsbygget utförs. Ansökan som avser någon annan in-teckningshandling skall göras hos rätten i den ort där vederbörande inskrivningsmyndighet finns. Kan det antas att ett pantbrev eller företagsin-teckningsbrev har tillkommit på sådant sätt eller har kommit ur ägarens hand under sådana omständigheter som utesluter giltig

²⁰ Senaste lydelse 2003:533.

om dödande av in-teckningen pantsättning, får ansökan om göras även om den nyss angivna dödande av in-teckningen göras tiden ej har förflutit. även om den nyss angivna tiden ej har förflutit.

Den som senast har antecknats som innehavare av handlingen skall, om det kan ske, delges ansökningen i enlighet med vad som föreskrivs om delgivning av stämning i tvistemål. Rätten skall därefter utfärda en offentlig stämning, som skall kungöras på det sätt som anges i 6 §. Stämningen skall innehålla en beskrivning av handlingen. I stämningen skall vidare den som kan inneha handlingen eller vet att den finns i behåll eller som i övrigt kan lämna upplysningar i ärendet uppmanas att anmäla detta till rätten senast en viss angiven dag. Denna dag skall bestämmas så att minst sex månader kommer att förflyta från dagen för kungörandet. Sökanden skall underrättas om innehållet i stämningen.

Sedan tiden för anmälan enligt andra stycket har gått ut, skall rätten avgöra ärendet. Finner rätten därvid att någon omständighet inte har förekommit som utgör skälig anledning att låta in-teckningen fortfarande gälla, skall rätten förordna att in-teckningen får dödas utan handlingens företeende efter ansökan om detta hos vederbörande inskrivningsmyndighet.

Rätten skall underrätta inskrivningsmyndigheten om en ansökan som har gjorts enligt första stycket och om rättens slutliga beslut i ärendet. Inskrivningsmyndigheten skall anteckna detta i inskrivningsboken, inskrivningsregistret eller fastighetsregistrets inskrivningsdel. Har ansökningen avslagits, skall anteckning om detta dock inte göras förrän beslutet har vunnit laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.

6. Förslag till lag om ändring i förköpslagen (1967:868)

Härigenom föreskrivs att 15 § förköpslagen (1967:868) ²¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §²²
Har underrättelse enligt 7 § första stycket av kommunen avlämnats i rekommenderat brev på postanstalt inom landet för befordran till mottagarens vanliga adress, anses kommunen ha fullgjort vad som ankommer på kommunen.

Ligger egendomen inom skilda inskrivningsmyndigheters områden anses anmälan enligt 7 eller 9 §§ gjord först när anmälan skett till samtliga inskrivningsmyndigheter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.

²¹ Lagen omtryckt 1974:185.

²² Senaste lydelse 1979:895. Ändringen innebär att andra stycket upphävs.

7. Förslag till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)

Härigenom föreskrivs i fråga om fastighetsbildningslagen (1970:988)²³

dels att 12 kap. 12 § skall upphöra att gälla,

dels att i 19 kap. 5 § orden ”en inskrivningsmyndighet” skall bytas ut mot ”inskrivningsmyndigheten”.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.

²³ Lagen omtryckt 1992:1212.

8. Förslag till lag om ändring i lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter

Härigenom föreskrivs att 38 och 39 §§ lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Beslut enligt denna lag av *en inskrivningsmyndighet* enligt 19 kap. 3 § jordabalken får överklagas *hos hovrätten* av den skattskyldige och av den myndighet som har förordnats till granskningsmyndighet enligt 41 §. Skrivelsen skall ges in till inskrivningsmyndigheten. Vid överklagande tillämpas *i övrigt bestämmelserna i rättegångsbalken om överklagande av tingsrätts beslut*, om inte annat följer av 39 §.

Beslut om föreläggande enligt 28 § får inte överklagas.

Föreslagen lydelse

38 §²⁴

Beslut enligt denna lag av *inskrivningsmyndigheten* enligt 19 kap. 3 § jordabalken får överklagas *till den tingsrätt inom vars domkrets fastigheten eller tomträtten är belägen* av den skattskyldige och av den myndighet som har förordnats till granskningsmyndighet enligt 41 §. Skrivelsen skall ges in till inskrivningsmyndigheten. Vid överklagande tillämpas *den klagotid som anges i 19 kap. 34 § jordabalken*, om inte annat följer av 39 §. *Vid handläggningen i övrigt av ett överklagande tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden.*

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

39 §²⁵

Ett beslut av *en inskrivningsmyndighet* enligt 19 kap. 3 § jordabalken som innefattar

Ett beslut av *inskrivningsmyndigheten* enligt 19 kap. 3 § jordabalken som innefattar

²⁴ Senaste lydelse 2001:345.

²⁵ Senaste lydelse 2005:153.

prövning av en fråga om fastställande av skatt, efterbeskattning eller återvinning får överklagas inom tre år från dagen för beslutet. Har en part överklagat beslutet och vill även motparten överklaga, skall dennes skrivelse ha kommit in till *hovrätten* inom två månader från det att *delgivning som avses i 52 kap. 7 § rättegångsbalken* har skett. *Hovrätten* skall pröva frågan om motpartens överklagande har skett inom rätt tid.

Vid överklagande av ett beslut som avses i första stycket skall *hovrätten*, om målet tas upp till prövning, alltid höra motparten.

prövning av en fråga om fastställande av skatt, efterbeskattning eller återvinning får överklagas inom tre år från dagen för beslutet. Har en part överklagat beslutet och vill även motparten överklaga, skall dennes skrivelse ha kommit in till *den tingsrätt inom vars domkrets fastigheten eller tomträtten är belägen* inom två månader från det att *tingsrätten delgett motparten ett föreläggande enligt 15 § lagen (1996:242) om domstolsärenden att svara på överklagandet*. *Tingsrätten* skall pröva frågan om motpartens överklagande har skett inom rätt tid.

Vid överklagande av ett beslut som avses i första stycket skall *tingsrätten*, om målet tas upp till prövning, alltid höra motparten.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.
 2. Vid överklagande av ett beslut som meddelats före ikraftträdandet skall äldre bestämmelser tillämpas.

**9. Förslag till
lag om ändring i lagen (1985:277) om vissa
bulvanförhållanden**

Härigenom föreskrivs att i 9 § lagen (1985:277) om vissa bulvanförhållanden orden ”vederbörande inskrivningsmyndighet” skall bytas ut mot ”inskrivningsmyndigheten”.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.

10. Förslag till lag om ändring i lagen (1989:31) om förvaltning av vissa samägda jordbruksfastigheter

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1989:31) om förvaltning av vissa samägda jordbruksfastigheter skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §²⁶

Delägarna i fastigheten skall utse en ställföreträdare. Valet av ställföreträdare skall för anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel anmälas skriftligen till inskrivningsmyndigheten *för det område där fastigheten ligger*. Anmälan skall vara undertecknad av ställföreträdaren och innehålla en försäkran av honom på heder och samvete att bestämmelserna i denna lag har iakttagits vid valet av ställföreträdare.

Delägarna i fastigheten skall utse en ställföreträdare. Valet av ställföreträdare skall för anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel anmälas skriftligen till inskrivningsmyndigheten. Anmälan skall vara undertecknad av ställföreträdaren och innehålla en försäkran av honom på heder och samvete att bestämmelserna i denna lag har iakttagits vid valet av ställföreträdare.

Om anmälan enligt första stycket inte har gjorts eller om den som anmälts som ställföreträdare har avlidit, skall rätten på den ort där fastigheten ligger efter anmälan av myndighet eller delägare förordna en ställföreträdare. Om en ställföreträdare begär det, skall rätten förordna en ny ställföreträdare i hans ställe. Innan en ställföreträdare förordnas skall delägarna ges tillfälle att yttra sig, om det är möjligt. När rätten har förordnat en ställföreträdare, skall detta anmälas till inskrivningsmyndigheten.

Delägarna kan när som helst utse en ny ställföreträdare i stället för en ställföreträdare som tidigare har anmälts eller förordnats. Därvid gäller första stycket.

²⁶ Senaste lydelse 2000:250.

Vid byte av ställföreträdare består den tidigare ställföreträdarens uppdrag till dess att den nye ställföreträdaren har antecknats i fastighetsregistrets inskrivningsdel.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.

11. Förslag till lag om ändring i lagen (1994:448) om pantbrevsregister

Härigenom föreskrivs att i 19 § lagen (1994:448) om pantbrevsregister²⁷ ordet ”inskrivningsmyndigheter” skall bytas ut mot ”inskrivningsmyndigheten”.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.

²⁷ Senaste lydelse av 19 § 2006:719.

12. Förslag till förordning om ändring i kungörelsen (1971:712) om inskrivningsärenden avseende vissa järnvägar

Härigenom föreskrivs att kungörelsen (1971:712) om inskrivningsärenden avseende vissa järnvägar²⁸ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Inskrivningsmyndigheten i Norrtälje handlägger inskrivningsärende avseende järnväg, på vilken förordningen (1880:36), innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, in-teckning och ut-mätning av järnväg, så ock i fråga om förvaltning av järnväg under konkurs är tillämplig.

Föreslagen lydelse

Inskrivningsmyndighetens in-skrivningskontor i Norrtälje handlägger inskrivningsärende avseende järnväg, på vilken förordningen (1880:36), innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, in-teckning och ut-mätning av järnväg, så ock i fråga om förvaltning av järnväg under konkurs är tillämplig.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

²⁸ Senaste lydelse 2001:210.

13. Förslag till förordning om ändring i fastighetsbildnings- kungörelsen (1971:762)

Härigenom föreskrivs att i 21 § fastighetsbildningskungörelsen (1971:762) ordet ”inskrivningsmyndighet” skall bytas ut mot ”inskrivningsmyndigheten”.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

14. Förslag till förordning om ändring i förordningen (1971:933) om rättsstatistiken

Härigenom föreskrivs att 1 § förordningen (1971:933) om rättsstatistiken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Uppgifter till rättsstatistiken skall utöver vad som följer av 4 § lämnas enligt följande.

Uppgifter lämnas av Föreskrifter meddelas av

1. Tingsrätterna, Domstolsverket
inskrivningsmyndigheterna,
- Sjöfartsverket, hovrätterna,
- Högsta domstolen,
- Rättshjälpsmyndigheten,
- Rättshjälpsnämnden

2. Allmänna åklagarna Åklagarmyndigheten
3. Kriminalvården Kriminalvården

Första stycket gäller inte inskrivningsmyndigheterna i fråga om uppgifter som lämnas av Lantmäteriverket.

Föreslagen lydelse

1 §²⁹

Uppgifter till rättsstatistiken skall utöver vad som följer av 4 § lämnas enligt följande.

Uppgifter lämnas av Föreskrifter meddelas av

1. Tingsrätterna, Domstolsverket
Sjöfartsverket, hovrätterna,
Högsta domstolen,
Rättshjälpsmyndigheten,
Rättshjälpsnämnden

2. Allmänna åklagarna Åklagarmyndigheten

3. Kriminalvården Kriminalvården

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

²⁹ Senaste lydelse 2005:990.

15. Förslag till förordning om ändring i ledningsrättskungörelsen (1973:1148)

Härigenom föreskrivs i fråga om ledningsrättskungörelsen (1973:1148)³⁰ att i rubriken närmast före 4 § ordet ”inskrivningsmyndighet” skall bytas ut mot ”inskrivningsmyndigheten”.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

³⁰ Senaste lydelse av 4 § 2000:316.

16. Förslag till förordning om ändring i anläggningskungörelsen (1973:1165)

Härigenom föreskrivs i fråga om anläggningskungörelsen (1973:1165)³¹ att i rubriken närmast före 5 § ordet ”inskrivningsmyndighet” skall bytas ut mot ”inskrivningsmyndigheten”.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

³¹ Senaste lydelse av 5 § 2000:317.

17. Förslag till förordning om ändring i kungörelsen (1974:1063) om fastighetsbevis m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om kungörelsen (1974:1063) om fastighetsbevis m.m.³²

dels att i 21 § ordet "inskrivningsmyndighet" skall bytas ut mot "inskrivningsmyndigheten",

dels att 1 och 2 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §³³

Denna kungörelse innehåller bestämmelser om bevis och andra uppgifter rörande innehållet i fastighetsregistret.

Om bevis rörande *in-* Om bevis rörande *in-*
skrivningsmyndighets beslut och *skrivningsmyndighetens* beslut
uppgifter till rättsstatistiken finns finns särskilda bestämmelser.
särskilda bestämmelser.

Bestämmelserna i kungörelsen innebär ingen inskränkning i den skyldighet som enligt lag åvilar myndighet att pröva framställningar om utlämnande av upptagning för automatiserad behandling som anses som allmän eller av utskrift av sådan upptagning.

2 §³⁴

Uppgift om innehållet i fastighetsregistret lämnas i form av fastighetsbevis,
gravationsbevis,
samfällighetsbevis,
kvartersbevis,
anläggningsbevis.

Ett bevis som avses i första stycket framställs maskinellt av Lantmäteriverket på blankett enligt formulär som fastställs av

Ett bevis som avses i första stycket framställs maskinellt av Lantmäteriverket på blankett enligt formulär som fastställs av

³² Senaste lydelse av 21 § 1995:1432.

³³ Senaste lydelse 2000:318.

³⁴ Senaste lydelse 2006:158.

verket *i samråd med Domstols-* verket. Beviset expedieras ge-
verket. Beviset expedieras ge- nom Lantmäteriverkets försorg.
nom Lantmäteriverkets försorg.

Trots bestämmelsen i första stycket får Lantmäteriverket, om det inte finns något hinder till följd av personuppgiftslagen (1998:204) eller lagen (2000:224) om fastighetsregister, efter särskild framställan från en myndighet eller någon annan tillhandahålla de utdrag och sammanställningar av innehållet i fastighetsregistret som verket bestämmer.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

18. Förslag till förordning om ändring i sekretessförordningen (1980:657)

Härigenom föreskrivs att i 1 b § sekretessförordningen (1980:657)³⁵ ordet ”inskrivningsmyndigheternas” skall bytas ut mot ”inskrivningsmyndighetens”.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

³⁵ Förordningen omtryckt 1998:1333.
Senaste lydelse av 1 b § 2005:671.

**19. Förslag till
förordning om ändring i förordningen (1982:805) om
ersättning av allmänna medel till vittnen, m.m.**

Härigenom föreskrivs att i 6 § förordningen (1982:805) om ersättning av allmänna medel till vittnen, m.m.³⁶ ordet ”inskrivningsmyndighet” skall bytas ut mot ”inskrivningsmyndigheten”.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

³⁶ Senaste lydelse av 6 § 2006:148.

20. Förslag till förordning om ändring i förordningen (1984:406) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1984:406) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter³⁷

dels att 15 § skall upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 15 § skall lyda "Avskrivning",

dels att i 17 § orden "en inskrivningsmyndighet" skall bytas ut mot "inskrivningsmyndigheten",

dels att i 16, 19 och 20 §§ ordet "Domstolsverket" skall bytas ut mot "Lantmäteriverket".

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

³⁷ Senaste lydelse av

15 § 2001:346

16 § 2004:564

17 § 2006:1098

19 § 2005:158

20 § 2005:158.

21. Förslag till förordning om ändring i förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna³⁸

dels att 7, 8 och 12 §§ samt punkten 3 i bilagan till förordningen skall upphöra att gälla,

dels att 1, 2, 3, 9 och 11 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna förordning gäller avgifter för ansökningar (ansökningsavgifter), för kungörande i konkurs- och ackordsärenden (kungörandeavgifter) *och* för expeditioner (*expeditionsavgifter*) vid allmän domstol, varmed i denna förordning även avses fastighetsdomstol och miljödomstol, *samt hos inskrivningsmyndighet enligt 19 kap. 3 § jordabalken.*

Vidare tillämpas förordningen på de expeditioner som utfärdas av Lantmäteriverket. Förordningens bestämmelser gäller inte expeditioner som fastställs och expedieras enligt särskilda bestämmelser om rätt för Lantmäteriverket att inom sitt

Föreslagen lydelse

1 §³⁹

Denna förordning gäller avgifter för ansökningar (ansökningsavgifter) *och* för kungörande i konkurs- och ackordsärenden (kungörandeavgifter) vid allmän domstol, varmed i denna förordning även avses fastighetsdomstol och miljödomstol.

³⁸ Senaste lydelse av

7 § 2005:159

8 § 2006:1099

12 § 2003:236

bilagan 2006:160.

³⁹ Senaste lydelse 2001:814.

verksamhetsområde bedriva avgiftsbelagd verksamhet.

I ärende om inteckning tillämpas bestämmelserna om expeditionsavgift även om pantbrev utfärdas endast genom registrering i pantbrevsregistret.

Avgiften skall fastställas av domstolen eller myndigheten och betalas till staten i de fall och med de belopp som anges i en särskild avgiftslista (Bilaga).

Avgiften skall fastställas av domstolen och betalas till staten i de fall och med de belopp som anges i en särskild avgiftslista (Bilaga).

Särskilda bestämmelser om avgifter för miljödomstols verksamhet finns i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.

2 §⁴⁰

Ansökningsavgift skall betalas av den som anhängiggör ett mål eller ett ärende.

Kungörandeavgift i konkursärenden skall betalas av konkursboet och i ärenden om företagsrekonstruktion av gäldenären.

Expeditionsavgift skall betalas av den som begär ett bevis eller en annan handling. Ett bevis om anteckning om ställföreträdare enligt lagen (1989:31) om förvaltning av vissa samägda jordbruksfastigheter skall dock betalas av ställföreträdaren.

3 §⁴¹

Befriade från skyldigheten att betala avgifter enligt denna förordning är

1. sådan domstol eller skiljedomstol som skall avgöra tvist mellan stater och annat internationellt organ som bildats för behandling av sådan tvist, i mål eller ärende som handläggs enligt lagen (1946:818) om bevisupptagning åt vissa internationella organ,

⁴⁰ Senaste lydelse 1996:781. Ändringen innebär att tredje stycket upphävs.

⁴¹ Senaste lydelse 2000:719. Ändringen innebär att tredje stycket upphävs.

2. utländsk domstol i mål eller ärende som handläggs enligt lagen (1946:816) om bevisupptagning åt sådan domstol eller lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål,

3. den som ansöker om att själv bli försatt i konkurs, i fråga om ansökningsavgiften,

4. sådan utländsk myndighet som avses i 18 kap. 18 § första stycket sjölagen (1994:1009) i ärende om sjöförklaring.

Utöver vad som följer av första stycket är parter i mål och ärenden, sådana målsägande i brottmål som inte för talan samt offentliga försvarare och målsägandebiträden fria från avgift för dom, utslag, slutligt beslut, protokoll i ärende om testamentsvittnesförhör eller sjöförklaring eller protokoll som innefattar slutligt beslut, och för bevis om edgång eller försäkran. Avgift skall inte heller tas ut för utskrift av skiljaktig mening, som lämnas ut samtidigt med en dom eller ett slutligt beslut, för skriftligt besked om beslut i en ersättningsfråga till den som i ett mål eller ärende begär ersättning av allmänna medel eller för beslut angående häktning.

Den som har rätt att erhålla en expedition utan avgift kan endast om det finns särskilda skäl avgiftsfritt få ut mer än ett exemplar av denna.

9 §

Beslut om avgift enligt denna förordning får överklagas hos domstolsverket. Skrivelsen med överklagandet skall ha kommit in till den domstol *eller myndighet* som meddelade beslutet inom ett år från den dag då avgiften betalades. *Rör det överklagade beslutet en expeditionsavgift skall expeditionen bifogas skrivelsen.*

Beslut om avgift enligt denna förordning får överklagas hos domstolsverket. Skrivelsen med överklagandet skall ha kommit in till den domstol som meddelade beslutet inom ett år från den dag då avgiften betalades.

Den omständigheten att skrivelsen med överklagandet getts in till domstolsverket utgör inte något hinder mot att överklagandet tas upp till prövning, om handlingarna har kommit in före överklagandetidens utgång.

Domstolsverkets beslut får inte överklagas.

11 §

Hos den domstol *eller* Hos den domstol som
myndighet som fastställer avgift fastställer avgift enligt denna
enligt denna förordning skall ett förordning skall ett exemplar av
exemplar av förordningen hållas förordningen hållas tillgänglig
tillgänglig för allmänheten. för allmänheten.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.
 2. Vid överklagande av ett beslut som meddelats före ikraftträdandet skall äldre bestämmelser tillämpas.

22. Förslag till förordning om ändring i konkursförordningen (1987:916)

Härigenom föreskrivs att i 14 § konkursförordningen (1987:916)⁴² orden ”en inskrivningsmyndighet” skall bytas ut mot ”inskrivningsmyndigheten”.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

⁴² Senaste lydelse 2005:146.

23. Förslag till förordning om ändring i förordningen (1994:598) om pantbrevsregister

Härigenom föreskrivs att 7 § förordningen (1994:598) om pantbrevsregister skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Skriftligt pantbrev enligt 8 § lagen (1994:448) om pantbrevsregister utfärdas av verket på blankett som verket fastställer *efter samråd med Domstolsverket.*

Pantbrevet skall innehålla uppgift om

1. inteckningens belopp med bokstäver och siffror samt inteckningens valuta,

2. den eller de fastigheter som inteckningen har beviljats i eller utsträckts till eller den tomträtt som inteckningen har beviljats i,

3. den eller de fastigheter eller den tomträtt som inteckningen gäller i när pantbrevet utfärdas,

4. datum för ansökan om inteckning och inskrivningsmyndighetens aktnummer,

5. *den inskrivningsmyndighet inom vars område fastigheten eller tomträtten är belägen,*

6. andra förhållanden som rör inteckningen och är av betydelse

7 §⁴³

Skriftligt pantbrev enligt 8 § lagen (1994:448) om pantbrevsregister utfärdas av verket på blankett som verket fastställer.

5. *det inskrivningskontor inom vars verksamhetsområde fastigheten eller tomträtten är belägen,*

⁴³ Senaste lydelse 2004:386.

för bedömningen av den rätt
inteckningen medför enligt lag.

Pantbrevet skall också innehålla uppgift om att det har utfärdats
av verket samt uppgift om datum för utfärdande.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

24. Förslag till förordning om ändring i förordningen (1995:1418) med instruktion för det statliga lantmäteriet

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1995:1418) med instruktion för det statliga lantmäteriet

dels att 3 § skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas en ny paragraf, 11 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §⁴⁴

Lantmäteriverket är central förvaltningsmyndighet för frågor om fastighetsindelning och för grundläggande geografisk information och fastighetsinformation och har ett nationellt samordningsansvar för produktion, samverkan, tillhandahållande och utveckling inom området grundläggande geografisk information och fastighetsinformation.

Lantmäteriverket svarar även för samordning och stöd vid genomförande av EG-direktiv inom verksamhetsområdet och skall i övrigt bevaka Sveriges intresse i det internationella arbetet inom verksamhetsområdet.

Lantmäteriverket är chefsmyndighet för lantmäterimyndigheterna i länen.

Lantmäteriverket är *inskrivningsmyndighet enligt 19 kap. 3 § jordabalken* och chefsmyndighet för lantmäterimyndigheterna i länen.

11 a §

Om inskrivningsmyndighetens organisation finns närmare bestämmelser i förordningen (2007:000) om inskrivningsmyndighetens inskrivningskontor och indelning i verksamhetsområden. I övrigt bestämmer

⁴⁴ Senaste lydelse 2006:1009.

*Lantmäteriverket om in-
skrivningsmyndighetens organisa-
tion.*

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

25. Förslag till förordning om ändring i förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol

Härigenom föreskrivs att 1 § förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna förordning gäller vid handläggningen av mål och ärenden i tingsrätt, hovrätt och Högsta domstolen. *Förordningen gäller inte hos inskrivningsmyndigheterna.*

Föreslagen lydelse

1 §

Denna förordning gäller vid handläggningen av mål och ärenden i tingsrätt, hovrätt och Högsta domstolen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

26. Förslag till förordning om ändring i förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion

dels att 27 § skall upphöra att gälla,

dels att 1 och 17 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §⁴⁵

I varje tingsrätt finns en lagman som är administrativ chef för tingsrätten.

I tingsrätterna finns också chefsrådmän, rådmän, fastighetsråd, miljöråd, tingsfiskaler, tingsnotarier, beredningsjurister, *inskrivningsjurister* och andra anställda.

I tingsrätterna finns också chefsrådmän, rådmän, fastighetsråd, miljöråd, tingsfiskaler, tingsnotarier, beredningsjurister och andra anställda.

Om inte annat anges, skall vad som föreskrivs i denna förordning om rådman också tillämpas på chefsrådman.

Med hovrätten avses i denna förordning den hovrätt under vilken tingsrätten hör.

17 §⁴⁶

Lagmannen får förordna en anställd vid tingsrätten som har tillräcklig kunskap och erfarenhet att på eget ansvar

Lagmannen får förordna en anställd vid tingsrätten som har tillräcklig kunskap och erfarenhet att på eget ansvar

1. *avge sådana yttranden som avses i 12 kap. 10 § fastighetsbildningslagen (1970:988),*

2. *handlägga inskrivningsärenden, göra nödvändiga ändringar i fastighetsregistrets*

⁴⁵ Senaste lydelse 2002:798.

⁴⁶ Senaste lydelse 2003:558.

inskrivningsdel med anledning av uppgifter från lantmäterimyndighet om ändringar i fastighetsregistrets allmänna del, lämna dagsgodkännande enligt 19 § inskrivningsförordningen (2000:309) och fullgöra inskrivningsmyndighetens uppgifter enligt lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter,

3. handlägga ärenden om avträdande av egendom till förvaltning av boutredningsman samt förordnande av boutredningsman, dock inte om ansökan har gjorts av någon annan än dödsbodelägare eller testamentsexekutor,

4. handlägga ärenden om entledigande av boutredningsman sedan denne slutfört sitt uppdrag,

5. handlägga ärenden om förordnande av bodelningsförrättare eller skiftesman vid arvskifte,

6. handlägga ärenden om dödande enligt 1 § lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling av pantbrev eller vilandebevis som avser inteckning i fast egendom eller tomträtt eller av företagsinteckningsbrev eller av aktiebrev, och

7. handlägga ärenden om dödande enligt 13 § lagen om dödande av förkommen handling av inteckning i fast egendom eller tomträtt eller av

1. handlägga ärenden om avträdande av egendom till förvaltning av boutredningsman samt förordnande av boutredningsman, dock inte om ansökan har gjorts av någon annan än dödsbodelägare eller testamentsexekutor,

2. handlägga ärenden om entledigande av boutredningsman sedan denne slutfört sitt uppdrag,

3. handlägga ärenden om förordnande av bodelningsförrättare eller skiftesman vid arvskifte,

4. handlägga ärenden om dödande enligt 1 § lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling av pantbrev eller vilandebevis som avser inteckning i fast egendom eller tomträtt eller av företagsinteckningsbrev eller av aktiebrev, och

5. handlägga ärenden om dödande enligt 13 § lagen om dödande av förkommen handling av inteckning i fast egendom eller tomträtt eller av

företagsinteckning.

Förordnanden enligt första stycket 2 får inte avse handläggning av inskrivningsärenden som rör lagfarts-sammanträden, lagfarter på grundval av protokoll från sådana sammanträden, rättelser enligt 19 kap. 22 § jordabalken eller utdömande av vite.

Förordnanden enligt första stycket 3–7 får endast avse ärenden som kan avgöras av en lagfaren domare. För andra anställda än tingsnotarier eller notariemeriterade beredningsjurister medför förordnanden enligt första stycket inte behörighet att till boutredningsman, bodelningsförrättare eller skiftesman förordna annan än den som är advokat eller den som genom tidigare förordnanden har fått erfarenhet av och visat lämplighet för sådana uppdrag.

Förordnanden enligt första stycket medför inte behörighet att ompröva beslut enligt 34 § lagen (1996:242) om domstolsärenden eller att meddela interimistiska beslut. För andra anställda än tingsnotarier, notariemeriterade beredningsjurister *eller inskrivningsjurister* medför förordnanden enligt första stycket inte heller behörighet att avvisa ärenden.

Förordnanden för tingsnotarier, notariemeriterade beredningsjurister *eller in-*

företagsinteckning.

Förordnanden enligt första stycket får endast avse ärenden som kan avgöras av en lagfaren domare. För andra anställda än tingsnotarier eller notariemeriterade beredningsjurister medför förordnanden enligt första stycket inte behörighet att till boutredningsman, bodelningsförrättare eller skiftesman förordna annan än den som är advokat eller den som genom tidigare förordnanden har fått erfarenhet av och visat lämplighet för sådana uppdrag.

Förordnanden enligt första stycket medför inte behörighet att ompröva beslut enligt 34 § lagen (1996:242) om domstolsärenden eller att meddela interimistiska beslut. För andra anställda än tingsnotarier *eller* notariemeriterade beredningsjurister medför förordnanden enligt första stycket inte heller behörighet att avvisa ärenden.

Förordnanden för tingsnotarier *eller* notariemeriterade beredningsjurister får inte avse

skrivningsjurister får inte avse ärenden som är omfattande eller svåra eller som av någon annan orsak kräver särskild erfarenhet. Förordnanden för övriga anställda får bara avse enkla ärenden.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

**27. Förslag till
förordning om upphävande av förordningen
(1999:1385) om inskrivningsmyndigheternas
verksamhetsområden**

Härigenom föreskrivs att förordningen (1999:1385) om inskrivningsmyndigheternas verksamhetsområden skall upphöra att gälla den 1 januari 2008.

28. Förslag till förordning om ändring i förordningen (2000:308) om fastighetsregister

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2000:308) om fastighetsregister

dels att i 51, 71, 73 och 79 §§ orden ”en inskrivningsmyndighet” skall bytas ut mot ”inskrivningsmyndigheten”,

dels att 42, 43, 78 och 83 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

42 §⁴⁷

Inskrivningsdelen skall innehålla uppgifter om

1. lagfart,
2. tomträttsupplåtelse,
3. tomträttsinnehav,
4. in-teckningar m.m.,
5. anteckningar, samt
6. äldre förhållanden.

Därutöver skall för varje *inskrivningsmyndighets område* redovisas datum för senaste inskrivningsdag, för vilken samtliga beslut och anteckningar har förts in i registret (aktualitetsdatum).

En inskrivningsmyndighets beslut i ett inskrivningsärende skall föras in i inskrivningsdelen om beslutet innebär att en ansökan eller en anmälan bifalls, förklaras vilande eller avslås. Även beslut om uppskov och avvísning skall föras in i inskrivningsdelen. Beslut om omedelbar avvísning enligt

Därutöver skall för varje *inskrivningskontors verksamhetsområde* redovisas datum för senaste inskrivningsdag, för vilken samtliga beslut och anteckningar har förts in i registret (aktualitetsdatum).

Inskrivningsmyndighetens beslut i ett inskrivningsärende skall föras in i inskrivningsdelen om beslutet innebär att en ansökan eller en anmälan bifalls, förklaras vilande eller avslås. Även beslut om uppskov och avvísning skall föras in i inskrivningsdelen. Beslut om omedelbar avvísning enligt

⁴⁷ Senaste lydelse 2006:156.

19 kap. 12 § jordabalken skall dock inte föras in i inskrivningsdelen. 19 kap. 12 § jordabalken skall dock inte föras in i inskrivningsdelen.

43 §

Av 19 kap. 3 § jordabalken framgår att inskrivningsärenden handläggs av inskrivningsmyndigheten, om inte annat har föreskrivits.

I 53 och 54 §§ finns bestämmelser om att Lantmäteriverket i vissa fall får föra in och ta bort uppgifter i inskrivningsdelen.

I 53 och 54 §§ finns bestämmelser om att Lantmäteriverket *i egenskap av ansvarig för fastighetregistret* i vissa fall får föra in och ta bort uppgifter i inskrivningsdelen.

78 §⁴⁸

Lantmäteriverket skall underrätta Skatteverket och, beträffande fastighet som är taxerad som lantbruksenhet, länsstyrelsen om beslut med anledning av ansökan om lagfart eller inskrivning av tomträtt utom i fall då ärendet har uppskjutits. Underrättelsen skall lämnas inom en månad från inskrivningsdagen.

Uppgifter enligt första stycket behöver inte lämnas till en länsstyrelse som till Lantmäteriverket har anmält att den inte har behov av sådana uppgifter.

Lantmäteriverket skall lämna underlag för rättsstatistiken enligt anvisningar som Domstolsverket meddelar i samråd med Lantmäteriverket.

83 §⁴⁹

Lantmäteriverket får meddela föreskrifter om verkställigheten av 7 a § lagen (2000:224) om fastighetsregister samt ytterligare föreskrifter om verkställigheten av denna förordning. *Om föreskrifterna rör inskrivningsdelen, skall före-*

Lantmäteriverket får meddela föreskrifter om verkställigheten av 7 a § lagen (2000:224) om fastighetsregister samt ytterligare föreskrifter om verkställigheten av denna förordning.

⁴⁸ Senaste lydelse 2003:1014. Ändringen innebär att tredje stycket upphävs.

⁴⁹ Senaste lydelse 2006:156.

*skrifterna meddelas efter samråd
med Domstolsverket.*

Om det finns särskilda skäl, får Lantmäteriverket i enskilda fall medge undantag från bestämmelser i förordningen. Verket får dock inte medge undantag från bestämmelser som gäller inskrivningsdelen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

29. Förslag till förordning om ändring i inskrivningsförordningen (2000:309)

Härigenom föreskrivs i fråga om inskrivningsförordningen (2000:309)⁵⁰

dels att 2 och 15 §§ skall upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 2 och 15 §§ skall utgå,

dels att 10, 13 och 21 §§ samt rubriken närmast före 21 § skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas fem nya paragrafer, 22, 23, 24, 25 och 26 §§, samt närmast före 25 och 26 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §⁵¹

Inskrivningsbevis, vilande- Inskrivningsbevis, vilande-
bevis och skriftliga pantbrev bevis och skriftliga pantbrev
utfärdas på blanketter som utfärdas på blanketter som
fastställs av *Domstolsverket*. fastställs av *Lantmäteriverket*.

Ett skriftligt pantbrev skall innehålla uppgift om

1. inteckningens belopp med bokstäver och siffror samt inteckningens valuta,

2. den eller de fastigheter som inteckningen har beviljats i eller utsträckts till eller den tomträtt som inteckningen har beviljats i,

3. den eller de fastigheter eller den tomträtt som inteckningen gäller i när pantbrevet utfärdas,

4. datum och nummer för inteckningsansökan samt, om beslutet som ligger till grund för pantbrevets utfärdande meddelats på senare inskrivningsdag, datum och nummer för beslutet,

5. andra förhållanden som rör inteckningen och som är av betydelse för bedömningen av den rätt inteckningen medför enligt lag.

⁵⁰ Senaste lydelse av 2 § 2001:209.

⁵¹ Senaste lydelse 2004:387.

Om skriftliga pantbrev som utfärdas enligt 8 § lagen (1994:448) om pantbrevsregister finns särskilda bestämmelser i 7 § förordningen (1994:598) om pantbrevsregister.

13 §⁵²

Om en inskrivningsmyndighet har yttrat sig i ett ärende om sammanläggning och ändras, sedan yttrandet har lämnats men innan ett fastighetsbildningsbeslut har meddelats eller frågan om sammanläggning har förfallit, något förhållande som yttrandet avsåg, skall inskrivningsmyndigheten genast underrätta lantmäterimyndigheten om detta.

Berör sammanläggningen fastigheter som lyder under mer än en inskrivningsmyndighet, skall den myndighet som har lämnat yttrandet i ärendet underrätta samtliga berörda inskrivningsmyndigheter. Bestämmelsen i första stycket gäller i sådant fall samtliga berörda inskrivningsmyndigheter.

Om inskrivningsmyndigheten har yttrat sig i ett ärende om sammanläggning och ändras, sedan yttrandet har lämnats men innan ett fastighetsbildningsbeslut har meddelats eller frågan om sammanläggning har förfallit, något förhållande som yttrandet avsåg, skall inskrivningsmyndigheten genast underrätta lantmäterimyndigheten om detta.

Ytterligare föreskrifter

Expeditionsavgifter

21 §⁵³

Domstolsverket får, efter samråd med Lantmäteriverket, meddela föreskrifter om

1. förande av dagbok,
2. akter, samt
3. minnesbok och minneslista.

Verket får även i övrigt meddela föreskrifter för till-

Expeditionsavgift skall betalas till staten i de fall och med de belopp som anges i en särskild avgiftslista (Bilaga). I ärende om inteckning tillämpas bestämmelserna om expeditionsavgift även om pantbrev utfärdas endast genom registrering i pantbrevs-

⁵² Ändringen innebär bl. a. att tredje stycket upphävs.

⁵³ Senaste lydelse 2000:882.

lämpningen av denna förordning. registret.

Lantmäteriverket fastställer expeditionsavgift rörande gravationsbevis och fastighetsbevis. I övriga fall fastställer inskrivningsmyndigheten expeditionsavgift.

Den som begär ett bevis skall betala expeditionsavgift. Ett bevis om anteckning om ställföreträdare enligt (1989:31) om förvaltning av vissa samägda jordbruksfastigheter skall dock betalas av ställföreträdaren.

Den som har rätt att erhålla en expedition utan avgift kan endast om det finns särskilda skäl avgiftsfritt få ut mer än ett exemplar av denna.

22 §

Ett bevis får inte lämnas ut förrän expeditionsavgiften har betalats. Avgiften tas ut mot postförskott. Om det begärs får Lantmäteriverket dock ta ut avgiften i samband med att ett bevis lämnas ut. Lantmäteriverket får föreskriva om undantag från bestämmelserna i detta stycke.

Om expeditionsavgiften inte betalas inom en månad från den dag då postförskottsbeslutet avsändes eller en expedition färdigställdes, får utmätning ske. Om pantbrev har utfärdats genom registrering i pantbrevsregistret (datapantbrev), anses expeditionen färdigställd i och med registreringen i pantbrevs-

registret.

Expeditionsavgift i ärenden där stämpelskatt utgår betalas inom den tid som enligt 31 § lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter gäller för inbetalning av stämpelskatt.

Betalas inte expeditionsavgiften inom tre veckor från den dag då tidsfristen för betalning börjar löpa, skall den avgiftsskyldige skriftligen erinras om betalningsskyldigheten och den tid inom vilken betalning skall ske.

23 §

Lantmäteriverket skall så snart som möjligt och senast på femtonde dagen efter uppbörds-månadens utgång sätta in de under månaden influtna avgifterna på statens centralkonto i riksbanken.

24 §

Beslut om expeditionsavgift får överklagas hos Skatteverket. Skrivelsen med överklagandet skall ha kommit in till den myndighet som fastställt avgiften inom ett år från den dag då avgiften betalades. Expeditionen skall bifogas skrivelsen.

Den omständigheten att skrivelsen med överklagandet getts in till Skatteverket utgör inte något hinder mot att överklagandet tas upp till prövning, om handlingarna har kommit in

före överklagandetidens utgång.
Skatteverkets beslut får inte överklagas.

Muntliga upplysningar

25 §

Lantmäteriverket får begränsa den tid då inskrivningsmyndigheten lämnar muntliga upplysningar om innehållet i fastighetsregistret eller andra handlingar som förvaras hos inskrivningsmyndigheten till lägst tre timmar varje arbetsdag.

Ytterligare föreskrifter

26 §

Lantmäteriverket får meddela föreskrifter för tillämpningen av denna förordning.

Bilaga

Avgiftslista

Kr

Bevis om inskrivningsmyndighetens beslut rörande fastighet eller tomträtt

varigenom ansökan om lagfart eller om inskrivning av tomträtt har bifallits eller förklarats vilande

825

i form av pantbrev eller vilandebevis eller bevis på sådan handling, om ärendet gäller utsträckning, nedläggning eller relaxation

825

i form av pantbrev eller vilandebevis i övriga fall om inskrivning av förklaring som avses i 2 kap.

375

3 § jordabalken

825

om anteckning om intresseanmälan enligt lagen (1982:352) om rätt till fastighetsförvärv för

ombildning till bostadsrätt eller kooperativ hyresrätt eller lagen (1985:658) om arrendatorers rätt att förvärva

arrendestället

825

<i>om anteckning om ställföreträdare enligt 2 § lagen (1989:31) om förvaltning av vissa samägda jordbruksfastigheter</i>	375
<i>om annan anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel i övriga fall, för varje bevis</i>	60 375
<i>Avgift utgår inte för bevis om uppskov till senare inskrivningsdag, beslut rörande fastighet eller tomträtt varigenom ansökan eller anmälan avvisas eller avslås, anteckning om innehav av pantbrev eller vilandebevis som gäller fastighet eller tomträtt, rättelse av oriktig införing i fastighetsregistrets inskrivningsdel eller inskrivningsbok, dödning, borttagande av inskrivning av förklaring som avses i 2 kap. 3 § jordabalken. Meddelas bevis på flera handlingar i ett ärende utgår avgift endast för ett bevis. Utfärdas av tekniska skäl i ett ärende flera bevis av samma slag, utgår avgift endast för ett bevis. Vid utbyte utgår avgift för varje pantbrev, vilandebevis eller annan in-teckningshandling som sätts i stället för annan handling. Vid innehavsanteckning som inte är avgiftsfri utgår avgift för varje pantbrev, vilandebevis eller annan in-teckningshandling som berörs i ärendet.</i>	
<i>Gravationsbevis rörande fastighet eller tomträtt</i>	230
<i>Fastighetsbevis</i>	230
<i>Avgift utgår inte för fastighetsbevis som avses i 7 § kungörelsen (1971:1086) om äganderättsutredning och legalisering.</i>	
<i>Gravationsbevis rörande annat än fastighet eller tomträtt</i>	
<i>som utfärdas särskilt</i>	100
<i>som tecknas på tidigare utfärdat gravationsbevis rörande samma egendom</i>	
<i>om det inte inträffat något som skall införas i det nya beviset</i>	70
<i>övriga fall</i>	100
<i>Utfärdas nytt gravationsbevis, trots att tidigare bevis, som getts in för komplettering, kunnat användas, utgår avgift enligt reglerna om påskrift av tidigare utfärdat gravationsbevis.</i>	

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

2. Vid överklagande av ett beslut som meddelats före ikraftträdandet skall äldre bestämmelser tillämpas.

30. Förslag till förordning om inskrivningsmyndighetens inskrivningskontor och indelning i verksamhetsområden

Härigenom föreskrivs följande.

Lantmäteriverket är inskrivningsmyndighet enligt 19 kap. 3 § jordabalken.

Inskrivningsmyndigheten skall vara indelad i verksamhetsområden och varje sådant område skall tillhöra ett inskrivningskontor enligt vad som framgår nedan.

Inskrivningskontor i	Län eller kommuner som ingår i verksamhetsområdet
Norrtälje	Gotlands län, Stockholms län, Södermanlands län och Uppsala län
Mora	Dalarnas län och Västmanlands län
Eksjö	Jönköpings län, Kalmar län, Kronobergs län, Örebro län och Östergötlands län, samt Essunga Falköpings Grästorps Gullspångs Götene Hjo Karlsborgs Lidköpings Mariestads Skara Skövde Tibro

	Tidaholms Töreboda och Vara kommuner
Hässleholm	Blekinge län och Skåne län
Uddevalla	Hallands län och Värmlands län, samt Ale Alingsås Bengtstors Bollebygds Borås Dals-Eds Färgelanda Göteborgs Herrljunga Härryda Kungälv Lerums Lysekils Marks Melleruds Munkedals Mölnåls Orusts Partille Sotenäs Stenungsunds Strömstads Svenljunga Tanums Tjörns Tranemo Trollhättans Uddevalla Ulricehamns Vårgårda Vänersborgs Åmåls och Öckerö kommuner

Härnösand

Gävleborgs län, Jämtlands
län och Västernorrlands län

Skellefteå

Norrbottens län och
Västerbottens län

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

1 Inledning

1.1 Utredningens uppdrag

IM-utredningens direktiv fastställdes genom beslut vid regerings-sammanträde den 18 maj 2006. Uppdraget kan sägas omfatta tre huvudområden.

Organisationsfrågor. Utredaren skall lämna förslag på hur inskrivningsverksamheten med Lantmäteriverket som huvudman skall vara organiserad. Som ett led i det arbetet skall utredaren också överväga vilka närmare uppgifter som Lantmäteriverket såsom huvudman för inskrivningsverksamheten skall ha.

Författningsfrågor. Utredaren skall överväga och lämna förslag på de författningsändringar som en överföring av huvudmannskapet för inskrivningsmyndigheterna till Lantmäteriverket kräver. Därvid skall övervägas om handläggningsreglerna i 19 kap. jordabalken också fortsättningsvis i stor utsträckning skall hänvisa till lagen (1996:242) om domstolsärenden eller om någon annan ordning bör väljas, exempelvis att låta förvaltningslagen (1986:223) vara tillämplig. Utredaren skall vidare överväga om inskrivningsmyndighet även i framtiden bör hålla sammanträde och, i så fall, under vilka former det skall ske. Ett alternativ som innebär att domstol tar hand om lagfartssammanträden eller vissa förhör som skall hållas inom ramen för ett sådant sammanträde eller annat sammanträde skall särskilt övervägas. Utredaren skall även överväga om beslut i inskrivningsärenden skall överklagas till allmän domstol eller allmän förvaltningsdomstol och vilka regler som skall gälla vid överklagande samt om det finns anledning att ge inskrivningsmyndighet viss möjlighet att ompröva sina beslut. Utredaren skall slutligen utreda behovet av och lämna förslag på följdändringar i annan lagstiftning än jordabalken.

Kompetensfrågor. Utredaren skall överväga hur inskrivningsverksamheten fortsättningsvis skall ledas och vilka krav som kan och bör ställas i fråga om behörighet att handlägga och fatta beslut

i inskrivningsärenden. Vidare skall utredaren överväga hur behovet av juridisk kompetens i inskrivningsverksamheten bör tillgodoses. Utredaren skall därvid redovisa sin syn på behovet av kompletterande juridisk kompetens och, om sådant behov bedöms finnas, lämna förslag på hur det lämpligen kan tillgodoses. Härutöver skall utredaren överväga om notarietjänstgöring även fortsättningsvis skall förekomma vid en myndighet som handlägger inskrivningsärenden.

Som utgångspunkter för uppdraget gäller följande. Utredaren skall utgå från att inskrivningsverksamheten inte skall vara knuten till någon domstol utan bedrivs vid förvaltningsmyndighet, att nuvarande ansvarsfördelning mellan inskrivningsmyndigheterna och lantmäterimyndigheterna skall ligga fast och att inskrivningsverksamheten även fortsättningsvis skall bedrivs på de sju orter där den nu bedrivs. Vidare skall utredaren utgå från att inskrivningsärenden skall handläggas på i allt väsentligt samma sätt som i dag samt att besluten skall överklagas till underrätt och att krav på prövningstillstånd skall gälla vid överklagande till överrätt.

Direktiven i sin helhet framgår av bilaga.

1.2 Uppdragets genomförande

Arbetet påbörjades i slutet av juli 2006. Det har hållits två sammanträden, den 13 oktober och 12 december, med sakkunniga och experter. Under utredningen har även samråd skett med Lantmäteriverket och Domstolsverket liksom med Utredningen om domstolarnas roll vid handläggningen av ärenden (Ju 2005:124).

1.3 Betänkandets disposition

Kapitlen 2–7 innehåller bakgrundsbeskrivningar. IM-utredningens överväganden och förslag framgår av kapitel 8. I kapitel 9 och 10 behandlas frågor om ikraftträdande, övergångsbestämmelser och ekonomiska konsekvenser m.m. Slutligen innehåller kapitel 11 författningskommentarer.

2 Inskrivningsverksamheten i huvuddrag

2.1 Allmänt

Det finns sju inskrivningsmyndigheter som handlägger inskrivningsärenden enligt jordabalken. Med sådana inskrivningsärenden avses ärenden om lagfart, inteckning eller annan inskrivning enligt 20–24 kap. jordabalken samt ärenden om anteckning enligt 19 kap. 29 och 30 §§ jordabalken. Beslut i inskrivningsärenden förs in i fastighetsregistrets inskrivningsdel.

Inskrivningsmyndigheterna är även beskattningsmyndighet vad gäller skatt enligt lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter. Stämpelskatt skall betalas till staten vid förvärv av fast egendom och tomträtter samt vid beviljande av inteckningar. Inskrivningsmyndigheterna beslutar också om expeditionsavgifter enligt förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna.

Inskrivningsmyndigheterna finns vid tingsrätterna i Skellefteå, Härnösand, Mora, Norrtälje, Eksjö, Uddevalla och Hässleholm. Inskrivningsmyndigheterna utgör inte allmänna domstolar men är organisatoriskt knutna till domstolarna. Personalen vid inskrivningsmyndigheterna är anställda vid respektive tingsrätt. Den nuvarande organisationen tillkom efter regeringens förslag i budgetpropositionen för år 2000 (jfr prop. 1999/2000:1, bil. 7, bet. 1999/2000 JuU:01 samt rskr. 1999/2000:78 och 79.).

Domstolsverket är central förvaltningsmyndighet för de allmänna domstolarna och inskrivningsmyndigheterna. Domstolsverket har bl. a. bemyndigande att meddela föreskrifter som rör inskrivningsverksamheten i olika avseenden. Lantmäteriverket har ansvar för uppbörden av stämpelskatt och expeditionsavgifter. Lantmäteriverket har vidare hand om bl. a. fastighetsregistret, inklusive dess inskrivningsdel. Verket skriver även ut och expedierar olika handlingar, t. ex. bevis om lagfart, i anledning av inskrivningsmyndigheternas beslut.

Antalet inskrivningsärenden uppgick år 2005 till 946 000. De vanligaste inskrivningsärendena var ärenden om lagfart och inteckning. Tillsammans svarade dessa ärendetyper för drygt 90 procent av det totala antalet inskrivningsärenden. Antalet inskrivningsärenden varierade mellan de olika inskrivningsmyndigheterna; inskrivningsmyndigheten i Norrtälje hade flest med drygt 230 000, medan inskrivningsmyndigheten i Skellefteå hade minst med knappt 50 000.

Totalt finns det drygt 190 anställda personer vid inskrivningsmyndigheterna, varav ungefär 15 är inskrivningsjurister och 7 tingsnotarier. Knappt 40 procent av personalstyrkan är över 55 år. Inskrivningsmyndigheterna i Norrtälje och Eksjö är de enskilt största myndigheterna; var och en av dessa sysselsätter drygt 40 personer.

För år 2005 uppgick av Domstolsverket redovisade kostnader för inskrivningsverksamheten till drygt 130 mkr.

2.2 Handläggningen av inskrivningsärenden

I 19 kap. jordabalken finns generella bestämmelser om handläggningen av inskrivningsärenden. Enligt detta kapitel är också vissa bestämmelser i bl. a. lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpliga vid handläggningen.

Av 19 kap. 6 § jordabalken följer att en ansökan om inskrivning eller anmälan om anteckning skall tas upp på en inskrivningsdag, som i allmänhet hålls varje vardag och avslutas kl. 12.00. Om ansökan eller anmälan kommer in till en inskrivningsmyndighet efter denna tidpunkt anses den inkommen påföljande inskrivningsdag. Oavsett när inskrivningsmyndigheten fattar beslut i inskrivningsärendet hänförs beslutet till den inskrivningsdag då ansökan eller anmälan kom in till myndigheten. Tidpunkten för när ansökan om inskrivning skall anses ha kommit in har som regel betydelse för företrädesrätten mellan flera konkurrerande förvärv.

Enligt 19 kap. 10 § jordabalken skall en ansökan om inskrivning göras i pappersform. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får även meddela föreskrifter om att en ansökan om inskrivning får ges in i form av ett elektroniskt dokument. Några sådana föreskrifter har dock inte meddelats.

Av hänvisningen i 19 kap. 26 § jordabalken till 44 § lagen om domstolsärenden följer att en skriftlig handling enligt huvudregeln

skall anses ha kommit in till inskrivningsmyndigheten den dag då handlingen anländer till myndigheten eller kommer en behörig tjänsteman till handa. I 19 kap. 10 a § jordabalken finns vidare en särskild bestämmelse om att en ansökan om inskrivning som görs i form av ett elektroniskt dokument skall anses inkommen när den anlänt till det mottagningsställe för sådana dokument som inskrivningsmyndigheten anvisat.

Inom ramen för en inskrivningsmyndighets handläggning av en ansökan om inskrivning skall myndigheten i vissa fall enligt 19 kap. 16 § jordabalken hålla sammanträde. Vidare skall inskrivningsmyndigheten under vissa angivna förutsättningar enligt 20 kap. 10 § jordabalken hålla lagfartssammanträde. Detta är en särskild form av sammanträde för att utreda äganderätten till en fastighet.

En inskrivningsmyndighet kan fatta beslut om bifall, avvisning, avslag, uppskov och vilandeförklaring. Av 20 kap. 6 § jordabalken följer exempelvis att en ansökan om lagfart skall avslås när fångeshandlingen inte har getts in eller när den inte är formellt riktigt upprättad. En inskrivningsmyndighet kan vidare enligt 19 kap. 14 § jordabalken besluta om uppskov till en senare dag om det är nödvändigt för utredningen.

Vid inskrivningsmyndighet används ett system med dagsgodkännande av inskrivningsdagar. Detta innebär förenklat att samtliga ärenden som hör till en inskrivningsdag skall behandlas på ett sammanhållet sätt och avgöras gemensamt. Först efter att inskrivningsmyndigheten har lämnat ett dagsgodkännande verkställer Lantmäteriverket enligt 19 § inskrivningsförordningen (2000:309) registreringen i fastighetsregistrets inskrivningsdel.

För att undvika vissa avslags-, uppskofs- och vilandebeslut tillämpas även en inte i lag reglerad ordning som innebär att inskrivningsmyndigheten återsänder ofullständiga ansökningar under hand till ingivaren eller flyttar ett ärende till en senare inskrivningsdag (s.k. återärenden), allt under förutsättning att ingivaren av ansökan har lämnat tillstånd till detta.

En inskrivningsmyndighets dokument- och ärendehantering är i huvudsak pappersbaserad. Ansökningar och andra handlingar som ges in till myndigheten förs samman i pappersbaserade akter och arkiveras i pappersform. Även en inskrivningsmyndighets ärenderegister, dagboken, som förs med automatiserad behandling, skrivs ut och arkiveras i pappersform. Beslut som fattas signeras av handläggaren och beslutsfattaren med egenhändiga signaturer på den utskrivna dagboken.

Av 19 kap. 22 och 32 §§ jordabalken följer att en inskrivningsmyndighet har vissa möjligheter att rätta oriktiga uppgifter i fastighetsregistrets inskrivningsdel samt att beslut av myndigheten överklagas till hovrätt.

Avslutningsvis bör framhållas att riksdagen beslutat om lagändringar i 19 kap. jordabalken som skall träda i kraft den dag regeringen bestämmer. Lagändringarna medför i korthet att systemet med dagsgodkännande avskaffas och att ärendena i stället skall avgöras var för sig sedan de har diarieförts. Genom lagändringarna möjliggörs även elektroniska rutiner för dokument- och ärendehantering samt användning av ljud- och bildfiler vid sammanträden (jfr prop. 2004/05:131, bet. 2004/05:JuU29 och rskr. 2004/05:307 samt prop. 2005/06:28, bet. 2005/06:LU17 och rskr. 2005/06:159).

3 Vissa tidigare utredningar och bedömningar

3.1 Lantmäteri- och inskrivningsutredningen samt Domstolsverkets rapport år 1997

Lantmäteri- och inskrivningsutredningen föreslog i delbetänkandet Kart- och fastighetsverksamhet i myndighet och bolag (SOU 1993:99) att det skulle skapas nya regionala myndigheter för kartor och fastigheter, vilka i huvudsak skulle vara knutna till länen, och att inskrivningsmyndigheterna borde sammanföras med dessa. Lokalmässigt skulle inskrivningsmyndigheterna integreras med de nya myndigheterna när de låg på samma ort. I övrigt skulle inskrivningsmyndigheternas verksamhet bedrivas vid lokala kontor som skulle vara knutna till de nya myndigheterna. Det lämnades inget förslag om antalet lokala kontor. Ledningen av inskrivningsverksamheten skulle ske genom juridiskt utbildad personal placerad vid de nya myndigheterna. Det ansågs att i princip två jurister borde vara knutna till varje myndighet. Vidare bedömdes att det inte kunde uteslutas att det skulle vara en fördel om notariesystemet också omfattade de nya myndigheterna. Denna fråga skulle dock inte vara styrande för organisationen av inskrivningsverksamheten. Beträffande Domstolsverkets ansvar för inskrivningsverksamheten förordades att det borde föras över till en ny central myndighet med ansvar för ledning och tillsyn av den regionalt bedrivna verksamheten.

Domstolsverket lämnade i rapporten Inskrivningsverksamhetens framtida organisation (DV rapport 1997:5) förslaget att inskrivningsverksamheten skulle knytas till några av de 21 lantmäteri-myndigheterna. Inskrivningsverksamheten vid de ifrågavarande lantmäteri-myndigheterna skulle bedrivas i myndigheternas namn. Det ansågs inte finnas underlag för att på ett effektivt sätt bedriva inskrivningsverksamhet vid alla de befintliga lantmäteri-myndigheterna. Kravet på juristresurser inom inskrivningsverksamheten skulle tillgodoses genom att jurister placerades på några få platser i

landet. På dessa platser skulle det finnas två eller helst fler jurister. Samtliga jurister skulle ha behörighet att fatta beslut i alla ärenden vid samtliga lantmäterimyndigheter där inskrivningsverksamhet bedrevs. Vad gäller notarierna konstaterades att deras tjänstgöring till övervägande del bestod i ren utbildning och dessa betraktades därför inte som en resurs som var tvunget att få en motsvarighet i lantmäteriorganisationen. Beträffande Lantmäteriverkets funktion som central förvaltningsmyndighet gjordes bedömningen att den var i behov av förstärkning vid en överflyttning av inskrivningsverksamheten. Något förslag om den närmare utformningen av centralmyndighetsfunktionen beträffande ledning och styrning och den interna resursfördelningen lämnades dock inte. Ett alternativ som innebar att det skulle skapas en särskild myndighetsorganisation för inskrivningsverksamheten ansågs, bl. a. av kostnadsskäl, inte vara lämpligt.

3.2 Lantmäteriutredningen

Lantmäteriutredningen föreslog i betänkandet Lantmäteriet – nya vägar för ökad samhällsnytta (SOU 2003:111) att huvudmannaskapet för inskrivningsverksamheten skulle föras över till Lantmäteriverket.

Lantmäteriutredningen ansåg att fördelarna med att skapa ett samlat huvudmannaskap hos Lantmäteriverket för inskrivningsverksamhet och anknutna delar av fastighetsregistret klart vägde över. Det bedömdes att med en sådan lösning skulle verksamheterna inom det svenska inskrivningssystemet – inskrivning och register – kunna samordnas och koordineras på ett effektivt sätt och förutsättningarna för en välutvecklad ledning och samordning av inskrivningsmyndigheternas verksamhet stärkas. En överföring av huvudmannaskapet för inskrivningsverksamheten ansågs också ligga i linje med den renodling av domstolsväsendets ansvar och uppgifter som statsmakterna angett som en långsiktig målsättning.

Vad gällde genomförandet konstaterades att Lantmäteriverket och de 21 länsvisa lantmäterimyndigheterna borde föras samman till en gemensam myndighet, benämnd Lantmäteriverket, och att denna modell var väl anpassad även för inskrivningsmyndigheterna. Den bedömning som gjordes var att det centrala ansvaret för inskrivningsverksamheten och ansvaret för ledning, styrning och uppföljning av verksamheten vid inskrivningskontoren borde vila

på en division inom Lantmäteriverket som inte bedrev någon konkurrensutsatt uppdragsverksamhet.

Den i direktiven för Lantmäteriutredningen angivna utgångspunkten att inskrivningsmyndigheterna skulle ligga kvar på nuvarande orter och att arbetsfördelningen mellan dessa myndigheter och lantmäterimyndigheterna skulle ligga fast ansågs kunna ligga till grund för den nya organisationen. Det bedömdes att regeringen i Lantmäteriverkets instruktion borde ange att det skulle finnas inskrivningskontor på de nuvarande orterna och att ingen uppdragsverksamhet skulle få bedrivas vid kontoren.

I fråga om behovet av jurister inom inskrivningsverksamheten anfördes att detta hade minskat successivt genom en långtgående delegering av beslutsrätt till inte juristutbildade handläggare. Det angavs att tingsrätternas domare och andra jurister fattade beslut endast vad gällde den mycket begränsade andel av inskrivningsärendena som rörde lagfartssammanträden och lagfarter grundade på sådana sammanträden, vissa rättelser och utdömande av vite. I övrigt hade domarna och övriga jurister vid tingsrätterna en stödjande och rådgivande roll i förhållande till inskrivningsverksamheten.

I betänkandet hänvisades till att Domstolsverket tidigare uppskattat det framtida behovet av juristkompetens i inskrivningsverksamheten till 19 årsarbetskrafter, varav 5 domare och 14 notarier. Den bedömning som gjordes var att detta behov kunde tillgodoses genom en kombination av olika insatser. Det ansågs att det i framtiden borde finnas fast anställda jurister vid varje inskrivningskontor. Den juridiska kompetensen hos den handläggande personalen vid inskrivningskontoren skulle vidare ökas genom utbildningsinsatser. Härutöver borde det på central nivå ske förstärkningar av den juridiska kompetensen inom områden som rörde inskrivningsverksamheten. Lantmäteriverkets supportverksamhet gentemot inskrivningsmyndigheterna borde byggas ut med mer kvalificerad support i juridiska frågor.

Enligt Lantmäteriutredningen medförde emellertid inskrivningsmyndigheternas nära koppling till tingsrätterna och därmed till de författningar som rörde domstolsväsendet att det krävdes ett arbete med att utforma författningsändringar som inte var möjligt att göra inom ramen för den utredningen. Betänkandet innehåll därför inte några utarbetade författningsförslag i denna del.

3.3 Propositionen Lantmäteriverksamheten och riksdagsbehandlingen

Regeringen bedömde i propositionen Lantmäteriverksamheten (prop. 2005/06:5) att huvudmannaskapet för inskrivningsverksamheten borde föras över till Lantmäteriverket. Som skäl anfördes bl. a. att verksamheten skulle främjas av ett samlat huvudmannaskap hos Lantmäteriverket för inskrivningsverksamheten och anknutna delar av fastighetsregistret. Den i flera sammanhang uttalade målsättningen av regeringen och riksdagen att domstolar- nas verksamhet borde renodlas angavs också tala för en överföring av huvudmannaskapet.

Regeringen bedömde jämväl att Lantmäteriverket och de 21 länsvisa lantmäterimyndigheterna på sikt borde sammanföras till en myndighet. Det anfördes emellertid att en förändring av den statliga lantmäterioorganisationen borde anstå tills det bl. a. fanns förslag om hur inskrivningsverksamheten borde knytas till den statliga lantmäteriverksamheten. I propositionen angavs dock att den nuvarande ansvarsfördelningen mellan inskrivningsmyndig- heterna och de länsvis organiserade lantmäterimyndigheterna borde ligga fast. Regeringen angav också att inskrivningsverksamheten även fortsättningsvis borde bedrivas på de sju orter där verksam- heten för närvarande bedrivs.

Vid riksdagens behandling av propositionen uttalade Bostadsutskottet att det syntes föreligga en betydande enighet om att en överföring av huvudmannaskapet för inskrivningsmyndig- heterna till Lantmäteriverket borde ske. Utskottet konstaterade även att det fanns en betydande enighet om att Lantmäteriverket och de 21 länsvisa lantmäterimyndigheterna borde föras samman till en myndighet. Riksdagen ställde sig bakom regeringens bedömningar (jfr bet. 2005/06:BoU4 och rskr. 2005/06:51).

4 Exempel på andra sammanslagningar av myndigheter

Krav på att bl. a. öka effektiviteten och garantera lika behandling har medverkat till att det inom flera myndighetsområden har skett sammanslagningar av lokala myndigheter inom samma myndighetsfär till en myndighet. Som exempel på sådana sammanslagningar under senare år kan nämnas följande.

Den 1 juli 2006 bildades en rikstäckande kronofogdemyndighet genom att tio regionala kronofogdemyndigheter avvecklades. *Kronofogdemyndigheten* leds av en rikskronofogde, men är knuten till Skatteverket i strategiska frågor och för utnyttjande av gemensamt stöd när det gäller IT-verksamhet och administrativa funktioner. Skatteverket beslutar vidare om lokalisering av kontor och andra övergripande organisationsfrågor som rör Kronofogdemyndigheten. I lagstiftningsärendet underströks vikten av att Kronofogdemyndigheten uppfattades som opartisk och självständig i förhållande till Skatteverket i sitt beslutsfattande. Av kostnadsskäl ansågs det dock viktigt att det i myndigheternas instruktioner infördes en reglering om bl. a. samutnyttjande av IT-verksamhet och administrativa stödfunktioner (jfr prop. 2005/06:200). Vad gäller organisationen föreskrivs att det skall finnas en särskild organisatorisk enhet för tillsyn i konkurs. Det föreskrivs även att kronofogdar, om inte särskilda skäl föreligger, skall leda bl. a. enheter där det bedrivs tillsyn i konkurs och verkställighet enligt utsökningsbalken. I övrigt bestämmer Kronofogdemyndigheten sin organisation. När det gäller handläggning av ärenden som rikskronofogden får avgöra föreskrivs att annan anställd än denne får avgöra ärenden enligt vad som anges i myndighetens arbetsordning eller särskilt beslut. Som generell förutsättning gäller endast att det skall röra sig om ärenden som inte behöver avgöras av rikskronofogden. Kronofogdemyndigheten skall meddela de bestämmelser som behövs om myndighetens organisation och formerna för myndighetens verksamhet i en

arbetsordning eller särskilda beslut. Slutligen kan nämnas att det för flera anställningar i myndigheten krävs svenskt medborgarskap. I vissa fall krävs även särskild behörighet i form av juristexamen och notariemeritering eller praktiktjänstgöring. De närmare bestämmelserna framgår av förordningen (2006:883) med instruktion för Kronofogdemyndigheten.

Den nya myndigheten *Kriminalvården* inrättades den 1 januari 2006 genom att 35 lokala kriminalvårdsmyndigheter, Transporttjänsten och Kriminalvårdsstyrelsen avvecklades. Ett huvudsyfte med reformen var att ge kriminalvården förutsättningar att bedriva en mer effektiv verksamhet (jfr prop. 2004/05:176). Vad gäller organisationen finns allmänna bestämmelser om hur anstalts-, häktes- och frivårdsorganisationerna skall vara utformade. I övrigt bestämmer Kriminalvården sin organisation. Det kan tilläggas att Kriminalvården även är chefsmyndighet för Kriminalvårdsnämnden och övervakningsnämnderna i administrativt hänseende. Beträffande handläggning av ärenden gäller kortfattat att ärenden som får avgöras av myndighetschefen också får avgöras av annan anställd om de inte behöver avgöras av chefen. Kriminalvården skall meddela de bestämmelser som behövs om myndighetens organisation och formerna för myndighetens verksamhet i en arbetsordning eller särskilda beslut. Det föreskrivs inte något krav på svenskt medborgarskap eller annan behörighet för anställning i myndigheten. De närmare bestämmelserna framgår av förordningen (2005:985) med instruktion för Kriminalvården.

Genom en omorganisation som trädde ikraft den 1 januari 2005 ersattes förvaltningsmyndigheten Riksåklagaren och de sex regionala åklagarmyndigheterna inom åklagarorganisationen med en ny myndighet, *Åklagarmyndigheten*. Denna myndighet inbegriper två organisationsnivåer: en central ledningsnivå och en lokal operativ nivå. Vidare är Åklagarmyndigheten i vissa avseenden central förvaltningsmyndighet för Ekobrottsmyndigheten. Syftet med reformen var att förstärka den lokala operativa åklagarverksamheten, minska de administrativa kostnaderna för organisationen och förbättra verksamheten för rättslig utveckling och uppföljning (jfr prop. 2004/05:26). Vad gäller organisationen kan nämnas att Åklagarmyndigheten, efter samråd med Rikspolisstyrelsen och Domstolsverket, själv får besluta om inrättande av åklagarkamrar. Det föreskrivs dock att det vid Åklagarmyndigheten skall finnas utvecklingscenter som inom särskilda ansvarsområden ansvarar för kontroll, analys och utveckling av åklagarverksam-

heten. De närmare bestämmelserna framgår av förordningen (2004:1266) med instruktion för Åklagarmyndigheten.

Skatteverket bildades den 1 januari 2004 genom att tio skattemyndigheter och Riksskatteverket avvecklades. Syftet med reformen var att öppna möjligheter att ta tillvara befintliga resurser på ett bättre sätt än vad som dittills skett och undanröja organisatoriska hinder som hämmade verksamhetsutvecklingen. Målet var även att skapa nya och bättre förutsättningar för en enhetlig och likformig rättstillämpning (jfr prop. 2002/03:99). Skatteverket skall vara regionindelad och i varje region skall finnas minst ett skattekontor. Vidare föreskrivs att verket skall ha ett huvudkontor som har det sammanhållande ansvaret för ledning och styrning av verksamheten samt för verksamhetsstöd. Vad gäller handläggning av ärenden som myndighetschefen får avgöra föreskrivs att annan anställd än denne får avgöra ärenden enligt vad som anges i verkets arbetsordning eller särskilt beslut. Som generell förutsättning gäller endast att det skall röra sig om ärenden som inte behöver avgöras av myndighetschefen. Några särskilda krav på behörighet eller svenskt medborgarskap för att få anställning i Skatteverket föreskrivs inte. De närmare bestämmelserna framgår av förordningen (2003:1106) med instruktion för Skatteverket.

Den 1 januari 2001 bildades *Arbetsmiljöverket* av Arbetarskyddsstyrelsen och Yrkesinspektionen. Som skäl för reformen framhölls bl. a. att tilldelade resurser skulle kunna användas samhälls-ekonomiskt effektivt samt behovet av likformighet och rätts-säkerhet (jfr prop. 1999/00:141). Arbetsmiljöverket bestämmer själv sin organisation med undantag för att det skall finnas en arbetstidsnämnd och vissa särskilda angivna grupper inom verket. När det gäller handläggning av ärenden regleras det i huvudsak på motsvarande sätt som beträffande Skatteverket och Kronofogdemyndigheten. Förutsatt att myndighetschefen inte behöver avgöra ärendet får alltså annan anställd göra det i enlighet med verkets arbetsordning eller särskilt beslut. Några särskilda krav på behörighet eller svenskt medborgarskap för att få anställning i Arbetsmiljöverket föreskrivs inte. De närmare bestämmelserna finns i förordningen (2000:1211) med instruktion för Arbetsmiljöverket.

5 Inskrivningsmyndigheternas organisation

5.1 Allmänt

Grundläggande bestämmelser om inskrivningsmyndigheterna finns i 19 kap. 3-5 §§ jordabalken. Av dessa följer att inskrivningsärenden som huvudregel skall handläggas av inskrivningsmyndigheter (jfr avsnitt 7.2) och att regeringen skall bestämma myndigheternas verksamhetsområden. Områdena har betydelse för handläggningen på så sätt att ett inskrivningsärende skall handläggas av den inskrivningsmyndighet inom vars verksamhetsområde den fastighet som ärendet rör är beläget. Varje inskrivningsmyndighet skall ledas av en lagfaren domare, fortsättningsvis benämnd inskrivningsdomare.

Det förhållandet att en inskrivningsmyndighet organisatoriskt hör till en tingsrätt medför emellertid att en sådan myndighet även omfattas av tillämpningsområdet för förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion. Inskrivningsdomaren är på så sätt underordnad lagmannen i den tingsrätt vid vilken inskrivningsmyndigheten finns.

Av 2 § inskrivningsförordningen (2000:309) framgår också att det är tingsrätten som förordnar den som skall vara inskrivningsdomare.

5.2 Förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion

Av 1 § följer att lagmannen är administrativ chef för tingsrätten. Vidare är enligt 7 § vissa bestämmelser i verksförordningen (1995:1322), bl. a. bestämmelserna om myndighetschefens ansvar och uppgifter i 6–8 §§, tillämpliga på tingsrätten. Enligt 28 § är det lagmannen som avgör administrativa ärenden. Innan lagmannen beslutar i viktigare frågor som avser tingsrättens organisation, arbetsformer eller arbetsordning skall denne dock enligt 31 §

samråda med kollegium eller plenum. Av 28 § följer att det även finns en generell möjlighet för lagmannen att hänskjuta administrativa ärenden till kollegium eller plenum. Kollegium består av en mindre grupp av plenum valda domare, lagmannen och den administrativa chefen. Plenum utgörs av lagmannen, tjänstgörande domare, fastighetsråd och miljöråd. Lagmannen kan också under vissa förutsättningar enligt 35 § delegera sin beslutanderätt i administrativa ärenden.

Beträffande fördelningen av ärenden gäller enligt 8 § att grunderna för fördelningen av arbetsuppgifterna och de övriga bestämmelser som behövs för verksamheten i tingsrätten skall framgå av en arbetsordning. I 9 § föreskrivs vidare att ärenden skall fördelas mellan de organisatoriska enheter som anges i arbetsordningen. Av samma stadgande framgår också att ärenden enligt huvudregeln skall fördelas genom lottning, men att undantag från detta krav får göras när det är fråga om bl. a. ärenden av särskild art. Några särskilda föreskrifter om hur ärenden som rör inskrivningsmyndigheten skall fördelas finns dock inte.

När det gäller handläggningen av ärenden kan konstateras att huvudregeln enligt 15 § är att det för varje ärende vid varje tidpunkt skall finnas en ansvarig domare. Av samma stadgande följer dock att detta inte gäller när tingsnotarier, inskrivningsjurister eller inskrivningshandläggare handlägger ärenden med stöd av förordnande enligt 17 §. För sådana ärenden ansvarar den förordnade.

Enligt 17 § kan flera av de arbetsuppgifter som i dag utförs i en inskrivningsmyndighet läggas på annan anställd än inskrivningsdomaren. Det är således möjligt att delegera arbetsuppgifter som består i att handlägga inskrivningsärenden, göra nödvändiga ändringar i fastighetsregistrets inskrivningsdel med anledning av uppgifter från lantmäterimyndighet om ändringar i fastighetsregistrets allmänna del, lämna dagsgodkännande enligt 19 § inskrivningsförordningen (2000:309) och att fullgöra inskrivningsmyndighetens uppgifter enligt lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter. Det är även möjligt att delegera arbetsuppgiften att avge yttranden i sammanläggningsärenden enligt 12 kap. 10 § fastighetsbildningslagen (1970:988).

I detta sammanhang kan också nämnas att det är möjligt delegera arbetsuppgifter som består i att handlägga vissa ärenden om dödande av förkommen handling eller inteckning enligt 1 och 13 §§ lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling. För

närvarande handläggs sådana ärenden vid två av landets inskrivningsmyndigheter.

Som en allmän förutsättning för att delegering skall få ske krävs emellertid att den anställda bedöms ha tillräcklig erfarenhet och kunskap. Det föreskrivs även vissa andra begränsningar av möjligheterna till delegering. I fråga om inskrivningsärenden får sålunda ett förordnande inte avse handläggning som rör lagfarts-sammanträden, lagfarter på grundval av protokoll från sådana sammanträden, rättelser enligt 19 kap. 22 § jordabalken eller utdömande av vite. Ett förordnande att handlägga ärenden om dödande av förekommen handling eller inteckning enligt 1 och 13 §§ lagen om dödande av förkommen handling får vidare endast avse ärenden som kan avgöras av en lagfaren domare. Det görs också åtskillnad mellan å ena sidan tingsnotarier och inskrivningsjurister samt å andra sidan inskrivningshandläggare. I fråga om tingsnotarier och inskrivningsjurister får förordnanden inte avse ärenden som är omfattande eller svåra eller som av någon annan orsak kräver särskild erfarenhet. Beträffande inskrivningshandläggare får förordnanden endast avse enkla ärenden.

Slutligen skall nämnas att det i 27 § finns en bestämmelse om att tingsrätten får begränsa den tid då inskrivningsmyndigheten lämnar muntliga upplysningar om innehållet i inskrivningsregister, fastighetsböcker eller andra handlingar som förvaras hos inskrivningsmyndigheten till lägst tre timmar varje arbetsdag.

5.3 Den yttre organisationen

Vad gäller inskrivningsmyndigheterna och deras verksamhetsområden har regeringen med stöd av bemyndigandet i 19 kap. 3 § jordabalken meddelat föreskrifter i förordningen (1999:1385) om inskrivningsmyndigheternas verksamhetsområden.

I förordningen räknas upp vid vilka tingsrätter det skall finnas en inskrivningsmyndighet. Som framgått i avsnitt 2.1 skall sådan myndighet finnas vid tingsrätterna i Skellefteå, Härnösand, Mora, Norrtälje, Eksjö, Uddevalla och Hässleholm. Såväl Norrtälje tingsrätt som Mora tingsrätt lyder under Svea hovrätt. Var och en av de andra tingsrätterna lyder under någon av landets övriga fem hovrätter.

Inskrivningsmyndigheternas verksamhetsområden avgränsas i förordningen genom län eller kommuner. Av inskrivningsmyndig-

heterna är det dock endast de i Eksjö och Uddevalla som har sina verksamhetsområden avgränsade med ledning av kommuner. Dessa myndigheter har olika kommuner som hör till Västra Götalands län inom sina verksamhetsområden. Allmänt sett består de olika verksamhetsområdena av i huvudsak sammanhängande områden som innefattar den ort där inskrivningsmyndigheten är belägen.

5.4 Den inre organisationen

Vid de flesta av de sju tingsrätterna är det en rådmän som har utsetts att leda inskrivningsmyndigheten. I två fall är det dock lagmannen. Inskrivningsdomaren har som arbetsuppgift att besluta i svåra ärenden eller andra typer av ärenden som inte annan personal vid inskrivningsmyndigheten kan få förordnande att handlägga på eget ansvar. Inskrivningsdomaren har också till uppgift att verka för att en enhetlig praxis tillämpas.

Utöver arbetet som inskrivningsdomare tjänstgör rådmannen/lagmannen även som domare vid tingsrättens dömande avdelning. Det varierar mellan tingsrätterna hur mycket tid som ägnas åt uppdraget som inskrivningsdomare. Vid en jämförelse kan konstateras att rådmännen i Eksjö och Norrtälje lägger ned mest tid på inskrivningsverksamheten, ungefär 50 procent av den totala arbetstiden.

Under inskrivningsdomaren arbetar inskrivningsjurister, tingsnotarier och inskrivningshandläggare. Bland personalen finns vid vissa inskrivningsmyndigheter även utsedda gruppchefer alternativt föreståndare. Dessa har till uppgift att bl. a. fördela inskrivningsärendena mellan handläggarna.

Vad gäller inskrivningsmyndigheterna i Norrtälje, Eksjö, Uddevalla och Hässleholm är personalen indelad i grupper. Varje grupp har ett geografiskt avgränsat område på basis av respektive inskrivningsmyndighets verksamhetsområde. Någon motsvarande indelning finns inte vid inskrivningsmyndigheterna i Härnösand, Mora och Skellefteå.

När det gäller juristernas medverkan i inskrivningsverksamheten finns det mellan en och sex anställda inskrivningsjurister vid varje inskrivningsmyndighet förutom i Mora, där det helt saknas inskrivningsjurist. Vid samtliga inskrivningsmyndigheter arbetar vidare en eller två tingsnotarier; i Skellefteå ägnar dock tingsnotarien endast 50 procent av sin arbetstid åt inskrivningsverksamheten.

Generellt kan konstateras att inskrivningsmyndigheterna använder möjligheterna till delegering enligt förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion i stor utsträckning. I praktiken har därför inskrivningsdomaren i allt väsentligt en rådgivande roll.

Vad gäller administrativt stöd får inskrivningsmyndigheterna i huvudsak hjälp av den personal, t. ex. vaktmästare och administratörer, som arbetar vid den tingsrätt vid vilken myndigheten finns. Domstolsverket svarar för IT-stöd vad avser e-post och intranät. I övrigt svarar Lantmäteriverket för IT-stödet.

6 Det statliga lantmäteriets organisation

6.1 Allmänt

Det statliga lantmäteriet omfattar Lantmäteriverket och en lantmäterimyndighet i varje län. Dessa myndigheter har till uppgift att verka för en ändamålsenlig fastighetsindelning och en effektiv försörjning med grundläggande geografisk information och fastighetsinformation.

Utanför det statliga lantmäteriet finns även kommunala lantmäterimyndigheter. För närvarande finns det 38 sådana myndigheter. Av lagen (1995:1393) om kommunal lantmäterimyndighet framgår att Lantmäteriverket skall utöva tillsyn över verksamheten vid de kommunala lantmäterimyndigheterna.

I förordningen (1995:1418) med instruktion för det statliga lantmäteriet finns närmare bestämmelser om Lantmäteriverket och lantmäterimyndigheterna i länen.

6.2 Förordningen (1995:1418) med instruktion för det statliga lantmäteriet

Lantmäteriverket är enligt 3 § central förvaltningsmyndighet för frågor om fastighetsindelning och för grundläggande geografisk information och fastighetsinformation. Verket har vidare ett nationellt samordningsansvar för produktion, samverkan, tillhandahållande och utveckling inom området grundläggande geografisk information och fastighetsinformation. Verket skall även svara för samordning och stöd vid genomförande av EG-direktiv inom verksamhetsområdet och i övrigt bevaka Sveriges intresse i det internationella arbetet inom det området. Av 6 § följer att Lantmäteriverket också har rätt att mot avgift bedriva uppdragsverksamhet inom sitt verksamhetsområde.

Enligt 9 och 10 §§ är generaldirektören chef för verket och ordförande i dess styrelse. När det gäller handläggning av ärenden saknas särskilda bestämmelser om detta. Av 8 § framgår dock att verksförordningen (1995:1322), med vissa undantag som här saknar intresse, skall tillämpas på verket. Detta medför kortfattat att ärenden som får avgöras av generaldirektören också får avgöras av annan anställd om de inte behöver avgöras av generaldirektören.

Beträffande Lantmäteriverkets organisation skall verkets uppdragsverksamhet enligt 11 § hållas organisatoriskt avskild från övrig verksamhet. Vidare skall det enligt 12–12 e §§ finnas ett antal råd i olika frågor. Exempelvis skall det finnas ett råd för ortnamn med företrädare för ortnamnsvårdande och namngivande intressenter. Det skall även enligt 14 § finnas en personalansvarsnämnd för de anställda vid det statliga lantmäteriet. I övrigt bestämmer Lantmäteriverket, i enlighet med vad som följer av verksförordningen, sin organisation. Bestämmelserna som behövs om en myndighetsorganisation och formerna för myndighetens verksamhet skall meddelas i en arbetsordning eller i särskilda beslut.

Vad gäller förhållandet mellan Lantmäteriverket och lantmäterimyndigheterna i länen är verket enligt 3 § chefsmyndighet för myndigheterna. Verket skall enligt 4 och 7 §§ leda och utöva tillsyn över lantmäterimyndigheterna samt meddela de föreskrifter som behövs om organisation och verksamhet vid dessa myndigheter.

Enligt 18 § skall lantmäterimyndigheterna bl. a. handlägga förrättningar samt verka för regional samordning av grundläggande landskaps- och fastighetsinformation. Av 19 § framgår vidare att dessa myndigheter mot avgift får bedriva uppdragsverksamhet i vissa uppräknade fall om den har ett naturligt samband med myndighetsutövningen. Som exempel kan nämnas att lantmäterimyndigheterna får upprätta ansökan om lagfart och värdeintyg för lagfart mot avgift i samband med fastighetsbildning.

Beträffande lantmäterimyndigheternas organisation kan här nämnas att enligt 20 § endast vissa särskilt uppräknade bestämmelser i verksförordningen är tillämpliga på dessa myndigheter. Detta skall ses i belysning av lantmäterimyndigheternas nära koppling till Lantmäteriverket. Exempelvis skall Lantmäteriverket enligt 21 § anställa chefen för en lantmäterimyndighet. Av 14 § framgår vidare att Lantmäteriverkets personalansvarsnämnd skall avgöra ärenden som avser arbetstagare vid dessa myndigheter.

6.3 Det statliga lantmäteriets yttre organisation

Lantmäteriverkets huvudkontor finns i Gävle. Härutöver har verket drygt 40 kontor i landet. De statliga lantmäterimyndigheterna har i de allra flesta fall fler än ett kontor i varje län. Tillsammans har de statliga lantmäterimyndigheterna 90 kontor i landet.

Lantmäteriverket bedriver inte någon verksamhet på de sju orter där det finns inskrivningsmyndigheter. Statliga lantmäterimyndigheter har emellertid kontor i Härnösand, Mora och Norrtälje.

6.4 Lantmäteriverkets inre organisation

Generaldirektören har en stab som arbetar med att förbereda, hantera och bevakar strategiska frågor. Det finns även sex koncernenheter som stödjer hela det statliga lantmäteriets verksamhet med specialistkunskap, bl. a. inom områdena ekonomi- och personaladministration. Härutöver finns inom Lantmäteriverket tre divisioner som ansvarar för olika verksamhetsområden: Fastighetsbildning, Informationsförsörjning och Metria.

Division Fastighetsbildning ansvarar för fastighetsindelningen. Divisionen har stabsfunktioner som arbetar med divisionsövergripande frågor och stödjer de statliga lantmäterimyndigheterna. Den huvudsakliga verksamheten sker i länen vid lantmäterimyndigheterna. Personal- och budgetmässigt ingår dock myndigheterna i divisionen.

Division Informationsförsörjning bygger upp, vidareutvecklar och förvaltar geografisk information och fastighetsinformation. I detta ingår bl. a. ansvar för fastighetsregistret och pantbrevsregistret. Divisionen sköter även uppörd av stämpelskatt och expeditionsavgifter.

Division Metria har hand om verkets uppdragsverksamhet. Konsultuppdragen gäller bl. a. mätning, kartläggning och geografisk informationsteknik. Förutom i Gävle bedrivs verksamheten på en mängd andra orter.

7 Domstolsverkets och Lantmäteriverkets funktioner inom inskrivningsverksamheten

7.1 Domstolsverket

Eftersom inskrivningsmyndigheterna är organisatoriskt knutna till allmänna domstolar är Domstolsverket central förvaltningsmyndighet även för dessa. Den rätt Domstolsverket har enligt 2 § förordningen (1988:317) med instruktion för Domstolsverket att meddela föreskrifter och allmänna råd omfattar således även inskrivningsmyndigheterna.

Vad gäller arbetsrättsliga frågor får Domstolsverkets personalansvarsnämnd enligt 57 § förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion och 7 § ovan nämnda instruktion besluta om avskedande, uppsägning av personliga skäl, disciplinansvar och åtalsanmälan beträffande inskrivningsjurister och inte rättsbildad personal. När det gäller övriga personalgrupper är beslutsbehörigheten för Domstolsverkets personalansvarsnämnd mer begränsad. Detta skall ses i belysning av att även Statens ansvarsnämnd och Notariennämnden har uppgifter i arbetsrättsliga frågor.

Utöver detta kan konstateras att det i 10 § inskrivningsförordningen (2000:309) föreskrivs att inskrivningsbevis, vilandebevis och skriftliga pantbrev skall utfärdas på blanketter som Domstolsverket har fastställt. Av 21 § samma förordning följer vidare att Domstolsverket, efter samråd med Lantmäteriverket, får meddela föreskrifter om förande av dagbok, akter samt minnesbok och minneslista. Enligt denna bestämmelse får verket även i övrigt meddela föreskrifter för tillämpningen av inskrivningsförordningen.

När det gäller statistik skall Domstolsverket enligt 78 § förordningen (2000:308) om fastighetsregister i samråd med Lantmäteriverket meddela anvisningar rörande vilket underlag för rättsstatistiken som det sistnämnda verket skall lämna. Vidare skall Domstolsverket enligt 1 och 2 §§ förordningen (1971:933) om rättsstatistiken meddela föreskrifter samt fastställa formulär och

anvisningar rörande uppgifter som inskrivningsmyndigheterna skall lämna i statistikhänseende.

Beträffande förordningen (1984:406) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter skall Domstolsverket enligt 15 § ha tillsyn över uppbörd och redovisning av stämpelskatt som de inskrivningsmyndigheter som avses i jordabalken fastställt. Domstolsverket har även enligt 16 § rätt att avskriva belopp avseende stämpelskatt i sina räkenskaper. Genom 19 och 20 §§ har Domstolsverket också fått bemyndigande att meddela föreskrifter om dels uppbörd och redovisning av stämpelskatt som fastställts av inskrivningsmyndigheterna, dels befrielse från skyldigheten att betala dröjsmålsavgift enligt 34 § 2 st. lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter.

Avslutningsvis bör nämnas att Domstolsverket enligt 9 § förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna skall pröva överklaganden av beslut om expeditionsavgifter i inskrivningsärenden enligt jordabalken. Domstolsverket har även enligt 10 § samma förordning rätt att meddela de föreskrifter som behövs för verkställigheten av förordningen.

7.2 Lantmäteriverket

Till att börja med kan konstateras att regeringen med stöd av 19 kap. 27 § jordabalken har bemyndigat Lantmäteriverket att handlägga vissa inskrivningsärenden. Enligt 53 och 54 §§ förordningen (2000:308) om fastighetsregister får verket registrera ändrade namn- och adressuppgifter för vissa innehavare av pantbrev samt ta bort innehavsanteckning av datapantbrev.

Lantmäteriverket har vidare hand om utskrifter av inskrivningsmyndigheternas beslut. Av 9 § inskrivningsförordningen (2000:309) framgår att Lantmäteriverket på begäran av inskrivningsmyndighet maskinellt skall framställa inskrivningsbevis, andra skriftliga pantbrev än sådana enligt lagen (1994:448) om pantbrevsregister och vilandebevis.

När det gäller fastighetsregistret är Lantmäteriverket enligt 2 § förordningen om fastighetsregister ansvarig för driften och förvaltningen av detta register. Enligt 2 § kungörelsen (1974:1063) om fastighetsbevis m.m. är det också Lantmäteriverket som skall framställa och expediera olika slag av bevis om innehållet i

fastighetsregistret. Bevisen framställs på blankett enligt formulär som fastställs efter samråd med Domstolsverket.

Härutöver följer av 71 § förordningen om fastighetsregister att Lantmäteriverket ansvarar för verkställandet av registrering av uppgifter som inskrivningsmyndigheterna anmält för registrering i inskrivningsdelen. Denna bestämmelse skall ses mot bakgrund av 19 och 20 §§ inskrivningsförordningen. Av dessa bestämmelser framgår att Lantmäteriverket på särskild anmälan (dagsgodkännande) från inskrivningsmyndigheten skall verkställa registrering i inskrivningsdelen, att den som hos inskrivningsmyndigheten är behörig att lämna dagsgodkännande skall tilldelas en personlig lösen och att verket har rätt att meddela föreskrifter om fastställande av lösen. Lantmäteriverket får också enligt 83 § förordningen om fastighetsregister meddela föreskrifter om verkställigheten av förordningen. Om föreskrifterna rör inskrivningsdelen skall dessa dock meddelas efter samråd med Domstolsverket.

Vad gäller datapantbrev föreskrivs i 1 § lagen om pantbrevsregister att Lantmäteriverket skall föra ett särskilt register över sådana in-teckningar i fast egendom eller tomträtt för vilka det inte finns utfärdat något skriftligt pantbrev (pantbrevsregister). Av 5 § samma lag följer att Lantmäteriverket, på begäran av den som ger in en ansökan om in-teckning till inskrivningsmyndigheten, skall föra in en uppgift om in-teckningen, förutsatt att den beviljats, i pantbrevsregistret. Enligt 3 § förordningen (1994:598) om pantbrevsregister skall en sådan begäran ges in till inskrivningsmyndigheten. Denna myndighet skall sedan i anslutning till sitt beslut i in-skrivningsärendet underrätta Lantmäteriverket om begäran. Vidare följer av 9 § nämnda förordning att en pantbrevshavare kan begära hos inskrivningsmyndigheten att Lantmäteriverkets beslut om hinder mot avregistrering av en in-teckning från pantbrevsregistret skall hävas. Inskrivningsmyndigheten skall i så fall genast underrätta Lantmäteriverket om begäran. Här kan även nämnas att Lantmäteriverket efter samråd med Domstolsverket enligt 7 § nämnda förordning skall fastställa den blankett som skriftliga pantbrev enligt 8 § lagen om pantbrevsregister skall utfärdas på.

Vad gäller förordningen (1984:406) om stämpelskatt vid in-skrivningsmyndigheter följer av 17 § att skatten skall betalas till Lantmäteriverket. Av samma stadgande framgår att Lantmäteriverket även har rätt att besluta hur stämpelskatt skall tas ut. I 18 § föreskrivs vidare att tillskjutande skatt och dröjsmålsavgifter skall

inbetalas till Lantmäteriverket. Om det blir fråga om återbetalning av stämpelskatt skall också detta ombesörjas av Lantmäteriverket.

Lantmäteriverket har även hand om administrationen kring inbetalningen av expeditionsavgifter som inskrivningsmyndigheterna beslutat. Enligt 7 § förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna är det sålunda Lantmäteriverket som kan besluta om undantag från huvudregeln att ett bevis inte får lämnas ut förrän expeditionsavgiften betalats.

8 Överväganden och förslag

8.1 Organisations- och kompetensfrågor

8.1.1 Inledning

Nedan redovisas först hur inskrivningsverksamheten bör vara organiserad med Lantmäteriverket som huvudman samt vilka effekter detta bör få för Lantmäteriverkets och Domstolsverkets nuvarande funktioner inom denna verksamhet.

Efter detta behandlas den inre organisationen av inskrivningsverksamheten. I det sammanhanget övervägs frågor som rör ledningen och styrningen, beslutsbehörigheten samt behovet av juridisk kompetens. Härutöver kommer även vissa andra frågor att behandlas.

8.1.2 En eller flera handläggande myndigheter?

IM-utredningens förslag: Den verksamhet som nu bedrivs av de sju inskrivningsmyndigheterna skall skötas av en för landet gemensam inskrivningsmyndighet som skall benämnas inskrivningsmyndigheten. Lantmäteriverket skall vara inskrivningsmyndighet.

En konsekvens av att Lantmäteriverket skall vara huvudman för inskrivningsverksamheten blir att den verksamhet som bedrivs av inskrivningsmyndigheterna skall ledas av verket. Organisatoriskt sett kan en sådan ledningsfunktion skapas på olika sätt. Ett sätt är att låta inskrivningsverksamheten bedrivs av Lantmäteriverket. Ett annat sätt är att låta inskrivningsverksamheten bedrivs av en eller flera självständiga myndigheter som lyder under Lantmäteriverket.

Frågan vilket alternativ som är lämpligast bör avgöras utifrån en helhetsbedömning av de för- och nackdelar som kan vara förenade med alternativen.

Om inskrivningsverksamheten flyttas över till en eller flera självständiga myndigheter blir det en tydlig markering av verksamhetens rättsliga betydelse. Med tanke på att inskrivningsverksamheten normalt innefattar myndighetsutövning mot enskilda kan det också ur principiell synvinkel finnas ett värde i att verksamheten bedrivs i en eller flera självständiga myndigheter som inte har uppgifter inom andra verksamhetsområden. Det kan annars finnas risk för att eventuella motstående intressen inom myndigheten försvårar en objektiv handläggning.

Sett i belysning av de uppgifter Lantmäteriverket har kan det dock inte anses finnas skäl för sådana farhågor. Det förhållandet att det inom verket bedrivs uppdragsverksamhet mot avgift bör inte tillmätas någon avgörande betydelse. Av verkets instruktion framgår att uppdragsverksamheten skall hållas skild från den övriga verksamheten. Något närmare samband mellan uppdragsverksamheten och inskrivningsverksamheten synes inte heller finnas.

Vad gäller de statliga lantmäterimyndigheterna kan visserligen noteras att dessa får upprätta ansökan om lagfart och värdeintyg för lagfart mot avgift i samband med fastighetsbildning. Karaktären på denna uppdragsverksamhet kan i och för sig utgöra skäl för att inte ha kvar den om lantmäterimyndigheterna skall sammanföras med ett Lantmäteriverk i vilket det ingår inskrivningsverksamhet. Den omständigheten att sådan uppdragsverksamhet kan komma att behöva slopas vid en sammanföring har emellertid inte sådan tyngd att den bör vara styrande för den nu aktuella bedömningen.

Det förhållandet att varje inskrivningsmyndighet sedan länge organisatoriskt varit knuten till en tingsrätt får däremot anses vara av stor betydelse. När myndigheterna avskiljts från tingsrätterna kommer det att bli kvar förhållandevis små organisatoriska enheter utspridda över landet. Personalstyrkan på de sju orterna varierar i dag mellan 10 och drygt 40 personer. Sett ur det perspektivet talar starka skäl för att inskrivningsverksamheten bör få bedrivas av Lantmäteriverket. Att skapa självständiga myndigheter av de nuvarande inskrivningsmyndigheterna torde medföra betydande merkostnader.

Ett alternativ som innebär att inskrivningsverksamheten överförs till en självständig myndighet underställd Lantmäteriverket framstår också som svårt att motivera. Alternativet medför visserligen

att myndigheternas regionala gränser undanröjs. En sådan lösning kommer dock att innebära att det inrättas skilda ledningsfunktioner i två myndigheter för samma verksamhetsområde. Det finns en uppenbar risk för att en sådan organisatorisk lösning blir mindre flexibel och effektiv än en i vilken ledningsfunktionen är samlad hos en myndighet. Detta måste för övrigt anses gälla oavsett om ledningsfunktionen delas upp på så sätt att inskrivningsmyndigheten endast knyts till Lantmäteriverket i strategiska frågor och för utnyttjande av gemensamt stöd när det gäller IT-verksamhet och administrativa funktioner. De tunga skäl som fanns för att göra Kronofogdemyndigheten fristående från Skatteverket kan inte heller anses vara för handen i detta fall (jfr avsnitt 4).

Att inskrivningsverksamheten får bedrivas av Lantmäteriverket utesluter för övrigt inte möjligheten att särskilt reglera lokaliseringen av verksamheten i lag eller förordning. Av 7 § 4 verksförordningen (1995:1322) framgår även att en myndighets chef skall beakta bl. a. de krav som ställs på verksamheten vad gäller regionalpolitiken. Detta krav kommer jämväl till uttryck i förordningen (2003:595) om regionalt utvecklingsarbete.

Ett alternativ som innebär att inskrivningsverksamheten bedrivs av Lantmäteriverket får också anses skapa goda förutsättningar för en enhetlig rättstillämpning. En överflyttning av inskrivningsverksamheten till en rikstäckande myndighet kommer att medföra att det blir lättare att flytta arbetsuppgifter utan att personalen behöver flyttas. Detta får anses vara av särskild betydelse med tanke på det planerade införandet av elektroniska rutiner för dokument- och ärendehantering inom inskrivningsverksamheten. Det kan vidare antas att en rikstäckande myndighets organisation kommer att ge störst utrymme för personalen att kunna specialisera sig och fördjupa sin kompetens. Bl. a. dessa faktorer får anses vara av stor betydelse för möjligheten att uppnå en likartad rättstillämpning och handläggningstid oberoende av på vilken ort ett inskrivningsärende handläggs.

Om inskrivningsverksamheten skall bedrivas av Lantmäteriverket medför detta visserligen att verket inte får någon sådan tillsynsfunktion som verket har beträffande de statliga lantmäterimyndigheterna. Betydelsen av detta bör emellertid inte överskattas. Den tillsynsfunktion Lantmäteriverket har i dag kan knappast anses inta en fristående organisatorisk ställning gentemot myndigheterna, eftersom verket även bestämmer medelsfördelningen mellan dessa. Någon oberoende och självständig tillsyn kan det

därför inte anses vara fråga om. Ett sådant synsätt är också väl förenligt med Tillsynsutredningens slutbetänkande Tillsyn – förslag om en tydligare och effektivare tillsyn (SOU 2004:100). Ur ett rättssäkerhetsperspektiv får det följaktligen anses vara av underordnad betydelse om Lantmäteriverket utövar tillsyn över sig själv eller självständiga myndigheter som lyder under verket.

Allt som allt talar övervägande skäl för att inskrivningsverksamheten bör bedrivas inom Lantmäteriverket. Detta förhållande bör emellertid inte medföra att termen inskrivningsmyndigheten utmönstras. Benämningen inskrivningsmyndigheten får anses vara väl känd hos allmänheten. Från terminologisk och systematisk synvinkel får denna benämning vidare bedömas vara klargörande.

I detta sammanhang kan även konstateras att det finns exempel på förvaltningsmyndigheter som är inskrivningsmyndighet trots att de även sysslar med annat än inskrivningsverksamhet. Sålunda är Luftfartsstyrelsen inskrivningsmyndighet för inskrivning av rätt till luftfartyg och Bolagsverket inskrivningsmyndighet vad gäller företagsinteckning (jfr förordningen [2005:142] om inskrivning av rätt till luftfartyg och förordningen [2003:552] om företagsinteckning).

Den verksamhet som för närvarande bedrivs vid de sju inskrivningsmyndigheterna bör mot angiven bakgrund bedrivas av Lantmäteriverket i egenskap av inskrivningsmyndighet och under benämningen inskrivningsmyndigheten. I och med att inskrivningsmyndigheten är gemensam för hela landet skapas goda förutsättningar för en flexibel och effektiv hantering av inskrivningsärendena. Härigenom underlättas vidare en enhetlig rättstillämpning på området. En sådan organisatorisk lösning ligger också i linje med den utveckling som skett på andra områden inom statsförvaltningen.

8.1.3 Inskrivningskontor och verksamhetsområden

IM-utredningens förslag: Inskrivningsmyndigheten skall delas in i sju verksamhetsområden och varje område skall tillhöra ett inskrivningskontor. Dessa kontor skall vara placerade i de orter där det nu finns inskrivningsmyndigheter och ha samma verksamhetsområden som myndigheterna har i dag.

Med utgångspunkt i bedömningen att Lantmäteriverket i egenskap av inskrivningsmyndighet skall ta över den handläggning som

inskrivningsmyndigheterna i dag utför uppstår frågan om det är motiverat att lägga fast lokaliseringen av verksamheten och indelningen i olika verksamhetsområden i en författning.

Inskrivningsmyndigheternas lokalisering är i dag fastlagd på så sätt att det har angivits att det skall finnas en inskrivningsmyndighet vid vissa uppräknade tingsrätter. Till varje inskrivningsmyndighet har ett avgränsat landområde i form av ett verksamhetsområde knutits. Regeringen har med stöd av bemyndigandet i 19 kap. 3 § jordabalken reglerat saken i förordningen (1999:1385) om inskrivningsmyndigheternas verksamhetsområden (jfr avsnitt 5.3).

Vad gäller Lantmäteriverket finns inte någon reglering i verkets instruktion om var verket skall bedriva verksamheten. Av bestämmelserna i verksförordningen (1995:1322) följer i stället att Lantmäteriverket själv kan bestämma om detta. Det finns vidare inte några bestämmelser i verkets instruktion som begränsar Lantmäteriverkets möjligheter att fördela ärendehantering inom myndigheten.

De nuvarande inskrivningsmyndigheternas placering innebär inte heller att det kommer att finnas något krav på Lantmäteriverket att se till att inskrivningsverksamheten även framöver bedrivs på de orter där den nu bedrivs. De bestämmelser i verksförordningen och förordningen om (2003:595) om regionalt utvecklingsarbete som tar sikte på att en myndighets chef skall ta hänsyn till regionala konsekvenser kan inte ges sådan innebörd.

En författningsreglering som innebär att verksamheten vid inskrivningsmyndigheten skall vara indelad i verksamhetsområden och bedrivs i de nuvarande orterna behöver inte i sig utgöra något hinder ur ett verksamhetsperspektiv. Då det endast skall finnas en för landet gemensam inskrivningsmyndighet kommer personalen att vara anställd i en rikstäckande myndighet. Behörigheten för personalen att handlägga inskrivningsärenden kommer därför inte att vara regionalt avgränsad. Det kommer inte att behövas några särskilda administrativa arrangemang för att exempelvis låta en inskrivningshandläggare i Eksjö handlägga ett inskrivningsärende som normalt sett skulle ha handlagts i Hässleholm. Att ett ärende hör till ett kontor på grund av att inskrivningsmyndigheten är indelad i verksamhetsområden utesluter inte i sig att ärendet kan handläggas på en annan ort än där kontoret ligger. Förutsättningarna för att lämna över inskrivningsärenden mellan de olika

orterna kommer också att underlättas väsentligt när det införts elektroniska rutiner för dokument- och ärendehantering.

Eftersom systemet med s.k. dagsgodkännande än så länge inte har avskaffats kommer det också att behövas någon form av indelning av verksamheten även efter omorganisationen. Det måste av naturliga skäl anses ligga ett stort värde i att kunna redovisa fler än ett s.k. aktualitetsdatum i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Ur ett verksamhetsperspektiv torde det jämväl vara en fördel om en ansökan om inteckning som gäller flera fastigheter gemensamt endast kan avse fastigheter inom ett visst begränsat område (jfr 22 kap. 2 § 3 st. jordabalken och 42 § 2 st. förordningen [2000:308] om fastighetsregister).

Utöver det nu nämnda bör också beaktas att beslut i inskrivningsärenden normalt har en central betydelse för den allmänna omsättningen. Sammanföringen av inskrivningsmyndigheterna med Lantmäteriverket kommer också att medföra en betydande förändring av verkets nuvarande organisation.

Mot angiven bakgrund, och då såväl riksdag som regering ansett att verksamheten skall bedrivas på de sju orter där den nu bedrivs, bör lokaliseringen av kontoren och indelningen i verksamhetsområden läggas fast i en förordning. Av denna bör framgå att inskrivningsmyndigheten skall vara indelad i sju verksamhetsområden och att varje område skall tillhöra ett inskrivningskontor. Dessa kontor skall vara belägna i de orter där verksamheten bedrivs i dag.

I övrigt bör Lantmäteriverket på egen hand få bestämma om inskrivningsmyndighetens organisation. Detta innebär exempelvis att Lantmäteriverket kan bestämma att den övergripande ledningen och styrningen av inskrivningsmyndigheten skall bedrivas från verkets kontor i Gävle (jfr avsnitt 8.1.6).

Den nu föreslagna regleringen får anses vara väl förenlig med de regionala hänsyn och sysselsättningshänsyn som ligger till grund för nuvarande lokalisering av inskrivningsverksamheten. Genom regleringen skapas ändamålsenliga förutsättningar för att inskrivningsverksamheten även fortsättningsvis skall kunna bedrivas på de sju orter där den nu bedrivs.

8.1.4 Lantmäteriverkets funktioner inom inskrivningsverksamheten

IM-utredningens förslag: Nuvarande krav på att Lantmäteriverket skall samråda med Domstolsverket i frågor som rör inskrivningsverksamheten skall slopas.

IM-utredningens bedömning: Lantmäteriverkets funktioner inom inskrivningsverksamheten skall inte flyttas över till inskrivningsmyndigheten.

Som framgått tidigare är Lantmäteriverket ansvarig för en mängd olika uppgifter inom inskrivningsverksamheten (jfr avsnitt 7.2). Om Lantmäteriverket skall vara inskrivningsmyndighet uppstår därför frågan ifall det är motiverat att även överföra verkets nuvarande uppgifter inom inskrivningsverksamheten till inskrivningsmyndigheten. Frågan skall ses mot bakgrund av att Lantmäteriverket i annat fall kommer att ansvara i olika egenskaper för uppgifter inom inskrivningsverksamheten.

Vid bedömningen härav kan till en början konstateras att det inte finns skäl att flytta över Lantmäteriverkets uppgifter att registrera ändrade namn- och adressuppgifter i fastighetsregistrets inskrivningsdel samt att ta bort innehavsanteckning av datapantbrev till inskrivningsmyndigheten. Från effektivitetssynpunkt får det anses ligga ett stort värde i att sådana åtgärder inte behöver vidtas inom ramen för särskilda anteckningsärenden.

Det kan inte heller anses vara lämpligt att föreskriva att inskrivningsmyndigheten, i stället för Lantmäteriverket, skall sköta och ansvara för fastighetsregistret. Vid en jämförelse kan förvisso konstateras att det beträffande såväl företagsinteckningsregistret som inskrivningsregistret för luftfartyg föreskrivs att inskrivningsmyndigheten skall vara personuppgiftsansvarig enligt personuppgiftslagen (1998:204). Bolagsverket och Luftfartsstyrelsen är alltså i dessa fall ansvariga i egenskap av inskrivningsmyndigheter.

I detta sammanhang bör emellertid beaktas att fastighetsregistret innehåller fem olika delar – en allmän del, en inskrivningsdel, en adressdel, en byggnadsdel och en taxeringsuppgiftsdel – och att Lantmäteriverket har ett samlat ansvar för hela registret. Att låta inskrivningsmyndigheten vara ansvarig för hela fastighetsregistret kan inte anses lämpligt redan med tanke på registrets skiftande innehåll. Ett alternativ som innebär att inskrivningsmyndigheten endast får bli ansvarig för fastighetsregistrets inskrivningsdel kan

inte heller anses vara ändamålsenligt. Det saknas i detta fall bärande skäl för att låta Lantmäteriverket vara ansvarig för ett och samma register i två olika egenskaper.

Vad gäller pantbrevsregistret kan förvisso konstateras att inskrivningsmyndigheten kommer att handlägga ärenden på ett närliggande område. Likväl framstår det som svårt att motivera varför Lantmäteriverkets uppgift i detta avseende bör flyttas över till inskrivningsmyndigheten. Detsamma gäller också i fråga om stämpelskatt och expeditionsavgifter.

Principiellt sett kan det inte anses möta hinder mot att Lantmäteriverket får agera i olika roller inom inskrivningsverksamheten. Med tanke på den centrala betydelse beslut i inskrivningsärenden normalt har för den allmänna omsättningen får det även anses vara viktigt att den nya inskrivningsmyndigheten får en lika renodlad funktion som de nuvarande inskrivningsmyndigheterna har. Från lednings- och styrningssynpunkt torde en sådan lösning inte heller medföra några beaktansvärda nackdelar. Eftersom Lantmäteriverket skall vara inskrivningsmyndighet kommer den att kunna ledas på samma sätt som verket i övrigt. Något hinder mot att på ett effektivt sätt samordna inskrivningsmyndighetens verksamhet med verkets övriga funktioner inom inskrivningsverksamheten torde alltså inte finnas.

Sammantaget blir mot angiven bakgrund bedömningen att det saknas tillräckliga skäl för att flytta över de funktioner Lantmäteriverket har i dag inom inskrivningsverksamheten till den nya inskrivningsmyndigheten. Vidare bör de bestämmelser som anger att underrättelser skall lämnas mellan inskrivningsmyndigheten och Lantmäteriverket (jfr avsnitt 7.2) behållas. Detta är en konsekvens av att Lantmäteriverket skall ha två skilda myndighetsfunktioner, dvs. som inskrivningsmyndighet och som verk, inom inskrivningsverksamheten.

Avslutningsvis kan emellertid konstateras att, eftersom inskrivningsverksamheten skall avskiljas från domstolsorganisationen, de bestämmelser som föreskriver att Lantmäteriverket skall samråda med Domstolsverket i frågor som rör inskrivningsverksamheten bör slopas.

8.1.5 Domstolsverkets funktioner inom inskrivningsverksamheten

IM-utredningens förslag: Domstolsverkets funktioner inom inskrivningsverksamheten skall tas över av Lantmäteriverket utom såvitt avser uppgiften att ha tillsyn över uppbörd och redovisning av stämpelskatt; regleringen om detta skall helt slopas.

Domstolsverkets nuvarande uppgifter inom inskrivningsverksamheten (jfr avsnitt 7.1) bör i huvudsak flyttas över till Lantmäteriverket. Av skäl som nämnts i föregående avsnitt får det anses vara viktigt att den nya inskrivningsmyndigheten får en lika renodlad funktion som de nuvarande inskrivningsmyndigheterna har.

Det nu sagda innebär att Domstolsverkets befogenhet att fastställa blanketter som inskrivningsbevis, vilandebevis och skriftliga pantbrev skall utfärdas på bör flyttas över till Lantmäteriverket. Detsamma gäller Domstolsverkets föreskriftsrätt angående förande av dagbok m.m. Vidare bör Domstolsverkets funktioner rörande stämpelskatt flyttas över till Lantmäteriverket. Undantag bör dock göras beträffande regleringen om att Domstolsverket skall ha tillsyn över uppbörd och redovisning av stämpelskatt. Att ha kvar en särskild reglering om detta kan inte anses vara behövligt när Lantmäteriverket har hand om själva uppbörden.

Härutöver kan konstateras att bestämmelserna om rapportering till rättsstatistiken, som en följd av att inskrivningsverksamheten skall avskiljas från domstolsorganisationen, bör utmönstras. Frågan om det är motiverat med ändringar i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken i anledning av att Lantmäteriverket skall utgöra inskrivningsmyndighet kommer att behandlas i avsnitt 8.2.10. Här kan dock konstateras att det saknas skäl att införa några nya bestämmelser i anledning av att bestämmelserna rörande rättsstatistik slopas. Enligt vad som framkommit har de ifrågavarande bestämmelserna inte tillämpats under många år.

Vad gäller expeditionsavgifter kommer detta att behandlas särskilt i avsnitt 8.2.8.

Slutligen kan konstateras att de uppgifter Domstolsverket har i dag beträffande arbetsrättsliga frågor av repressiv karaktär gällande personalen vid inskrivningsmyndigheterna kommer att övertas av Lantmäteriverkets personansvarsnämnd i och med att Lantmäteriverket skall vara inskrivningsmyndighet.

8.1.6 Ledning och styrning

IM-utredningens förslag: Bestämmelsen om att en inskrivningsmyndighet skall ledas av en lagfaren domare skall utmönstras. Detsamma gäller bestämmelsen om att tingsrätten skall förordna den som skall leda myndigheten.

IM-utredningens bedömning: Lantmäteriverket skall själv få bestämma hur inskrivningsmyndigheten skall ledas och styras. Det torde dock vara ändamålsenligt att dela upp ledningen och styrningen på en central nivå och en lokal nivå.

Som framgått tidigare skall enligt 19 kap. 5 § jordabalken en inskrivningsmyndighet ledas av en lagfaren domare (inskrivningsdomaren). Myndighetschef för en inskrivningsmyndighet är dock inte inskrivningsdomaren utan lagmannen vid den tingsrätt där myndigheten finns. Enligt 2 § inskrivningsförordningen (2000:309) är det också tingsrätten som förordnar den som skall vara inskrivningsdomare (jfr avsnitt 5.1 och 5.2).

Frågan är om det finns skäl att ha kvar en särskild reglering rörande ledning och styrning av inskrivningsmyndigheten trots att Lantmäteriverket skall vara sådan myndighet. För att ta ställning till detta kan det vara lämpligt att först belysa vilka formella behörighetskrav som i dag ställs på en inskrivningsdomare.

I förarbetena till 19 kap. 5 § jordabalken anges inte någon särskild definition av begreppet lagfaren domare (jfr prop. 1999/2000 s. 150 f.). Uppenbarligen har det från lagstiftarens sida inte funnits någon avsikt att göra åtskillnad mellan en lagfaren domare enligt 19 kap. 5 § jordabalken och 4 kap. rättegångsbalken när det gäller behörighetskrav.

Till en början kan konstateras att en lagfaren domare enligt 4 kap. 1 § rättegångsbalken skall vara svensk medborgare och ha avlagt för domarämbetet föreskrivna kunskapsprov. Närmare bestämmelser om sådana prov har meddelats av regeringen i kungörelsen (1964:29) angående kunskapsprov för behörighet som domare, m.m.

Med begreppet lagfaren domare i 4 kap. rättegångsbalken har avsetts i första hand en domare enligt 1 kap. 2 § rättegångsbalken, dvs. en lagman, en chefsrådman eller en rådman. Men även t. ex. en tingsfiskal eller en tingsnotarie som enligt förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion fått förordnande att utföra uppgifter som annars skulle ha utförts av en domare enligt 1 kap. 2 §

rättegångsbalken omfattas av begreppet lagfaren domare. Detta skall ses i belysning av 4 kap. 4 § rättegångsbalken. Av den paragrafen framgår att även inte ordinarie lagfarna domare kan tjänstgöra i tingsrätt i den utsträckning som regeringen bestämmer (jfr Fitger, Rättegångsbalken, 4:1 och 4:4 samt prop. 1992/93:213 s. 9 f.).

Härutöver bör nämnas att domarämbetet enligt 4 kap. 1 § rättegångsbalken inte får utövas av någon som är i konkursstillstånd eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. Vidare har regeringen med stöd av 4 kap. 1 § rättegångsbalken meddelat särskilda villkor i förordningen med tingsrättsinstruktion för utövande av domarämbetet. Som exempel kan här nämnas att en tingsnotarie inte får handlägga inskrivningsärenden som rör lagfartssammanträden (jfr avsnitt 5.2).

Det kan mot angiven bakgrund konstateras att de formella behörighetskrav som i dag ställs på en inskrivningsdomare är omfattande. Detta torde emellertid till stor del kunna förklaras av de särskilda hänsyn som gör sig gällande i anledning av en lagfaren domares arbetsuppgifter inom rättskipningen och att en inskrivningsmyndighet organisatoriskt är knuten till en tingsrätt.

Karaktären av de förvaltningsuppgifter som utförs inom inskrivningsmyndigheterna kan nämligen inte anses vara sådan att den motiverar att det i en författning föreskrivs behörighetsvillkor för den/de som under generaldirektören skall leda och styra inskrivningsmyndigheten. Huvuddelen av inskrivningsärendena handläggs av andra än lagfarna domare och för dessa saknas formella behörighetsvillkor om att de skall vara svenska medborgare och inte vara försatta i konkurs eller ha förvaltare.

Som framgår i avsnitt 8.2.4 bör det vidare inte längre kunna hållas förhör under ed vid lagfartssammanträden hos inskrivningsmyndigheten. Det förhållandet att vissa inskrivningsärenden kommer att vara av sådan art att de bör förbehållas jurister kan inte heller i sig anses motivera att ledningen och styrningen tvunget skall utövas av en rättsbildad person.

Det bör i detta sammanhang även understrykas att det i 17 § verksförordningen (1995:1322) föreskrivs att en myndighet bestämmer sin organisation. Den rådande ståndpunkten synes också vara att myndigheter normalt själva skall få bestämma om detta (jfr prop. 1993/94:185 s. 20 f. och 1997/98:136 s. 49 f.). Ett sådant synsätt ligger även i linje med betänkandet Från verksförordning

till myndighetsförordning, som lämnats av Utredningen om en översyn av verksförordningen (jfr SOU 2004:23 s. 284).

Mot angiven bakgrund talar övervägande skäl för att det över huvud taget inte är motiverat att i lag eller förordning föreskriva något om ledningen och styrningen av inskrivningsmyndigheten. Vid en jämförelse kan också konstateras att det inte finns någon reglering av Bolagsverkets och Luftfartsstyrelsens inre organisation såvitt avser deras inskrivningsmyndigheter. Bestämmelserna om en myndighets organisation i 17 och 18 §§ verksförordningen får alltså anses vara tillräckliga. Detta innebär att Lantmäteriverket själv bör få avgöra hur inskrivningsmyndigheten skall ledas och styras och meddela de nödvändiga bestämmelserna härom i en arbetsordning eller i särskilda beslut.

Oavsett detta kan emellertid konstateras att det torde vara ändamålsenligt att dela upp ledningen och styrningen på en central nivå och en lokal nivå. På den centrala ledningsnivån bör det ligga ett ansvar för samordning av inskrivningsmyndighetens inskrivningskontor och uppföljning av dess verksamhet samt för övergripande strategi- och policyfrågor. Vidare bör det på denna nivå ligga ett ansvar för att samordna inskrivningsmyndigheten med verkets övriga funktioner inom inskrivningsverksamheten. Där bör även finnas juridiskt utbildad personal som har till uppgift att ge stöd och råd åt personalen vid inskrivningskontoren. Vad gäller den lokala ledningsnivån bör den bedrivas på inskrivningsmyndighetens sju inskrivningskontor. Varje kontor bör förestås av en chef som har ansvar för kontorets verksamhet, ekonomi och personal. Kontoren bör få en medelsram som bestäms på den centrala ledningsnivån.

8.1.7 Beslutsbehörighet

IM-utredningens förslag: Nuvarande bestämmelser angående delegering och ansvar för arbetsuppgifter inom en inskrivningsmyndighet skall utmönstras.

IM-utredningens bedömning: Inskrivningsjurister bör, med hänsyn till de ändringar som föreslås beträffande lagfarts-sammanträde (jfr avsnitt 8.2.4), kunna få en beslutsbehörighet som motsvarar vad en ordinarie lagfaren domare har i dag inom inskrivningsmyndigheten. I övrigt bör en ordning som motsvarar den som gäller nu tillämpas. Det är dock inte motiverat att införa en ny reglering om detta i lag eller förordning.

Det kommer även efter det att inskrivningsverksamheten överförs till den nya inskrivningsmyndigheten finnas behov av att reglera behörigheten att handlägga och fatta beslut i inskrivningsärenden. Det kan emellertid ifrågasättas i vad mån det är befogat att reglera denna sak i en författning.

För närvarande finns det en förhållandevis detaljerad reglering i förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion (jfr avsnitt 5.2). Att regleringen skett i en förordning bör ses mot bakgrund av förarbetena till den nya jordabalken (jfr prop. 1970:20 del A s. 282 och 412 samt del B s. 501).

I förarbetena förklarade departementschefen att han i det dåvarande läget inte var beredd att genomföra ett förslag från Lagrådets sida om att beslutanderätten hos inskrivningsmyndigheten skulle regleras närmare i jordabalken. Han uttalade dock bl. a. att handläggningen av mer invecklade inskrivningsärenden borde förbehållas den ordinarie inskrivningsdomaren och att regleringen av detta lämpligen kunde ske i form av en instruktion för inskrivningsmyndigheten. Han konstaterade vidare att det i samband med tillkomsten av en sådan borde göras en allmän översyn i fråga om behörigheten att handlägga olika typer av inskrivningsärenden. Därvid borde, enligt honom, särskild uppmärksamhet ägnas frågan om möjligheten att överlåta handläggningen av vissa enkla typer av ärenden på inte rättsbildad personal.

Mycket talar också för att redan det förhållandet, att inskrivningsmyndigheterna utgör en sidofunktion inom domstols-

organisationen och att inskrivningsdomaren är en lagfaren domare, har bidragit till att beslutanderätten i inskrivningsärenden reglerats i en förordning. Här kan nämnas att i förarbetena till rättegångsbalken förutsattes att frågan hur arbetet skulle fördelas mellan ordinarie och inte ordinarie domare borde tillkomma regeringen att avgöra (jfr prop. 1992/93:213 s. 9).

När inskrivningsmyndigheternas verksamhet inte längre skall bedrivas inom domstolsorganisationen framstår det som ändamålsenligt att Lantmäteriverket på egen hand får bestämma om behörigheten att handlägga och fatta beslut i inskrivningsärenden. Ett sådant ställningstagande ligger i linje med den utveckling som skett inom förvaltningen under de senaste årtiondena. Som framgått i avsnitt 8.1.6 har denna utveckling lett fram till att myndigheter normalt själva skall få bestämma om sin inre organisation. I detta ligger att myndigheten bl. a. skall få bestämma hur beslutanderätt och ansvar för olika frågor skall delegeras inom myndigheten. Vid en jämförelse med inskrivningsmyndigheterna vid Bolagsverket och Luftfartsstyrelsen kan också konstateras att det saknas reglering i lag eller förordning om beslutanderätt i dessa myndigheter.

Den centrala betydelse som beslut i inskrivningsärenden normalt har för den allmänna omsättningen kan inte heller anses kräva att beslutanderätten regleras i lag eller förordning. Genom bestämmelserna i verksförordningen (1995:1322) kommer det att stå klart vem som ytterst är ansvarig för att verksamheten vid inskrivningsmyndigheten bedrivs effektivt och författningenslignat. Något skäl att begränsa behörigheten att handlägga och fatta beslut i inskrivningsärenden till svenska medborgare kan vidare inte anses finnas. Som anförts i avsnitt 8.1.6 uppställs för närvarande inte något sådant krav för majoriteten av dem som handlägger inskrivningsärenden.

Det kan mot angiven bakgrund inte anses motiverat att i lag eller förordning särskilt reglera behörigheten att handlägga och fatta beslut i inskrivningsärenden. De bestämmelser som finns om en myndighets organisation i 17 och 18 §§ verksförordningen får även i detta fall anses vara tillräckliga. Lantmäteriverket bör alltså få rätt att på egen hand bestämma fördelningen av beslutanderätt och ansvar i nu behandlat avseende.

Oavsett detta kan emellertid konstateras att rätten att fördela behörighet att handlägga och fatta beslut i inskrivningsärenden bör ligga hos cheferna vid inskrivningskontoren. Detta framstår som naturligt med tanke på att inskrivningsmyndigheten skall bestå av

sju inskrivningskontor (jfr avsnitt 8.1.3). Vad sedan gäller frågan om vilka krav som kan och bör ställas ifråga om behörigheten att handlägga och fatta beslut i inskrivningsärenden bör det även fortsättningsvis göras skillnad mellan olika personalkategorier.

Till att börja med bör det på samma sätt som i dag göras åtskillnad mellan å ena sidan notarier och inskrivningsjurister samt å andra sidan inskrivningshandläggare. Det har inte framkommit några skäl för att i detta avseende ändra den nuvarande ordningen. De begränsningar som finns i 17 § förordningen med tingsrättsinstruktion beträffande den inte rättsbildade personalens beslutanderätt bör alltså behållas i sak.

Vad sedan gäller den beslutanderätt som enligt 17 § samma förordning förbehållits en ordinarie lagfaren domare bör denna kunna flyttas över till inskrivningsjurister. Några hinder mot detta kan, givetvis förutsatt att juristen visat sig besitta tillräcklig kunskap och erfarenhet, inte anses föreligga. Som tidigare nämnts bör det inte längre kunna hållas förhör under ed vid lagfarts-sammanträden hos inskrivningsmyndigheten (jfr avsnitt 8.2.4). Ut-dömande av vite i inskrivningsärenden kan inte heller anses vara en sådan sak som nödvändigtvis behöver handläggas av domstol (jfr prop. 2000/01:88 s. 45).

Som närmare kommer att behandlas i avsnitt 8.1.8 finns det förvisso skäl att även framöver låta notarier få tjänstgöra vid inskrivningsmyndigheten. Dessa kommer dock endast att tjänstgöra en begränsad tid inom inskrivningsverksamheten. De kan därför i allmänhet inte anses vara lika lämpade som inskrivningsjuristerna att få beslutanderätt i mer kvalificerade ärenden. Omfattningen av notariernas beslutsbehörighet bör därför vara densamma som i dag.

Med undantag för de ändringar som nu förordats beträffande inskrivningsjuristerna bör således dagens ordning när det gäller behörighet att handlägga inskrivningsärenden behållas i sak. I enlighet med vad som anförts ovan får det anses vara tillräckligt om detta kommer till uttryck i särskilda beslut eller i en arbetsordning för inskrivningsmyndigheten. De bestämmelser i förordningen med tingsrättsinstruktion som är tillämpliga i inskrivningsmyndigheternas verksamhet bör av naturliga skäl utmönstras.

Avslutningsvis bör framhållas att övervägande skäl talar mot att i detta sammanhang generellt slå fast vilken utbildning som en person skall ha för att få anställning som inskrivningsjurist. Utöver den juristutbildning som omfattas av kungörelsen (1964:29)

angående kunskapsprov för behörighet som domare, m.m. finns också andra typer av högskoleutbildningar med huvudsaklig inriktning på juridik. En sådan utbildning i förening med relevant yrkeserfarenhet torde mycket väl kunna utgöra skäl för en anställning som inskrivningsjurist. Det bör i allt fall ankomma på Lantmäteriverket att, liksom beträffande andra anställningar inom inskrivningsmyndigheten, i det enskilda fallet bedöma detta. Det kan nämnas att det i dag finns inskrivningsjurister som inte har en jur. kand. eller juristexamen.

8.1.8 Kompletterande juridisk kompetens och notarietjänstgöring

IM-utredningens bedömning: Det behövs inskrivningsjurister på vart och ett av inskrivningsmyndighetens inskrivningskontor. Härutöver behövs jurister på central nivå inom Lantmäteriverket som kan utgöra en stödfunktion gentemot inskrivningsjuristerna på kontoren. Genom en sådan organisation av verksamheten torde det inte, utöver vad som kan tillgodoses genom interna utbildningsinsatser, finnas behov av kompletterande juridisk kompetens.

Beträffande notarietjänstgöringen bör Domstolsverket erbjuda s.k. paketanställning. Anställningen skall avse tjänstgöring 6 månader på ett av inskrivningsmyndighetens inskrivningskontor med fortsättning i domstol.

Regeringen har bedömt att de nuvarande sju inskrivningsmyndigheterna har sådan organisatorisk storlek att förutsättningar finns för att myndigheterna, i samverkan med Lantmäteriverket på central nivå, skall kunna klara sina behov av juridisk kompetens. Därvid har regeringen även uttalat att om någon myndighet skulle anse att det finns ytterligare behov av kompetens torde sådan kunna tillgodoses t. ex. genom samverkan med andra myndigheter på orten (jfr prop. 2005/06:5 s. 26).

Frågan om det finns behov av kompletterande juridisk kompetens bör ses i belysning av att det inte längre kommer att tjänstgöra någon ordinarie lagfaren domare inom inskrivningsverksamheten. Härutöver kan konstateras att tillgången till inskrivningsjurister i dag varierar mellan inskrivningsmyndigheterna (jfr avsnitt 5.4). I Mora saknas exempelvis helt inskriv-

ningsjurist. Det förhållandet att notarier bör få tjänstgöra vid inskrivningsmyndigheten, se nedan, bör vidare inte tillmätas någon större betydelse, eftersom dessa kommer att vara under utbildning.

För att ärendehanteringens skall kunna bedrivas effektivt torde det därför krävas att det finns inskrivningsjurister vid varje inskrivningskontor. Detta vinner även stöd av vad som framförts av flera inskrivningsmyndigheter under utredningen. Utöver detta får det även anses finnas behov av jurister på central nivå inom Lantmäteriverket som kan utgöra en stödfunktion gentemot inskrivningsjuristerna vid kontoren (jfr avsnitt 8.1.6).

Att införa en ordning där inskrivningskontoren får ta hjälp av tingsrätten på orten torde, med undantag för lagfartssammanträden (jfr avsnitt 8.2.4) inte vara nödvändigt. En sådan samordning av statens resurser över rådande myndighetsgränser kan för övrigt inte anses lämplig redan med tanke på den i flera sammanhang uttalade målsättningen att domstolarnas verksamhet bör renodlas (jfr t. ex. skr. 2000/01:151).

Om det vid vart och ett av inskrivningsmyndighetens inskrivningskontor finns en eller flera fast anställda inskrivningsjurister får det vidare anses finnas goda förutsättningar för att Lantmäteriverket får en stabil organisation, som inte är beroende av de förändringar som eventuellt kommer att ske av andra myndigheters organisationer. Genom en sådan organisation av verksamheten torde det inte, utöver vad som kan tillgodoses genom interna utbildningsinsatser, finnas behov av kompletterande juridisk kompetens.

Vad gäller *notarierna* kan konstateras att det för närvarande tjänstgör notarier vid samtliga inskrivningsmyndigheter (jfr avsnitt 5.4). Frågan är om det finns anledning att ha kvar notarier inom inskrivningsverksamheten även efter att denna avskiljts från domstolsorganisationen.

Notarieförordningen (1990:469) ger visst utrymme för att tillgodoräkna tjänstgöring utanför domstolsorganisationen som notariatjänstgöring. Enligt 3 § får efter särskild prövning högst sex månaders tjänstgöring hos en arbetsgivare tillgodoräknas som notariatjänstgöring. Sådan tjänstgöring skall i tiden ligga före all domstolstjänstgöring. Vid den särskilda prövningen skall särskilt beaktas tjänstgöringens allmänna juridiska värde men även dess värde för fortsatt arbete vid tingsrätt eller länsrätt.

Beträffande det sistnämnda kan konstateras att handläggningen av inskrivningsärenden kräver, även om de i flertalet fall inte

handläggs av juridiskt utbildade personer, kunskaper om civilrättsliga regler som måste anses vara viktiga för en notarie att behärska. Som framgått ovan skall det vidare finnas fast anställda jurister vid varje kontor. Det kommer alltså att finnas goda möjligheter till kvalificerad handledning av notarien. Härtill kommer att inskrivningsmyndighetens beslut skall kunna överklagas till tingsrätt (jfr avsnitt 8.2.7).

Ur Lantmäteriverkets synvinkel måste det också framstå som värdefullt att notarier kan få tjänstgöra vid inskrivningskontoren. Genom en sådan ordning torde förutsättningarna för Lantmäteriverket att kunna rekrytera kompetenta inskrivningsjurister underlättas. Flera av de nuvarande inskrivningsmyndigheterna har också under utredningen framfört att notarier även framöver bör få tjänstgöra där.

Sammantaget framstår det som motiverat att ha kvar notarie-tjänstgöring vid inskrivningsmyndigheten. Det kan dock inte anses befogat att införa någon särskild reglering om detta i notarieförordningen. Av 9 § notarieförordningen framgår att om någon skall anställas vid statlig myndighet för sådan tjänstgöring som avses i 3 § får det överlämnas åt Domstolsverket att besluta om anställningen.

I dag erbjuder Domstolsverket s.k. paketanställning med bl. a. Kronofogdemyndigheten och Skatteverket. Den möjlighet Domstolsverket har att erbjuda s.k. paketanställning bör kunna användas även när det gäller inskrivningsmyndigheten.

8.1.9 Övriga frågor

IM-utredningens förslag: Bestämmelsen om att hovrätt som första instans skall ta upp vissa mål rörande inskrivningsdomare och annan som vid inskrivningsmyndighet har förordnats att handlägga inskrivningsärenden skall utmönstras.

Det skall liksom i dag finnas en reglering om vilken lägsta tid per arbetsdag inskrivningsmyndigheten skall lämna muntliga upplysningar.

Inskrivningsmyndighetens handläggning av ärenden avseende vissa järnvägar skall ske i Norrtälje.

Av 2 kap. 2 § rättegångsbalken följer att hovrätt som första instans skall ta upp mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott

som begåtts i tjänsteutövningen av inskrivningsdomare eller annan som vid inskrivningsmyndighet har förordnats att handlägga inskrivningsärende.

Bestämmelsen har sin bakgrund i att det inte har ansetts lämpligt att frågan om en inskrivningsdomare eller en inskrivningshandläggare begått brott skall avgöras av den tingsrätt som vederbörande är anställd i (jfr Fitger, Rättegångsbalken, 2:5 ff.). I och med att personalen som handlägger inskrivningsärenden inte längre skall vara anställd i tingsrätt saknas skäl att ha kvar en sådan bestämmelse. Denna skall därför utgå.

Vad gäller bestämmelsen i 27 § förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion får den anses ha en central betydelse ur servicesynpunkt för allmänheten. Av bestämmelsen framgår att tingsrätten får begränsa den tid då inskrivningsmyndigheten lämnar muntliga upplysningar om innehållet i inskrivningsregister, fastighetsböcker eller andra handlingar som förvaras hos inskrivningsmyndigheten till lägst tre timmar varje arbetsdag. En i huvudsak motsvarande bestämmelse bör därför införas i inskrivningsförordningen (2000:309).

Slutligen bör nämnas att det av 9 § 2 st. lagen (1970:995) om införande av nya jordabalken framgår att regeringen skall bestämma vilken inskrivningsmyndighet som skall handlägga inskrivningsärenden avseende vissa järnvägar. Genom kungörelsen (1971:712) om inskrivningsärenden avseende vissa järnvägar har regeringen angivit att inskrivningsmyndigheten i Norrtälje skall vara handläggande inskrivningsmyndighet beträffande dessa ärenden.

I och med att det endast skall finnas en inskrivningsmyndighet för hela landet bör bemyndigandet i lagen om införande av nya jordabalken ändras så att regeringen kan bestämma i vilken ort myndigheten skall handlägga ärendena. Detta skall ses mot bakgrund av att forumbestämmelserna i 2 och 13 §§ lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling. I dessa föreskrivs bl. a. att ansökan om dödande av intecknad fordringshandling görs hos rätten i den ort där inskrivningsmyndigheten är. Med intecknad fordringshandling avses bl. a. fordringshandling för vilken utfärdats inteckning i järnväg (jfr prop. 1970: 145 s. 320).

Det bör tilläggas att det, i enlighet med vad som sägs i avsnitt 8.2.9, finns skäl att i annat sammanhang överväga om de ifrågasvarande ärendena enligt lagen om dödande av förkommen handling bör flyttas över från tingsrätt till inskrivningsmyndigheten.

8.2 Frågor rörande förfarandet vid inskrivningsmyndigheten och forum vid överklagande m.m.

8.2.1 Inledning

Nedan behandlas först i vad mån det finns behov av att ha en särskild reglering om sammanträde hos inskrivningsmyndigheten. Därefter redovisas vilka förfaranderegler som bör vara tillämpliga hos inskrivningsmyndigheten och om myndigheten bör ha möjlighet att ompröva sina beslut. Efter denna redovisning övervägs frågor om forum vid överklagande och vilka förfaranderegler som bör vara tillämpliga hos domstol. Slutligen tas ställning till vissa frågor om expeditionsavgift, dödande av förekommen handling och inteckning samt statistik.

8.2.2 Sammanträde hos inskrivningsmyndigheten

IM-utredningens bedömning: Det saknas skäl att inskränka de möjligheter som i dag finns för inskrivningsmyndighet att hålla sammanträde. I fråga om lagfartssammanträde skall dock en del åtgärder rörande bevisningen skötas av tingsrätt (jfr avsnitt 8.2.4).

Inskrivningsmyndigheten kan i dag hålla två olika typer av sammanträden enligt jordabalken: sammanträde enligt 19 kap. 16 § och lagfartssammanträde enligt 20 kap. 10 §. Frågan är i vad mån inskrivningsmyndigheten även fortsättningsvis bör hålla dessa sammanträden.

Beträffande *sammanträde enligt 19 kap. 16 § jordabalken* kan sådant hållas om det på grund av någon särskild omständighet finns anledning att anta att det förvärv som sökanden åberopar är ogiltigt eller inte kan göras gällande eller att den sökta åtgärden på något annat sätt skulle kränka någons rätt. Allmänt sett synes denna typ av sammanträde, enligt vad som framkommit vid kontakter med inskrivningsmyndigheterna, vara sällsynt förekommande. Det kan därför ifrågasättas om det ens är motiverat att ha kvar den aktuella regleringen när Lantmäteriverket skall vara inskrivningsmyndighet.

Möjligheten att hålla sammanträde enligt 19 kap. 16 § jordabalken bör emellertid ses i belysning av att man velat ordna inskrivningsförfarandet på sådant sätt att konflikter mellan inskrivning och det materiella rättsläget förhindras så långt som möjligt (jfr prop. 1970:20 Del B s. 518 f.). Med tanke på detta får det anses vara av stort värde att ha kvar den aktuella regleringen. På så sätt får inskrivningsmyndigheten även framöver ett ändamålsenligt hjälpmedel för att hantera mer svårbedömda inskrivningsärenden.

Ett sammanträde enligt 19 kap. 16 § jordabalken är inte heller avsett att likna en domstolsförhandling. Syftet med regleringen har inte varit att göra det möjligt att ta fram utredning om förekommande tvistefrågor. Vittnesförhör får exempelvis inte förekomma (jfr a. prop. s. 519). Något avgörande hinder mot att inskrivningsmyndigheten får hålla ett sådant sammanträde kan därför inte anses finnas. Vid en jämförelse kan även konstateras att det finns bestämmelser om sammanträde hos förvaltningsmyndigheter i flera andra författningar (jfr t. ex. skuldsaneringslagen [2006:548] och utsökningsbalken).

Mot angiven bakgrund talar sammantaget övervägande skäl för att även den nya inskrivningsmyndigheten bör få hålla sådant sammanträde som regleras i 19 kap. 16 § jordabalken.

Vad gäller *lagfartssammanträde enligt 20 kap. 10 § jordabalken* syftar det till att utreda äganderätten till en fastighet. Med detta institut har man avsett att göra det möjligt för en ägare att få lagfart även i fall då denne inte i vanlig ordning kan ansöka om sådan med uppvisande av fångeshandlingen.

Lagfartssammanträde skall sättas ut om den som påstår sig ha förvärvat fast egendom inte kan förete sin fångeshandling eller om den är bristfällig. Sådant sammanträde skall även sättas ut på begäran av den som enligt 20 kap. 4 § jordabalken får söka lagfart på föregående ägares förvärv under förutsättning att den sistnämndes fångeshandling inte kan företes eller är bristfällig.

Vid lagfartssammanträdet kan personer höras upplysningsvis. Det finns dock även, till följd av hänvisningen i 19 kap. 26 § jordabalken till 23–25 §§ lagen (1996:242) om domstolsärenden, möjlighet att bl. a. hålla vittnesförhör och förhör med sakkunnig under ed.

Inskrivningsmyndigheten skall föra protokoll över vad som förekommit vid sammanträdet och vad som kommer fram i ärendet i övrigt. Om det på grund av innehållet i protokollet och vad som annars kommit fram måste antas att det påstådda förvärvet ägt rum

samt sökanden med hänsyn till vad som framkommit bör anses som ägare, utgör avsaknaden av fångeshandling inte något hinder mot lagfart.

Lagfartssammanträden får anses utgöra en billig och smidig form för att utreda vissa äganderättsförhållanden. Den omständigheten att tillämpningsområdet för lagen (1971:1037) om äganderättsutredning och legalisering även omfattar det som kan prövas genom ett lagfartssammanträde kan inte i sig anses motivera att det senare institutet slopas. Behovet av att undanröja hinder för lagfart kan ha olika bakgrund. I många fall torde det t.ex. inte finnas anledning att gå in på själva fastighetsindelningen. Det har också tidigare bedömts att den som påstår sig vara ägare till en fastighet och som vill vinna lagfart på den i extraordinär ordning i princip bör få tillgång till två alternativ (jfr prop. 1988/89:77 s. 46 ff.).

Med hänsyn till den nära koppling som finns mellan det som kommer fram i samband med lagfartssammanträdet och frågan om lagfart skall beviljas kan det inte heller anses lämpligt att helt överföra ärenden om lagfartssammanträden till domstol. Klart är också att det inte finns någon möjlighet att inom ramen för ett lagfartssammanträde bortse från en ogiltighetsgrund om det föreligger konkurrerande äganderättsanspråk (jfr a. prop. s. 47 och 80). Någon tvistelösning är det alltså inte fråga om.

De möjligheter som finns i dag när det gäller att lägga fram bevisning vid lagfartssammanträde kan inte heller anses utgöra något avgörande skäl mot att inskrivningsmyndigheten skall få hålla sådant sammanträde. Som närmare kommer att framgå i avsnitt 8.2.4 bör inskrivningsmyndigheten få ansöka om bevisupptagning hos tingsrätt.

Sammantaget får det anses vara mest ändamålsenligt att även den nya inskrivningsmyndigheten får hålla lagfartssammanträde. Den reglering som finns i 20 kap. 10–13 §§ jordabalken bör därför ändras endast i de avseenden som föranleds av att det skall kunna ske bevisupptagning hos tingsrätt.

8.2.3 Allmänt om handläggningen av inskrivningsärenden

IM-utredningens förslag: Förvaltningslagen (1986:223) skall vara tillämplig på inskrivningsförfarandet i den utsträckning det inte är motiverat med en särskild reglering i jordabalken eller annan författning. De särskilda handläggningsregler som finns i 19 kap. jordabalken och i andra författningar skall finnas kvar med undantag för dem som hänvisar till lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Reglerna om handläggning av inskrivningsärenden i 19 kap. jordabalken innebär att lagen om domstolsärenden, nedan ärendelagen, skall tillämpas i stor utsträckning (jfr 19 kap. 16 och 26 §§). Frågan är om en motsvarande ordning bör gälla när handläggningen sker i en inskrivningsmyndighet som ingår i Lantmäteriverket.

Den nu gällande regleringen trädde i kraft den 1 juli 2001. Innan dess skulle bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål gälla i den mån annat inte föreskrevs i jordabalken. I lagstiftningsärendet anfördes att ärendelagen till skillnad från dess föregångare saknade en kompletterande hänvisning till rättegångsbalken och att inskrivningsärendena till sin natur var mer lika förvaltningsärenden och domstolsärenden än tvistemål vid domstol. Det ansågs mot den bakgrunden att rättegångsbalkens regler inte längre skulle utgöra förebild för handläggningen i inskrivningsärenden. Det yttrades att en möjlighet i stället var att knyta an förfarandereglerna till förvaltningslagen. Med hänvisning till att inskrivningsmyndigheterna var knutna till de allmänna domstolarna blev dock bedömningen att förfarandereglerna i jordabalken borde utformas med ärendelagen som förebild (jfr prop. 1999/2000:39 s. 112 f.).

Till en början kan konstateras att det saknas skäl att frångå den tidigare gjorda bedömningen att rättegångsbalken inte bör utgöra förebild för handläggningen av inskrivningsärenden. Vad sedan gäller ärendelagen kan noteras att det endast undantagsvis har ansetts att den lagen skall vara tillämplig i andra organ än allmän domstol (jfr Fitger, Lagen om domstolsärenden En kommentar, 2:a upplagan 2004, s. 31 f.). Det får också av naturliga skäl anses ligga ett värde i att förvaltningslagens bestämmelser så långt som möjligt tillämpas av den offentliga förvaltningen (jfr Hellners/Malmqvist, Förvaltningslagen med kommentarer, 2003, s. 61). Det förhållandet

att Lantmäteriverket skall vara inskrivningsmyndighet får därför anses tala för att bestämmelserna i 19 kap. jordabalken får kompletteras av förvaltningslagen.

Den omständigheten att inskrivningsmyndighetens beslut bör få överklagas till allmän domstol (jfr avsnitt 8.2.7) utgör inte heller i sig skäl för att förvaltningslagen inte skall vara tillämplig hos myndigheten. Här kan nämnas att Kronofogdemyndigheten tillämpar förvaltningslagen vid handläggningen av skuldsaneringsärenden och att sådana ärenden kan överklagas till allmän domstol. Tidigare gjorda bedömningar att inskrivningsärenden inte bör omfattas av förvaltningslagens tillämpningsområde får vidare anses vara inaktuella. Dessa bedömningar synes främst ha berott på att inskrivningsmyndigheterna organisatoriskt varit knutna till allmänna domstolar (jfr prop. 1971:30 s. 318 och prop. 1985/86:80 s. 57).

Det får också anses finnas goda möjligheter att med utgångspunkt i förvaltningslagen anpassa förfarandet till de krav som inskrivningsverksamheten ställer. Det har sålunda ansetts kunna vara motiverat med avvikande bestämmelser såväl när det bör ställas högre krav på handläggningen än vad förvaltningslagen gör som när förvaltningslagen går längre än vad som är lämpligt med hänsyn till förvaltningsärendets speciella karaktär (jfr prop. 1971:30 s. 318 och prop. 1985/86:80 s. 58). Den omständigheten att en del av förvaltningslagens bestämmelser (jfr t. ex. 14 samt 16 och 17 §§) endast avser myndighetsutövning mot enskild fysisk eller juridisk person bör vidare inte tillmätas någon avgörande betydelse. Det får anses ligga i sakens natur att en myndighet även gentemot stat och kommun följer de principer som de ifrågakvarande bestämmelserna ger uttryck åt (jfr Hellners/Malmqvist, Förvaltningslagen med kommentarer, 2003, s. 27).

Sett i belysning av det nu anförda kan det inte anses vara ändamålsenligt att låta jordabalken innehålla en fullständig reglering rörande handläggningen av inskrivningsärenden. Övervägande skäl talar även mot att behålla hänvisningarna till ärendelagen i 19 kap. 16 och 26 §§ jordabalken. Utgångspunkten bör i stället vara att förvaltningslagens bestämmelser skall vara tillämpliga på inskrivningsförfarandet i den utsträckning det inte är motiverat med en särskild reglering i jordabalken eller annan författning.

Eftersom inskrivningsmyndigheten kommer att utgöra en förvaltningsmyndighet behövs det emellertid ingen reglering om att förvaltningslagen skall vara tillämplig hos myndigheten. Endast

i de fall det befinns motiverat att avvika från förvaltningslagens bestämmelser behövs en särskild reglering.

När det gäller bedömningen av vilka avvikelser som bör göras från förvaltningslagen kan till en början konstateras att utgångspunkten skall vara att inskrivningsärendena skall handläggas på i allt väsentligt samma sätt som i dag (jfr avsnitt 1.1). De särskilda handläggningsregler som finns i 19 kap. jordabalken och i andra författningar (jfr t. ex. 5 § förordningen [2003:234] om tillhållande av domar och beslut, m.m.) bör därför finnas kvar med undantag för de paragrafer som hänvisar till ärendelagen.

Frågan i vad mån det behövs nya bestämmelser med hänsyn till att de nuvarande hänvisningarna till ärendelagen i 19 kap. 16 och 26 §§ jordabalken bör slopas behandlas särskilt i de följande två avsnitten.

8.2.4 Hänvisningarna i 19 kap. 26 § jordabalken

IM-utredningens förslag: Det skall införas nya bestämmelser i 19 kap. jordabalken om utdömande av vite, ombud och biträde, inkommande handlingar samt hinder mot inställelse. Det skall även införas nya bestämmelser i 20 kap. jordabalken om förhör med vittne eller sakkunnig under ed och om användande av tvångsmedel för att skaffa in bevisning. Inskrivningsmyndigheten skall i ärende om lagfartssammanträde kunna ansöka om en sådan åtgärd hos den tingsrätt inom vars domkrets fastigheten är belägen. Rättegångsbalkens regler om bevisupptagning utom huvudförhandling skall i princip tillämpas. Sökanden skall betala kostnaden för en sådan åtgärd.

Allmänt

Av 19 kap. 26 § jordabalken framgår att ett antal av bestämmelserna i lagen (1996:242) om domstolsärenden, nedan ärendelagen, skall tillämpas på inskrivningsförfarandet, om inte annat följer av jordabalken. Urvalet av bestämmelser har inte motiverats närmare i lagförarbetena (jfr Ds 1998:25 s. 158 ff. samt prop. 1999/2000:39 s. 111 ff. och 159 f.).

12 § ärendelagen – om utredningen av ärendet

Bestämmelserna i 12 § ärendelagen tar sikte på utredningsansvaret. Av hänvisningen till paragrafen följer att inskrivningsmyndigheten skall se till att ärendet blir så utrett som dess beskaffenhet kräver och att inget onödigt dras in i ärendet. Genom frågor och påpekanden skall inskrivningsmyndigheten försöka avhjälpa otydligheter och ofullständigheter i parternas framställningar.

I förvaltningslagen saknas en direkt motsvarighet till bestämmelserna i 12 § ärendelagen. Klart är emellertid att förvaltningsmyndigheter på sedvanerättslig grund har ett ansvar för att deras ärenden blir tillräckligt utredda (jfr Hellners/Malmqvist, Förvaltningslagen med kommentarer, 2003, s. 73 samt prop. 1985/86:80 s. 19 och 59). Detta ansvar får också till viss del anses ha kommit till uttryck genom bestämmelserna i 4 och 7 §§ förvaltningslagen. I dessa bestämmelser ställs krav på service gentemot allmänheten och på handläggningen av ärenden.

Vid bedömningen av om det är befogat att särskilt reglera utredningsansvaret i 19 kap. jordabalken finns vidare anledning att fästa stor vikt vid att prövningen i ett inskrivningsärende i allt väsentligt är formell. Inskrivningsmyndigheten skall som regel utgå från de förhållanden i sak som framgår av handlingarna (jfr t. ex. NJA 1982 s. 773). Som nämnts tidigare skall också inskrivningsmyndigheten endast under vissa angivna förutsättningar enligt 19 kap. 16 § jordabalken låta annan än sökanden få tillfälle att yttra sig i ett inskrivningsärende.

Förutsättningarna för att behålla det nuvarande systemet för hantering av *s.k. återärenden* kan inte heller anses vara beroende av att inskrivningsmyndighetens utredningsskyldighet är lagfäst på ett motsvarande sätt som i dag. Det förhållandet att den särskilda regleringen av utredningsskyldigheten slopas kan inte i sig anses göra det nödvändigt med en reglering av systemet (jfr prop. 1970:20 Del B s. 512 och 513 samt 2005/06:28 s. 44 f.). Tvärtom torde ett sådant system vara väl förenligt med vad som föreskrivs i 7 § första meningen förvaltningslagen, dvs. att handläggningen skall vara så enkel, snabb och billig som möjligt utan att säkerheten eftersätts.

Sammantaget får den utredningsskyldighet för inskrivningsmyndigheten som kommer till uttryck i 19 kap. 16 § jordabalken anses utgöra ett tillräckligt komplement till det utredningsansvar som följer av förvaltningslagen. Någon förändring av inskrivnings-

myndighetens nuvarande utredningsansvar kan inte heller anses bli följden av ett sådant synsätt.

13 § 1 st. och 16 § ärendelagen – om skriftligt förfarande och skriftväxling

Av 13 § 1 st. ärendelagen följer att förfarandet skall vara skriftligt. Vidare föreskrivs i 16 § ärendelagen att den som getts tillfälle att svara skall göra det skriftligen, om inte annat bestäms. I svaret skall parten ange om yrkandena i ärendet eller, när ärendet har inletts genom en anmälan, den åtgärd som ärendet gäller medges eller inte medges. Om yrkandena eller åtgärden inte medges, skall parten ange skälen för detta och de bevis som åberopas. Skriftliga bevis skall ges in till inskrivningsmyndigheten.

Förvaltningslagen saknar motsvarigheter till bestämmelserna i 13 § 1 st. och 16 § ärendelagen. Förvaltningslagen bygger emellertid på den hävdvunna principen att förfarandet i princip är skriftligt (jfr prop. 1985/86:80 s. 25 och 65). Bestämmelserna i 14 § förvaltningslagen bör således ses mot denna bakgrund. Därav framgår bl. a. att part, i ett ärende som avser myndighetsutövning mot någon enskild, har rätt att lämna uppgifter muntligt, om det kan ske med hänsyn till arbetets behöriga gång.

Inom inskrivningsverksamheten finns också redan i dag flera olika bestämmelser med krav på pappersform eller skriftlighet (jfr t. ex. 7 kap. 5 § 3 st. äktenskapsbalken och 19 kap. 10, 16 och 34 §§ jordabalken). Skriftlighetskravet torde för övrigt inte i sig utesluta elektroniska rutiner (jfr Ds 2003:29 s. 92–95 och prop. 2005/06:28 s. 35). Mot denna bakgrund kan det inte anses finnas behov av att införa någon ny reglering i 19 kap. jordabalken om att förfarandet skall vara skriftligt.

Det kan inte heller anses vara motiverat att införa en särskild reglering i 19 kap. jordabalken som motsvarar den i 16 § ärendelagen. I 19 kap. 10 § jordabalken finns redan en allmän bestämmelse om att sökanden skall ge in de handlingar som åberopas till stöd för ansökan. Här kan även hänvisas till bestämmelserna i 20 kap. 5 § och 23 kap. 1 § jordabalken. Det torde inte heller annat än i mycket särpräglade fall uppkomma ett egentligt partsförhållande i ett inskrivningsärende (jfr NJA 1990 s. 42 och 1984 s. 623). Som anförts tidigare skall det vidare inte äga rum någon närmare utred-

ning av eventuella tvistefrågor i anledning av ett inskrivningsärende eller lagfartssammanträde (jfr avsnitt 8.2.2).

Slutsatsen av det ovan anförda blir sammanfattningsvis att det inte bör införas någon ny reglering i 19 kap. jordabalken till följd av att hänvisningarna till 13 § 1 st. och 16 § ärendelagen slopas. Förutsättningarna för handläggningen av inskrivningsärendena kan inte heller anses bli förändrade till följd av denna bedömning.

21 § 1 st. ärendelagen – om offentlighet och ordning vid sammanträde

I 21 § 1 st. ärendelagen föreskrivs att i fråga om offentlighet och ordning vid ett sammanträde tillämpas 5 kap. 1–5 och 9 §§ rättegångsbalken.

När det gäller förvaltningsmyndigheter är huvudregeln att sammanträden inte är offentliga (jfr Bohlin, Offentlighetsprincipen, 6:e uppl. 2001, s. 16). Kravet i 2 kap. 11 § regeringsformen på offentlig förhandling gäller endast domstolar. En utomstående kan exempelvis inte kräva att få närvara vid ett sammanträde i ett skuldsaneringsärende hos Kronofogdemyndigheten.

När det gäller inskrivningsförfarandet bör emellertid framhållas att ett lagfartssammanträde enligt 20 kap. 11 § jordabalken skall kungöras i ortstidningen och i Post- och Inrikes Tidningar. Allmänheten bör givetvis även framöver kunna få tillträde till ett sådant sammanträde. För den sakens skull kan det emellertid inte anses nödvändigt med en reglering motsvarande den som finns i 21 § 1 st. ärendelagen. Vid en jämförelse kan också konstateras att någon sådan reglering inte finns beträffande sammanträde enligt 5 § lagen (1971:1037) om äganderättsutredning och legalisering. Sammanträde enligt den lagen hålls av en lantmäterimyndighet för utredande av äganderätt till fast egendom och kungörs på samma sätt som ett lagfartssammanträde (jfr avsnitt 8.2.2).

Då det i förvaltningslagen inte finns några bestämmelser om offentlighet och sekretess kan det inte heller anses finnas hinder mot att en eller flera utomstående får närvara vid ett sammanträde hos inskrivningsmyndigheten (jfr Wennergren, Offentlig förvaltning i arbete, 2:a uppl. 2004, s. 124).

Mot angiven bakgrund, och eftersom det inte är fråga om en domstolsprövning vid inskrivningsmyndighetens handläggning (jfr prop. 1998/99:41 s. 26 f. och 56), talar övervägande skäl mot att införa en särskild reglering om offentlighet och ordning vid

sammanträde i 19 kap. jordabalken till följd av att hänvisningen till 21 § 1 st. ärendelagen utmönstras.

22§ ärendelagen – om parts rätt att få del av uppgifter

I 22 § ärendelagen finns bestämmelser om kommunicering av processmaterialet. Här kan nämnas att det i paragrafen anges att undantag får göras från kommuniceringsskyldigheten om avgörandet inte går parten emot, om uppgiften saknar betydelse eller om det av någon annan anledning är uppenbart obehövt att parten får kännedom om uppgiften.

I förvaltningslagen regleras kommunikationsplikten i 17 §. Tillämpningsområdet för stadgandet är begränsat till myndighetsutövning mot någon enskild. Paragrafen får dock, såvitt nu är av intresse, i allt väsentligt anses motsvara den i ärendelagen. Som tidigare nämnts torde det vidare endast i mycket särpräglade fall uppkomma ett egentligt partsförhållande i ett inskrivningsärende. Bl. a. med tanke på detta får den kommunikationsskyldighet som följer av 17 § förvaltningslagen anses vara tillräcklig. Det förhållandet att 17 § förvaltningslagen blir tillämpligt i stället för 22 § ärendelagen kan inte heller antas komma att få någon inverkan på dagens handläggningsrutiner.

23–25 §§ ärendelagen – om bevisning

Regleringen i 23–25 §§ ärendelagen innehåller i huvudsak hänvisningar till vissa uppräknade bestämmelser i 35, 36 och 38–40 kap. rättegångsbalken om bevisning. I förvaltningslagen saknas någon motsvarande reglering.

Klart är att det i ett inskrivningsärende som avser lagfart eller nyttjanderätt måste åberopas någon form av handling till stöd för ansökan. Redan med tanke på detta kan naturligtvis sägas att handläggningen av inskrivningsärenden i flertalet fall innefattar en bevisprövning. Av större betydelse i sammanhanget är dock att prövningen i ett inskrivningsärende i allt väsentligt är formell. Som nämnts tidigare skall inskrivningsmyndigheten som regel utgå från de förhållanden i sak som framgår av handlingarna.

Den möjlighet som finns att företa en mera materiell prövning enligt 19 kap. 16 § jordabalken har också varit avsedd att endast

göra det möjligt att konstatera om tvist förekommer eller inte. Syftet med denna reglering har inte varit att göra det möjligt att ta fram utredning om förekommande tvistefrågor. Om det råder tvist om sökandens rätt får inskrivningsmyndigheten förelägga sökanden att inom viss tid väcka talan vid domstol (jfr avsnitt 8.2.2).

Något beaktansvärt behov av en generell tillämplig detaljerad reglering om bevisning kan mot angiven bakgrund inte anses finnas. Övervägande skäl talar därför mot att införa en ny reglering i 19 kap. jordabalken till följd av att hänvisningen till 23–25 §§ ärendelagen slopas.

Vad gäller *lagfartssammanträde* kan dock konstateras att syftet med ett sådant sammanträde är att utreda äganderätten till en fastighet. Med tanke på detta, och då beslut i inskrivningsärenden normalt har en central betydelse för den allmänna omsättningen, bör de nuvarande möjligheterna att få till stånd en tillförlitlig utredning behållas i sak. Det förhållandet att t. ex. vittnesförhör under ed vid lagfartssammanträden inte torde vara vanligt förekommande bör här inte tillmätas någon avgörande betydelse.

Det får mot angiven bakgrund anses befogat att i 20 kap. jordabalken införa en särskild reglering om bevisupptagning i ärenden om lagfartssammanträden. För att åstadkomma detta torde det dock inte vara lämpligt att föreskriva att förvaltningsprocesslagen (1971:291) skall tillämpas (jfr Wennergren, Förvaltningsprocesslagen m.m. En kommentar, 5:e uppl. 2005, s. 241 f.). Regleringen bör i stället utformas efter förebild av de bestämmelser som finns i 28 § lagen (1994:1811) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m. och i 26 § lagen (1999:116) om skiljeförfarande. Detta innebär att i princip rättegångsbalkens bestämmelser om bevisupptagning utom huvudförhandling skall tillämpas.

Av regleringen bör framgå att inskrivningsmyndigheten skall ansöka om förhör med ett vittne eller en sakkunnig under ed hos tingsrätt, om sådant förhör bör hållas. Motsvarande bör gälla om någon bör föreläggas att förete en skriftlig handling eller ett föremål som bevis. Det bör alltså vila på inskrivningsmyndigheten att med hänsyn till sitt utredningsansvar ta ställning till om det är behövligt med en ansökan (jfr vad som ovan anförts under rubriken 12 § ärendelagen – om utredningen av ärendet).

Vad gäller forumfrågan får det anses vara ändamålsenligt att tillämpa samma ordning som skall gälla ifråga om överklagande av inskrivningsmyndighetens beslut i inskrivningsärenden (jfr avsnitt 8.2.7). Med andra ord bör det föreskrivas att inskrivnings-

myndigheten skall lämna in ansökan till den tingsrätt inom vars domkrets fastigheten är belägen.

Om det finns lagliga förutsättningar för åtgärden skall tingsrätten bifalla ansökan. I enlighet med vad som konstaterats ovan bör rättegångsbalkens bestämmelser om bevisupptagning utom huvudförhandling tillämpas i fråga om åtgärden. Eftersom det inte kan bli fråga om huvudförhandling kommer dock bestämmelserna i 38 kap. 6 § och 39 kap. 2 § rättegångsbalken inte vara tillämpliga. Av regleringen bör härutöver framgå att inskrivningsmyndigheten och sökanden skall kallas till förhör med ett vittne eller en sakkunnig och ges tillfälle att ställa frågor. Företrädaren för inskrivningsmyndigheten bör under rättens ledning ha hand om den närmare utfrågningen. Det förhållande att sökanden uteblivit bör, med tanke på vad som gäller beträffande lagfartssammanträde, inte utgöra hinder mot att förhöret genomförs.

Tingsrättens roll vid bevisupptagningen skall således vara att se till att rättegångsbalkens regler iakttas. Genom den nu föreslagna ordningen skall tingsrätten även upprätta ett protokoll över förhöret med vittnet eller den sakkunnige och överlämna det till inskrivningsmyndigheten. Om det är fråga om en skriftlig handling eller ett föremål bör tingsrätten med tillämpning av 38 kap. 5 § och 39 kap. 5 § rättegångsbalken kunna föreskriva att dessa skall lämnas ut direkt till inskrivningsmyndigheten (jfr prop. 1998/99:35 s. 119). Det som inskrivningsmyndigheten får del av genom tingsrättens försorg kommer sedan att utgöra en del av utredningen i ärendet om lagfartssammanträde.

Vad gäller själva lagfartssammanträdet bör detta av naturliga skäl hållas efter att tingsrätten uppfyllt sina skyldigheter i anledning av ansökan om bevisupptagning. Härigenom kommer inskrivningsmyndigheten att få goda möjligheter att göra en samlad bedömning av utredningen om äganderätten till fastigheten. Det bör tilläggas att den nu föreslagna ordningen givetvis inte syftar till att slopa andra möjligheter som inskrivningsmyndigheten har att införskaffa upplysningar i ett ärende om lagfartssammanträde. Sålunda bör inskrivningsmyndigheten, liksom för närvarande, få höra personer upplysningsvis och hålla syn på fastigheten.

Slutligen kan konstateras att det förhållande att en del åtgärder enligt förslaget skall vidtas av en tingsrätt i stället för inskrivningsmyndigheten inte i sig bör motivera att sökandens nuvarande ansvar för kostnader reduceras (jfr prop. 1975/76: 21 s. 54 f.). Det

bör därför föreskrivas att sökanden även skall betala kostnaderna för åtgärderna vid tingsrätten.

27 § ärendelagen – om beslut

Genom hänvisningen till 27 § ärendelagen regleras vad som får läggas till grund för ett avgörande och inskrivningsmyndighetens bundenhet vid yrkanden. Förvaltningslagen saknar bestämmelser som motsvarar de i 27 § ärendelagen.

Behovet av en särskild reglering i 19 kap. jordabalken bör ses i belysning av att sökanden i ett inskrivningsärende inte har någon processuell rätt att begränsa inskrivningsmyndighetens prövning av ett yrkande om exempelvis lagfart. Som tidigare anförts är prövningen också i allt väsentligt formell i den meningen att inskrivningsmyndigheten som regel skall utgå från de förhållanden i sak som framgår av ingivna handlingar. Detta innebär i sin tur att sökanden på förhand vet vad som kommer att ligga till grund för den slutliga prövningen i inskrivningsärendet.

Det förhållandet att det under vissa angivna förutsättningar kan bli aktuellt för inskrivningsmyndigheten att enligt 19 kap. 16 § jordabalken höra annan än sökanden bör inte i sig tillmätas någon betydelse i sammanhanget. Syftet med denna möjlighet är som sagt inte att ta fram utredning om förekommande tvistefrågor (jfr avsnitt 8.2.2). Vad gäller inskrivningsärenden föranledda av lagfartssammanträden finns det vidare redan i dag en bestämmelse i 20 kap. 13 § jordabalken om vad som får läggas till grund för prövningen. Något behov av att komplettera denna bestämmelse kan inte anses finnas.

Mot angiven bakgrund får det bedömas saknas tillräckliga skäl för att i 19 kap. jordabalken införa någon ny reglering till följd av att hänvisningen till bestämmelserna i 27 § ärendelagen slopas. Denna bedömning kan inte heller anses komma att medföra någon förändring av förutsättningarna för inskrivningsmyndighetens handläggning.

43 § ärendelagen – om straff och vite

I fråga om straff hänvisas i 43 § ärendelagen till 9 kap. 5 och 6 §§ rättegångsbalken. Därav följer att om någon stör ordningen vid ett

sammanträde eller annars muntligen eller skriftligen uttalar sig otillbörligt, kan penningböter utdömas. Samma straff kan även utdömas om någon bryter mot ett yppandeförbud.

Med hänsyn till att inskrivningsmyndigheten inte är någon domstol kan de ifrågavarande hänvisningarna till rättegångsbalken inte anses vara nödvändiga. Det kan således inte anses finnas behov av att i denna del införa någon ny reglering i 19 kap. jordabalken till följd av att hänvisningen till 43 § ärendelagen utmönstras.

Vad sedan gäller vite hänvisas det i 43 § ärendelagen till bestämmelserna i 9 kap. 7–9 §§ rättegångsbalken. Genom hänvisningarna ges bl. a. en befogenhet att avstå från att kalla med vitespåföljd vid delgivning utomlands. Det uppställs även, när det gäller sammanträdesfall, begränsningar av möjligheterna att förelägga ungdomar vite. Nämnas kan också att det genom hänvisningarna slås fast att staten inte får föreläggas vite.

För inskrivningsmyndighetens del finns det flera bestämmelser i 19–21 kap. jordabalken som anger att myndigheten får förelägga vite (jfr 19 kap. 14, 17 och 21 §§, 20 kap. 3 och 11 §§ samt 21 kap. 1 §). Den omständigheten att inskrivningsmyndigheten inte längre skall vara organisatoriskt knuten till en tingsrätt torde inte i sig utgöra något hinder mot att myndigheten även får döma ut förelagt vite. Av 6 § 2 st. lagen (1985:206) om viten följer att frågor om utdömande av viten som har förelagts part eller annan till fullgörande av en skyldighet i en rättegång eller i annat motsvarande förfarande får prövas utan särskild ansökan av den myndighet som har utfärdat föreläggandet. Inskrivningsmyndighetens handläggning får anses vara att klassificera som ett sådant ”annat motsvarande förfarande” (jfr prop. 2000/01:88 s. 45). Oavsett detta kan det dock vara lämpligt att inskrivningsmyndighetens ifrågavarande befogenhet även kommer till uttryck i 19 kap. jordabalken. Vid en jämförelse med annan lagstiftning kan konstateras att det t. ex. i 2 kap. 22 § lagen (2003:528) om företagsinteckning finns särskilt föreskrivet att vite döms ut av inskrivningsmyndigheten.

Utöver detta kan det dock inte anses befogat att i 19 kap. jordabalken införa någon ny reglering när hänvisningarna i 43 § ärendelagen till 9 kap. 7–9 §§ rättegångsbalken slopas. Detta skall bl. a. ses i belysning av att det för inskrivningsmyndighetens del inte finns några föreskrifter om att ett föreläggande skall förenas med vite. Myndigheten kan således själv bedöma om det är lämpligt med ett vitesföreläggande mot någon som vistas utomlands. Att införa en särskild reglering som endast tar sikte på att staten inte

får föreläggas vite framstår vidare inte som motiverat (jfr Lavin, Viteslagstiftningen En kommentar, 1988, s. 32 ff. och prop. 1984/85:96 s. 99 f.) Om inte annat torde denna fråga mycket sällan ställas på sin spets. Med hänsyn till inskrivningsärendenas natur kan det inte heller anses finnas behov av särskild reglering beträffande ungdomar. De bestämmelser som finns i lagen om viten och den praxis som utvecklats i anledning av denna lagstiftning måste vid en samlad bedömning anses vara tillräckliga.

44 § 1 och 3 st. ärendelagen – om inkommande handlingar

Av 44 § 1 st. ärendelagen framgår vilken dag en handling skall anses ha kommit in till inskrivningsmyndigheten. Av hänvisningen till 3 st. samma paragraf följer vidare att telefax eller annat meddelande som saknar avsändarens underskrift i original skall bekräftas av avsändaren genom en i original undertecknad handling, om det behövs. Har inskrivningsmyndigheten begärt en sådan bekräftelse men inte fått någon, får myndigheten bortse från meddelandet.

Vad gäller 44 § 1 st. ärendelagen finns det en motsvarande bestämmelse i 10 § 1 st. förvaltningslagen. Vid en jämförelse mellan 44 § 3 st. ärendelagen och 10 § 3 st. förvaltningslagen kan dock konstateras att det finns vissa skillnader. I 10 § 3 st. förvaltningslagen föreskrivs att ett telegram eller annat meddelande som inte är underskrivet skall bekräftas av avsändaren genom en egenhändigt undertecknad handling, om myndigheten begär det. Någon uttrycklig reglering av vad som kan bli följden om en begärd bekräftelse uteblir finns inte heller. Inom förvaltningen anses emellertid allmänt gälla att om en begärd bekräftelse uteblir, så blir meddelandet att betrakta som en inkommen men inte undertecknad handling. Det ankommer sedan på myndigheten att avgöra vilken verkan formfelet skall få (jfr Hellners/Malmqvist, Förvaltningslagen med kommentarer, 2003, s. 123).

Med tanke på inskrivningsverksamhetens natur får det anses ligga ett stort värde i att det så långt som möjligt finns klara och tydliga bestämmelser i nu behandlat avseende. Enligt vad som framkommit under utredningen anser också en majoritet av inskrivningsmyndigheterna att det bör vara reglerat vad som kan bli följden om en begärd bekräftelse uteblir. Det får därför anses vara befogat att i 19 kap. jordabalken införa en särskild reglering som motsvarar vad som i dag följer av 44 § 3 st. ärendelagen.

Härutöver bör det även i 19 kapitlet jordabalken föreskrivas att 10 § 2 st. förvaltningslagen inte skall tillämpas vid handläggningen av inskrivningsärenden. Att göra ett undantag från detta stycke ligger i linje med vad som gäller i dag och får anses vara motiverat med hänsyn till intresset av att inskrivningsmyndigheten utan särskilda undersökningar skall kunna avsluta en pågående inskrivningsdag.

45 § ärendelagen – om hinder mot inställelse

Av hänvisningen till 45 § ärendelagen följer att den som kallats till ett sammanträde men inte kan inställa sig omedelbart skall anmäla det till inskrivningsmyndigheten. Vidare föreskrivs att 32 kap. 6-8 §§ rättegångsbalken skall tillämpas i fråga om laga förfall.

Förvaltningslagen saknar någon motsvarande reglering. Samtidigt får det anses stå klart att en sådan reglering kan ha betydelse inom inskrivningsverksamheten. Exempelvis kan frågan om en ansökan skall avvisas på grund av att sökanden uteblivit från ett sammanträde enligt 19 kap. 16 § jordabalken uppkomma. I förarbetena till nya jordabalken finns också uttalanden från lagberedningen, vilka inte avvisats av departementschefen, om att bestämmelserna i 32 kap. rättegångsbalken bör vara tillämpliga i detta fall (jfr prop. 1970:20 Del B s. 508 ff.).

Mot angiven bakgrund talar övervägande skäl för att i 19 kap. jordabalken införa en särskild reglering som motsvarar den i 45 § ärendelagen.

46 § ärendelagen – om delgivning

Av hänvisningen till 46 § ärendelagen följer att inskrivningsmyndigheten får använda delgivning om den skall underrätta någon om innehållet i en handling eller om något annat. Delgivning skall enligt paragrafen användas, om det är särskilt föreskrivet eller om det med hänsyn till syftet med bestämmelsen om underrättelse framgår att delgivning bör ske, men i övrigt bara tillgripas om det behövs med hänsyn till omständigheterna.

I förvaltningslagen saknas någon direkt motsvarighet till 46 § ärendelagen. När det gäller bestämmelser om kallelse, föreläggande och underrättelse följer dock av övergångsbestämmelserna till

delgivningslagen (1970:428) att den lagen är tillämplig, om det med hänsyn till syftet med bestämmelsen framgår att delgivning bör ske. I detta sammanhang finns också anledning, med tanke på de bestämmelser i 19–21 kap. jordabalken som anger att vite får föreläggas, att framhålla att det i 2 § lagen (1985:206) om viten föreskrivs att ett vitesföreläggande skall delges adressaten.

Det framstår mot angiven bakgrund som svårt att motivera varför det i 19 kap. jordabalken skall införas en särskild reglering om delgivning. Sett i belysning av övergångsbestämmelserna till delgivningslagen (1979:428) kan det t. ex. inte anses råda någon tvekan om att inskrivningsmyndigheten enligt 20 kap. 8 § jordabalken kan delge en överlåtare ett föreläggande om att väcka talan vid domstol om han anser att sökandens förvärv är ogiltigt. Sammantaget kan det inte anses befogat att införa någon ny reglering om delgivning till följd av att hänvisningen till 46 § ärendelagen slopas. Någon nämnvärd betydelse torde detta inte heller komma att få för inskrivningsmyndighetens handläggning av inskrivningsärenden.

47 § ärendelagen – om ombud och biträde

I 47 § ärendelagen föreskrivs att den som är part får anlita ombud eller biträde. Vidare föreskrivs att, i fråga om ombud och biträde, 12 kap. 2–5 §§ och 6 § 2 st. rättegångsbalken samt, i fråga om fullmakt, 12 kap. 8–19 §§ rättegångsbalken skall tillämpas. Enligt 47 § ärendelagen behöver dock en skriftlig fullmakt inte företas annat än om inskrivningsmyndigheten anser att det behövs.

Vad gäller förvaltningslagen finns bestämmelser om ombud och biträde i 9 §. Av paragrafen framgår att den som för talan i ett ärende får anlita ombud eller biträde, men att myndigheten kan begära personlig medverkan av den som har ombud. En myndighet får vidare under vissa angivna förutsättningar avvisa ett ombud eller biträde. I paragrafen regleras även hur myndighetens beslut får överklagas.

Vid en jämförelse kan konstateras att regleringen i ärendelagen, till följd av hänvisningarna till rättegångsbalken, är klart mer detaljerad än den i förvaltningslagen. I förvaltningslagen saknas sålunda regler om ombuds fullmakt och behörighet samt närmare regler om vem som kan uppträda som ombud eller biträde.

Avsaknaden av närmare bestämmelser i nu nämnda avseenden har i förarbetena ansetts kunna kompenseras med analog tillämpning av 49 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) och med tillämpning av allmänna grundsatser om ombud och fullmakt (jfr Hellners/Malmqvist, Förvaltningslagen med kommentarer, 2003, s. 107 ff. och Wennergren, Förvaltningsprocesslagen m.m. En kommentar, 5:e uppl. 2005, s. 432 f.).

När det gäller inskrivningsverksamheten kan det naturligtvis sättas ifråga om det behövs en sådan detaljerad reglering beträffande ombud och biträde som följer av 47 § ärendelagen. I praktiken är det vanligaste att banker och mäklare agerar som ingivare av ansökningar som sökanden själv har undertecknat. I flertalet av de inskrivningsärenden där det förekommer ombud torde det inte heller anses vara behövligt att begära att denne företer någon fullmakt.

Här finns emellertid anledning att fästa vikt vid den centrala betydelse beslut i inskrivningsärenden normalt har för den allmänna omsättningen. Sett i belysning av detta får det anses ligga ett stort värde i att det finns en detaljerad reglering beträffande ombud och biträde som inskrivningsmyndigheten vid behov kan falla tillbaka på. I annan lagstiftning har det inte heller ansetts möta hinder mot att tillämpa bestämmelser i 12 kap. rättegångsbalken trots att förvaltningslagen annars är tillämplig på förfarandet hos förvaltningsmyndigheten (jfr 4 kap. 13 § fastighetsbildningslagen [1970:988] och prop. 1970:30 s. 638). Övervägande skäl talar därför för att det i 19 kap. jordabalken bör införas en ny bestämmelse vad gäller ombud och biträde.

Den nya bestämmelsen bör utformas med ledning av 47 § ärendelagen. Detta innebär bl. a. att man inte kommer att behöva visa upp en skriftlig fullmakt annat än om inskrivningsmyndigheten anser att det behövs. Härigenom behålls vidare kravet på att ombudet eller biträdet, till skillnad mot vad som gäller enligt förvaltningslagen (jfr RÅ 1981 1:72), skall vara en fysisk person.

Någon hänvisning till 12 kap. 3 och 4 §§ rättegångsbalken bör dock inte tas med. Dessa paragrafer tar uteslutande sikte på sådana befattningshavare som inte kommer att arbeta inom inskrivningsmyndigheten. Det kan inte heller, bl. a. med tanke på inskrivningsärendenas karaktär, anses finnas tillräckliga skäl för att i 19 kap. jordabalken införa en motsvarande reglering beträffande inskrivningshandläggare.

Det bör vidare inte tas med någon hänvisning till 12 kap. 5 § och 6 § 2 st. rättegångsbalken. Frågan om avvisning av ombud eller biträde på grund av oskicklighet m.m. bör i stället regleras särskilt i den nya bestämmelsen. Regleringen bör utformas i enlighet med vad som följer av 9 § 2 st. förvaltningslagen. På detta sätt undviks att inskrivningsmyndigheten får befogenhet att förklara ett ombud eller ett biträde obehörigt för viss tid eller tills vidare. Eftersom det är fråga om en ingripande åtgärd som ofta är svår att bedöma kan det inte anses lämpligt att inskrivningsmyndigheten får en sådan befogenhet. Som en jämförelse kan nämnas att Kronofogdemyndigheten enligt 2 kap. 6 § utsökningsbalken inte har medgetts rätt att förklara ett ombud eller ett biträde obehörigt för viss tid eller tills vidare.

48 § ärendelagen – om tolk och översättning av handlingar

I 48 § ärendelagen föreskrivs att ifråga om tolk och översättning av handlingar tillämpas 5 kap. 6–8 §§ och 33 kap. 9 § rättegångsbalken. Vid en jämförelse kan konstateras att förvaltningslagen upptar en särskild reglering om tolk i 8 §. I den paragrafen anges att när en myndighet har att göra med någon som inte behärskar svenska eller som är allvarligt hörsel- eller talskadad, bör myndigheten anlita tolk.

Med tolk i förvaltningslagen avses även den som gör en skriftlig översättning (jfr prop. 1985/86:80 s. 27). Det kan emellertid konstateras att det i förvaltningslagen, till skillnad från rättegångsbalken, inte finns någon reglering om avläggande av ed, vilka kvalifikationer en tolk skall ha och ersättning till tolk. Skillnaderna mellan ärendelagen och förvaltningslagen i nu aktuellt avseende bör dock inte tillmätas någon större betydelse.

Det får anses ligga i sakens natur att inskrivningsmyndigheten skall se till att tolken är tillräckligt kvalificerad och i övrigt lämplig för uppgiften. Generellt sett förekommer det inte heller någon edsavläggelse vid förvaltningsmyndigheter. Det får vidare anses uppenbart att tolken skall få skälig ersättning av inskrivningsmyndigheten för uppdraget. Ersättningen bör, liksom i den övriga förvaltningen, kunna avse såväl arvode som ersättning för kostnader och tidspillan (jfr Hellners/Malmqvist, Förvaltningslagen med kommentarer, 2003, s. 101 ff.).

Sammanfattningsvis kan det inte anses finnas behov av att i 19 kap. jordabalken införa någon särskild reglering om tolk och översättning av handlingar. Förutsättningarna för inskrivningsmyndighetens handläggning kan inte heller anses bli förändrade i någon beaktansvärd grad på grund av denna bedömning.

8.2.5 Hänvisningarna i 19 kap. 16 § jordabalken

IM-utredningens förslag: Det skall införas en ny reglering i 19 kap. 16 § jordabalken som i sak motsvarar vad som, till följd av hänvisningarna till lagen (1996:242) om domstolsärenden, gäller i dag.

Som framgått ovan kan inskrivningsmyndigheten i vissa fall enligt 19 kap. 16 § jordabalken höra sökanden eller annan person muntligen (jfr avsnitt 8.2.2). I fråga om kallelse till och utevaro från ett sådant sammanträde gäller för annan än sökanden bestämmelserna i 18 och 20 §§ lagen om domstolsärenden, nedan ärendelagen,. Detta innebär att eventuell utevaro inte hindrar att ärendet avgörs och att kallelsen skall innehålla upplysning om detta samt att kallelsen kan förenas med vite.

Förvaltningslagen saknar bestämmelser som motsvarar de i 18 och 20 §§ ärendelagen. Med hänsyn till intresset av att skapa ändamålsenliga förutsättningar för en effektiv handläggning av inskrivningsärenden bör dock regleringen behållas i sak. Detta bör uppnås genom att saken regleras direkt i 19 kap. 16 § jordabalken. Härigenom blir också lagstiftningen mer överskådlig.

8.2.6 Omprövning av inskrivningsärenden

IM-utredningens förslag: Bestämmelserna i förvaltningslagen (1986:223) om omprövning skall inte tillämpas vid behandling av inskrivningsärenden. Den ordning som gäller i dag skall vara tillämplig även framöver.

Allmän bakgrund

Vad gäller förvaltningslagen kan konstateras att en myndighet enligt 27 § har en omprövningsskyldighet i vissa situationer. Närmare bestämt krävs för att en omprövningsskyldighet skall föreligga att beslutet är uppenbart oriktigt, att omprövningen kan göras snabbt och enkelt samt att ändringen kan ske utan att det är till nackdel för någon enskild part. Vidare krävs att den som har överklagat beslutet inte begärt inhibition, att myndigheten inte har överlämnat handlingarna i ärendet till en högre instans och att det inte finns något annat särskilt skäl som talar mot att myndigheten ändrar beslutet.

Om myndigheten själv ändrar beslutet så som klaganden begär skall enligt 28 § förvaltningslagen överklagandet förfalla. Om myndigheten å andra sidan inte ändrar på beslutet eller ändrar det på annat sätt än klaganden begär gäller överklagandet. I så fall skall myndigheten göra rättidsprövning och överlämna handlingarna i enlighet med 24 och 25 §§ förvaltningslagen.

Det bör understrykas att regleringen i 27 § förvaltningslagen endast innebär att det ställs ett minimikrav på när en myndighet skall ompröva ett fattat beslut. Regleringen utgör alltså ingen begränsning av myndighetens befogenheter att göra omprövningar. Befogenheterna att göra omprövningar styrs i stället av de allmänna principer om förvaltningsbesluts rättskraft som har utvecklats i praxis. Som exempel på några huvudlinjer i dessa befogenheter kan nämnas att det anses att gynnande beslut endast kan återkallas under vissa förutsättningar och att avslagsbeslut inte binder myndigheten för framtiden (jfr Hellners/Malmqvist, Förvaltningslagen med kommentarer, 2003, s. 315 ff.).

I detta sammanhang bör även påpekas att det finns flera exempel på områden inom förvaltningen där det av specialförfattningar

framgår att annat än vad som nu redovisats skall gälla. Detta innebär att det i en del fall inte finns någon möjlighet till omprövning, medan det i andra fall finns en särskild reglering i ämnet (jfr t. ex. 3 § lagen [2003:528] om företagsinteckning, 16 § 3 st. lagen [1976:839] om Statens va-nämnd samt 4 och 6 kap. taxeringslagen [1990:324]).

När det gäller inskrivningsmyndigheterna har dessa en skyldighet att enligt 37 a § lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter ompröva vissa beslut om stämpelskatt. Villkoren är i stora delar desamma som i förvaltningslagen. Den skillnaden finns dock att det av regleringen framgår att omprövning får ske till nackdel för en enskild part, om parten lämnat sitt medgivande.

Utöver det nu angivna har en inskrivningsmyndighet inte möjlighet att själv ändra ett fattat beslut i större utsträckning än vad bestämmelsen om rättelse enligt 19 kap. 22 § jordabalken medger. Som skäl för detta har anförts att beslut i inskrivningsärenden normalt, till skillnad från de flesta domstolsärenden, är av stor betydelse för den allmänna omsättningen. Intresset av att skydda ekonomiska intressen har, med undantag för vissa beslut om stämpelskatt, bedömts ha sådan tyngd att det inte bör vara tillåtet för en inskrivningsmyndighet att ompröva sina beslut (jfr 1999/2000:39 s. 116 och prop. 2004/2005:51 s. 29 f.).

Bör möjligheten till omprövning av beslut utökas?

Utgångspunkten vid bedömningen av om det är lämpligt att utöka möjligheterna för inskrivningsmyndigheten att själv ändra fattade inskrivningsbeslut bör vara vilka effekter detta kan få. Det förhållandet att inskrivningsverksamheten skall ingå i en förvaltningsmyndighet och inte längre bedrivs inom domstolsorganisationen bör här inte tillmätas någon självständig betydelse. Som tidigare nämnts finns det också flera exempel på områden inom förvaltningen där omprövning alls inte är tillåtet.

Sett i belysning av detta finns anledning att understryka att utgångspunkten i 17 kap. jordabalken är att ansökan om inskrivning kan ge företräde framför konkurrerande förvärv av visst slag eller inteckning. Detta har särskild betydelse för det fallet att exempelvis en hovrätt undanröjt en inskrivningsmyndighets beslut att avslå en ansökan om inteckning och återförvisat inskrivningsärendet till ny handläggning. Om inskrivningsmyndigheten

därefter bifaller ansökan får inteckningen företräde framför andra beviljade inteckningar som sökts efter denna. Att dessa bifallits tidigare förändrar inte den saken. Med andra ord kan en ändring av ett inskrivningsbeslut få stora negativa ekonomiska konsekvenser för tredje man på grund av dess tillbakaverkande kraft. Med tanke på detta talar starka skäl för att en sådan åtgärd endast bör kunna vidtas om en domstol bedömt att det ursprungliga beslutet skall undanröjas.

Det kan inte heller anses vara en ändamålsenlig lösning att, i enlighet med vad som gäller beträffande stämpelskatt, införa en särskild reglering om att beslut kan ändras till nackdel för enskild part om parten medger det. Det torde i förekommande fall inte sällan bli fråga om att ta hänsyn till många parter, vilka kan se anledning att noga överväga sina ställningstaganden. Redan av det skälet finns det en stor risk för att det i allt fall inte blir fråga om ett snabbt och enkelt förfarande.

Klart är vidare att ett beslut om avslag på en ansökan om inskrivning inte i sig hindrar att sökanden ger in en ny ansökan om samma sak. Om det under mellantiden inte inkommit några andra ansökningar om inskrivning kan sökanden på detta sätt bli försatt i samma läge som om beslutet om avslag inte hade fattats. Skulle inskrivningsmyndigheten i ett sådant fall uppmärksamma att det fattats ett uppenbart oriktigt beslut om avslag kan myndigheten givetvis informera sökanden om detta och att det finns möjlighet att hos domstolen återkalla sitt överklagande. Härigenom kan effekterna av ett uppenbart oriktigt beslut bli botade på ett snabbt och enkelt sätt. Det nu sagda gäller jämväl i fråga om beslut om att förklara en ansökan vilande. I detta fall blir det dock fråga om två expeditiionsavgifter.

I detta sammanhang finns även skäl att framhålla att antalet överklagade inskrivningsärenden är förhållandevis litet. Av uppgifter inhämtade från Domstolsverket framgår att hovrätterna under perioden den 1 januari 2005 – 26 september 2006 har haft ungefär 150 ärenden (exklusive ärenden i vilka stämpelskatt betecknats som saken) avseende överklagade beslut av inskrivningsmyndigheterna. Behovet av att utöka möjligheten för en inskrivningsmyndighet att själv ändra ett fattat inskrivningsbeslut kan därför inte anses vara särskilt stort.

Sammantaget kan konstateras att hänsynen till enskildas ekonomiska intressen alltjämt får anses väga tyngre än intresset av att utöka inskrivningsmyndighetens omprövningsskyldighet. Det

bör därför i 19 kap. jordabalken införas en särskild reglering om att bestämmelserna i 27 och 28 §§ förvaltningslagen inte skall tillämpas. Den ordning som gäller i dag kommer härigenom att vara tillämplig även framöver.

8.2.7 Överklagande av inskrivningsmyndighetens beslut

IM-utredningens förslag: Inskrivningsmyndighetens beslut enligt jordabalken och lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter skall få överklagas till tingsrätt. Avgörande för vilken tingsrätt som är rätt forum skall vara inom vilken domkrets fastigheten eller tomträtten är belägen. För överklagande till hovrätt skall prövningstillstånd krävas. Lagen (1996:242) om domstolsärenden skall tillämpas vid handläggningen av ett överklagande.

Allmän domstol eller allmän förvaltningsdomstol?

Fördelningen av mål mellan de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna vilar ytterst på en hävdvunnen uppdelning mellan rättskipning och förvaltning. Efterhand som det inrättats allmänna förvaltningsdomstolar har överprövningen inom förvaltningen till stor del lagts hos dessa domstolar. Huvuddelen av målen vid de allmänna förvaltningsdomstolarna avser följaktligen överprövning av myndighetsbeslut (jfr SOU 1991:109 s. 209, SOU 1994:117 s. 33 ff. och SOU 1998:135 s. 78 f.). Med hänsyn till detta, och då utgångspunkten är att beslut i inskrivningsärenden skall överklagas till underrätt, talar mycket för att inskrivningsmyndighetens beslut bör få överklagas till länsrätt. En sådan ordning skulle också ligga i linje med huvudregeln i 22 a § förvaltningslagen (1986:223).

Det finns emellertid flera områden inom förvaltningen där beslut enligt särskilda bestämmelser skall överklagas till tingsrätt. Som exempel kan nämnas ärenden enligt föräldrabalken (överförmyndaren) samt skuldsaneringslagen (2006:548) och utsökningsbalken (Kronofogdemyndigheten). Vidare kan nämnas att beslut i vissa ärenden om likvidation enligt aktiebolagslagen (2005:551) och lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar (Bolagsverket) skall överklagas till tingsrätt. Tingsrätt är också första överklagande-

instans, trots att besluten fattas av förvaltningsmyndigheter, när det gäller inskrivnings- eller registerärenden enligt lagen (2003:528) om företagsinteckning, lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg och sjölagen (1994:1009). Ärendenas civilrättsliga karaktär och de betydande likheterna med ärenden angående inskrivning i fastigheter har anförts som skäl för denna ordning (jfr prop. 2000/01:88 s. 47 f. och prop. 2003/04:27 s. 69 f.).

Vad gäller nu aktuella inskrivningsärenden kan förvisso sägas att prövningen i sådana ärenden i allt väsentligt är formell. Inskrivningsmyndigheten får som regel utgå från de förhållanden i sak som framgår av ingivna handlingar (jfr avsnitt 8.2.4). Oavsett detta får emellertid inskrivningsärendena anses ha en civilrättslig karaktär (jfr t. ex. NJA 1995 s. 178 och NJA 2002 s. 613). Vid prövningen av sådana ärenden blir det regelmässigt fråga om att tillämpa civilrättsliga regler. Vad exempelvis gäller en ansökan om lagfart innebär detta att inskrivningsmyndigheten skall granska bl. a. om formkravet i 4 kap. 1 § jordabalken är uppfyllt och att eventuell make eller sambo lämnat samtycke.

I vissa undantagsfall kan även en beviljad lagfart leda till att ett annars ogiltigt förvärv blir giltigt. Om en make eller sambo exempelvis har sålt en fastighet utan nödvändigt samtycke men lagfart trots allt beviljats, kan maken respektive den andra sambon inte väcka talan om att få försäljningen förklarad ogiltig. Detta framgår av 7 kap. 9 § 2 st. äktenskapsbalken respektive 25 § 2 st. sambolagen (2003:376). Av 17 och 18 kap. jordabalken följer jämväl att beslut i inskrivningsärenden förenat med god tro hos förvärvaren, rättighetsinnehavaren eller borgenären har en stor materiell betydelse.

Övervägande skäl talar också mot att tillmäta det förhållandet att inskrivningsmyndigheten även fattar beslut om stämpelskatt någon avgörande betydelse i detta sammanhang. Till att börja med fattas inskrivningsmyndighetens beslut enligt jordabalken och lagen om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter i ett och samma inskrivningsärende. Som huvudregel gäller också enligt 25 och 26 §§ sistnämnda lag att stämpelskattebeloppet skall fastställas av inskrivningsmyndigheten samtidigt med att inskrivning beviljas. Att dela upp överprövningen så att tingsrätt prövar beslut rörande inskrivning och länsrätt beslut om stämpelskatt får därför anses vara mindre lämpligt.

Vad gäller perioden den 1 januari 2005 – 26 september 2006 torde vidare kunna konstateras att inte mer än omkring hälften av

det totala antalet ärenden (ungefär 300) hos hovrätterna avseende överklagade beslut från inskrivningsmyndigheterna avsåg stämpelskatt. Detta framgår av uppgifter som Domstolsverket lämnat angående hovrätternas beteckning av saken. Inskrivningsmyndigheterna har också sedan den 1 maj 2005 en omprövningsskyldighet enligt lagen om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter när det gäller fastställande av skatt, efterbeskattning och återvinning (jfr prop. 2000/04:51 s. 29 f.). Behovet av att få ett beslut om stämpelskatt överprövat genom ett domstolsförfarande torde därmed inte vara lika stort som tidigare.

Vid angivna förhållanden får det anses vara motiverat att ta fasta på att den reglering som styr inskrivningsförfarandet, oavsett att det i princip är fråga om en granskning av formell natur, i centrala delar svarar mot den civilrättsliga regleringen. Om inskrivningsmyndighetens beslut skall få överklagas till länsrätt kommer det också att medföra två prejudikatinstanser i frågor om vad som exempelvis utgör ett giltigt köp enligt 4 kap. 1 och 4 §§ jordabalken. Sådana frågor kan prövas såväl i ett inskrivningsärende som i ett tvistemål. Att skapa en ordning med två prejudikatinstanser i förevarande fall kan knappast bedömas vara ändamålsenligt.

Sammantaget får det anses att den principiella utgångspunkten vad gäller fördelning av mål mellan allmänna domstolar och allmänna förvaltningsdomstolar inte i sig utgör ett tillräckligt skäl för att inskrivningsmyndighetens beslut skall få överklagas till länsrätt. En reform som innebär att inskrivningsmyndighetens beslut skall få överklagas till tingsrätt medför inte heller att de allmänna förvaltningsdomstolarnas nuvarande kompetensområde blir reducerat. Som framgått ovan är vidare en sådan ordning väl förenlig med vad som gäller redan i dag beträffande andra typer av inskrivnings- eller registerärenden. Slutsatsen blir därför att inskrivningsmyndighetens beslut enligt jordabalken och lagen om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter bör få överklagas till tingsrätt.

Nedan behandlas närmare frågorna om forum och reglerna om förfarandet vid överklagande.

Beslut enligt jordabalken

Vad gäller överprövningen av inskrivningsmyndighetens beslut enligt jordabalken kan dessa inte anses ha sådan karaktär att det

finns skäl att låta endast en tingsrätt vara överklagandeinstans. Överprövningen bör alltså spridas ut på flera tingsrätter. Ett alternativ är att beslut får överklagas till den tingsrätt där sökanden i inskrivningsärendet har sin hemvist. Ett annat alternativ är att beslut får överklagas till den tingsrätt inom vars domkrets fastigheten eller tomträten är belägen. Slutligen är ett tredje alternativ att beslut får överklagas till någon av de sju tingsrätter där det i dag finns inskrivningsmyndighet.

Allmänt sett bör forumbestämmelserna vara så enkla som möjligt att tillämpa. Det får vidare anses vara värdefullt om dessa bestämmelser ger förutsättningar för att skapa en jämn och förutsägbar tillströmning av överklaganden till tingsrätterna. Ett alternativ som innebär att utformningen av inskrivningsmyndighetens organisation blir styrande för vad som skall vara rätt forum vid överklagande är därför inte att föredra. Det får i stället anses vara mest ändamålsenligt att välja alternativet som innebär att inskrivningsmyndighetens beslut får överklagas till den tingsrätt inom vars domkrets fastigheten eller tomträten är belägen.

Med hänsyn till vad som anges i direktiven (jfr avsnitt 1.1) bör det vidare införas en bestämmelse om att prövningstillstånd krävs vid överklagande hos hovrätt. Förutom denna ändring behöver det också göras vissa redaktionella ändringar till följd av att inskrivningsmyndighetens beslut skall få överklagas till tingsrätt. Utöver de nu föreslagna åtgärderna kan det emellertid inte anses vara motiverat att i detta sammanhang föreslå några ändringar av de nuvarande bestämmelserna om förfarandet vid överklagande.

Beslut enligt lagen om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter

Enligt 38 och 39 §§ lagen om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter överklagas inskrivningsmyndighets beslut till hovrätt. Som redan framgått måste det emellertid anses ligga ett värde i att inskrivningsmyndighetens beslut enligt jordabalken och nyssnämnda lag får överklagas till samma domstol, eftersom båda typerna av beslut fattas inom ramen för samma inskrivningsförfarande. Samma forumbestämmelser bör därför gälla för dessa kategorier av beslut.

I och med att tingsrätt skall överpröva inskrivningsmyndighetens stämpelskattebeslut finns vidare anledning att ändra överklagandereglerna efter förebild av vad som gäller beträffande bl. a.

företagsinteckningar. Detta innebär att ärendelagens, i stället för rättegångsbalkens, regler skall tillämpas på handläggningen av ett överklagande och att prövningstillstånd skall gälla i hovrätt. Vidare skall den klagotid som anges i 19 kap. 34 § jordabalken tillämpas vid överklagande, om inget annat följer av 39 § lagen om stämpel-skatt vid inskrivningsmyndigheter.

Genom den nu föreslagna ordningen får de ifrågavarande överklagandereglererna anses bli mer överskådliga i stort. Vid handläggningen av överklaganden från inskrivningsmyndigheten kommer alltså endast lagen om domstolsärenden att vara tillämplig.

8.2.8 Expeditionsavgifter

IM-utredningens förslag: Regeringen skall få bemyndigande att meddela föreskrifter när det gäller expeditionsavgift. Sådan avgift skall utgå i samma omfattning som i dag. Regleringen skall dock flyttas från förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna till inskrivningsförordningen (2000:309). Beslut om expeditionsavgift skall vidare få överklagas till Skatteverket i stället för till Domstolsverket.

Det förhållandet att inskrivningsverksamheten skall bedrivas i en inskrivningsmyndighet som ingår i Lantmäteriverket utgör inte i sig skäl för att ändra på i vilka fall expeditionsavgift skall utgå. Däremot kan det med hänsyn till 8 kap. 3 § regeringsformen finnas skäl att i 19 kap. jordabalken införa ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om expeditionsavgift. Som en jämförelse kan nämnas att ett sådant bemyndigande finns i 2 kap. 2 § lagen (2003:528) om företagsinteckning (jfr prop. 2000/01:88 s. 54 f.).

När det sedan gäller förordningen om avgifter vid de allmänna domstolarna kan konstateras att den omfattar expeditioner hos såväl domstolarna och inskrivningsmyndigheterna som Lantmäteriverket. Eftersom inskrivningsmyndigheterna helt skall avskiljas från domstolsorganisationen finns det dock skäl att i huvudsak flytta över den nuvarande regleringen om expeditionsavgifter till inskrivningsförordningen. Härigenom blir regleringen om expeditionsavgifter hos inskrivningsmyndigheten mer överskådlig.

Vad gäller frågan om forum för överklagande av beslut om expeditionsavgift bör Skatteverket ersätta Domstolsverkets

nuvarande roll. Att välja Skatteverket framstår som naturligt då inskrivningsmyndigheten inte skall ingå i domstolsorganisationen och beslut enligt avgiftsförordningen (1992:191) kan överklagas till detta verk (jfr Ds B 1980:7 s. 195 f.). På detta sätt blir Domstolsverkets uppgifter enligt förordningen om avgifter vid de allmänna domstolarna renodlade till att endast avse domstolarna.

8.2.9 Vissa ärenden om dödande av förkommen handling och inteckning

IM-utredningens förslag: Forumbestämmelserna i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling skall ändras i fråga om dels pantbrev eller vilandebevis på grund av inteckning i fastighet eller tomträtt, dels inteckning i fastighet eller tomträtt. I dessa fall skall ansökningen göras hos tingsrätten i den ort där inskrivningsmyndigheten har ett inskrivningskontor inom vars verksamhetsområde fastigheten är belägen.

Om ett pantbrev eller ett vilandebevis som avser inteckning i fastighet eller tomträtt förstörts eller kommit bort kan man ansöka om dödande av handlingen hos den tingsrätt där den inskrivningsmyndighet finns inom vars verksamhetsområde fastigheten är belägen. Detsamma gäller i fråga om dödande av inteckning i fastighet eller tomträtt. Forumbestämmelserna finns i 2 och 13 §§ lagen om dödande av förkommen handling.

Eftersom inskrivningsverksamheten skall avskiljas från de aktuella tingsrätterna kan de nämnda forumbestämmelserna inte finnas kvar. I det läget framstår det som mest ändamålsenligt att flytta över handläggningen av ifrågavarande ärenden om dödande av pantbrev, vilandebevis och inteckning till inskrivningsmyndigheten. Sådana ärenden har ett starkt samband med nuvarande inskrivningsmyndigheters handläggning. Exempelvis skall inskrivningsmyndigheten anteckna såväl ansökan som tingsrättens slutliga beslut i fastighetsregistrets inskrivningsdel. En inteckning kan inte heller dödas genom tingsrättens beslut. Tingsrättens beslut innebär endast att inteckningen efter särskild ansökan hos inskrivningsmyndigheten får dödas.

Vid övervägande av en sådan reform bör emellertid också tas hänsyn till att lagen om dödande av förkommen handling innehåller bestämmelser om dödande av bl. a. företagsinteckningsbrev

och in-teckning i skepp och att även ansökningar därom handläggs av tingsrätt. När det gäller dödande av förkommen handling finns det vidare en generell möjlighet för tingsrätt att hålla förhör under sanningsförsäkran med sökanden.

Mot angiven bakgrund talar övervägande skäl för att det bör göras en samlad bedömning av i vad mån ärenden om dödande av förkommen handling och in-teckning bör flyttas till förvaltningsmyndighet. En särskild utredare arbetar också med att utreda förutsättningarna för och lämpligheten av att till förvaltningsmyndighet flytta över handläggningen av sådana ärenden som enligt nuvarande ordning handläggs av tingsrätt som första instans (jfr Ju 2005:124). Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 1 juni 2007.

De nu aktuella ärendetyperna bör därför tills vidare handläggas i tingsrätt. Lämpligen bör de ifrågavarande forumbestämmelserna ändras så att det framgår att ansökningen skall göras hos tingsrätten i den ort där inskrivningsmyndigheten har ett inskrivningskontor inom vars verksamhetsområde fastigheten är belägen.

8.2.10 Statistik

IM-utredningens bedömning: Det förhållandet att inskrivningsverksamheten skall avskiljas från domstolsorganisationen utgör inte skäl för att ändra i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

I och med att inskrivningsverksamheten inte längre skall bedrivas inom domstolsorganisationen bör som tidigare föreslagits bestämmelserna om rapporteringen om denna verksamhet till rättsstatiken slopas (jfr avsnitt 8.1.5).

En konsekvens av att inskrivningsverksamheten avskiljs från domstolsorganisationen blir emellertid också att verksamheten som sådan inte kommer att omfattas av förordningen om den officiella statistiken. Enligt denna förordning skall domstolarnas verksamhet ingå i den officiella statistiken. Domstolsverket är statistikansvarig myndighet och bestämmer statistikens omfattning och innehåll.

För närvarande redovisas antalet inkomna ärenden hos inskrivningsmyndigheterna som officiell statistik av Domstolsverket. Redovisningen är uppdelad på lagfartsärenden, in-teckningsärenden, gravations- och äganderättsbevis samt övriga ärenden.

Den officiella statistik som redovisas när det gäller inskrivningsverksamheten kan inte anses vara särskilt detaljerad. Det kan förutsättas att denna statistik under alla förhållanden kommer att tas fram av Lantmäteriverket. Härtill skall läggas att förordningen om den officiella statistiken redan i dag omfattar uppgifter om fastighetspriser och lagfarter. Sammantaget kan det därför inte anses vara motiverat att särskilt föreskriva att denna förordning skall omfatta inskrivningsmyndighetens verksamhet.

9 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

IM-utredningens förslag: Författningsförslagen skall träda i kraft den 1 januari 2008. Vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet skall äldre bestämmelser tillämpas.

I fråga om ikraftträdandet kan konstateras att regeringen den 18 maj 2006 gav Lantmäteriverket i uppdrag att tillsammans med Domstolsverket förbereda överflyttningen av huvudmannskapet för inskrivningsverksamheten till Lantmäteriverket. Regeringen uttalade därvid att verken vid sina förberedelser skulle utgå från att verksamheten skall flyttas över den 1 januari 2008 (jfr M2006/2116/Bo). Det har inte framkommit något under denna utredning som ger anledning att frångå detta datum. Det föreslås därför att de lämnade författningsförslagen skall träda i kraft den 1 januari 2008.

Vad sedan gäller frågan om det behövs några övergångsbestämmelser kan konstateras att den nu föreslagna reformen syftar till att det inte skall bedrivas någon inskrivningsverksamhet vid de aktuella tingsrätterna fr.o.m. den 1 januari 2008. Tanken är att inkomna ärenden hos inskrivningsmyndigheterna som inte har avgjorts före detta datum skall överlämnas till den nya inskrivningsmyndigheten och därefter handläggas enligt den ordning som föreslås i betänkandet.

Den allmänna regeln är också att när handläggningsordningen för ärenden ändras på sådant sätt att någon annan myndighet skall handlägga dem i fortsättningen, så skall den nya myndigheten ta emot alla de ärenden som kommit in till den gamla myndigheten innan ändringen trätt i kraft men ännu inte avgjorts av den (jfr Ds 1998:66 s. 88 f. och RÅ 1991 ref. 1). Det nu sagda får bedömas vara tillämpligt även på inskrivningsmyndigheterna, eftersom dessa inte är att betrakta som allmänna domstolar för vilka särskilda regler

gäller (jfr prop. 1970:20 Del B s. 502 och Fitger, Rättegångsbalken, RP:1 f.).

Den omständigheten att inskrivningsmyndighetens beslut i ett inskrivningsärende skall hänföras till den inskrivningsdag då ansökan kom in även om beslutet i praktiken fattas vid en senare tidpunkt torde inte utgöra något problem i detta sammanhang. Avgörande för vilken reglering som skall tillämpas blir den faktiska tidpunkten för beslutet. Att beslutet skall hänföras till en tidigare tidpunkt är en annan sak. Det nu sagda innebär med andra ord att den föreslagna regleringen kommer att vara tillämplig på beslut som fattas i ett inskrivningsärende fr.o.m. den 1 januari 2008 även om beslutet är att hänföra till en inskrivningsdag under december 2007.

När det gäller förslaget om att inskrivningsmyndighetens beslut skall få överklagas till tingsrätt finns dock skäl att införa övergångsbestämmelser. Det bör undvikas att en tingsrätt får överpröva ett beslut som meddelats före den 1 januari 2008 av en inskrivningsmyndighet som varit knuten till domstolen, men som överklagats efter att den föreslagna regleringen trätt i kraft. Likaså finns det skäl att införa övergångsbestämmelser vad gäller överklagande av beslut om expeditonsavgifter.

10 Ekonomiska konsekvenser m.m.

IM-utredningens bedömning: Bortsett från vissa övergångskostnader vilka skall finansieras inom befintliga anslag bedöms författningsförslagen på sikt leda till minskade kostnader för staten när det gäller inskrivningsverksamheten.

Om förslagen i ett betänkande påverkar kostnaderna eller intäkterna för staten, kommuner, landsting, företag eller andra enskilda, skall enligt 14 § kommittéförordningen (1998:1474) en beräkning av dessa konsekvenser redovisas i betänkandet tillsammans med andra samhällsekonomiska konsekvenser. Enligt 15 § samma förordning skall också sådana konsekvenser redovisas som avser kommunalt självstyre, brottslighet och brottsförebyggande arbete, sysselsättning och offentlig service, små företags förutsättningar, jämställdhet eller integrationspolitiska mål.

I IM-utredningens direktiv har det inte angetts att några särskilda konsekvensutredningar skall finnas i betänkandet. Härtill skall läggas att regeringen den 18 maj 2006 gav Lantmäteriverket och Domstolsverket i uppdrag att senast den 1 mars 2007 lämna en redogörelse för de ekonomiska och personella konsekvenserna av överflyttningen. I uppdraget till verken uttalades att kostnaden för genomförandet skall finansieras inom ramarna för respektive verks nuvarande anslag (jfr M2006/2116/Bo).

Med detta sagt kan konstateras att de nu lämnade författningsförslagen rörande organisationen kommer att medföra vissa övergångskostnader vilka skall finansieras inom befintliga anslag. På sikt bör dock den nya organisationen kunna medföra minskade kostnader för staten när det gäller inskrivningsverksamheten. Eftersom Lantmäteriverket skall utgöra en för landet gemensam inskrivningsmyndighet ges goda förutsättningar för administrativa förenklingar och ökade rationalitetsmöjligheter av inskrivningsverksamheten. Det är emellertid för tidigt att nu säga något om

storleken på kostnadsminskningen. Vad gäller övriga författningsförslag får dessa bedömas vara kostnadsneutrala för staten. Dessa förslag kan inte heller i sig anses medföra några sådana konsekvenser som avses i 15 § kommittéförordningen.

11 Författningskommentarer

I följande avsnitt kommenteras de i betänkandet redovisade lag- och förordningsförslagen under särskilda rubriker. Sådana ändringar som inte kommenteras där är uteslutande sådana ändringar som utgör direkta konsekvenser av den föreslagna ändringen av inskrivningsmyndigheternas organisation. Ändringarna består väsentligen antingen i

- att orden ”vederbörande inskrivningsmyndighet” skall bytas ut mot ”inskrivningsmyndigheten”,
- att orden ”en inskrivningsmyndighet” skall bytas ut mot ”inskrivningsmyndigheten”,
- att ordet ”inskrivningsmyndighet” i olika böjningsformer skall bytas ut mot ”inskrivningsmyndigheten” eller i förekommande fall ”inskrivningsmyndighetens”, eller
- att ordet ”inskrivningsmyndigheter” i olika böjningsformer skall bytas ut mot ”inskrivningsmyndigheten” eller i förekommande fall ”inskrivningsmyndighetens”.

11.1 Förslag till lag om ändring i jordabalken

2 kap. 4 §

Enligt den gällande lydelsen av paragrafens andra stycke skall anmälan om att viss talan väckts vid domstol göras till inskrivningsmyndigheten för det område där fastigheten ligger. Eftersom verksamheten skall bedrivas i en för landet gemensam inskrivningsmyndighet föreslås en ändring av lydelsen så att det framgår att anmälan skall göras till inskrivningsmyndigheten. Skulle en anmälan ha sänts till fel kontor hos inskrivningsmyndigheten åligger det alltså myndigheten att se till att den kommer till rätt kontor. Jfr även kommentaren till 19 kap. 12 § jordabalken.

19 kap. 1 §

Av paragrafens nuvarande lydelse framgår att inskrivning skall ske i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Med hänsyn till innehållet i 8 kap. 3 § regeringsformen föreslås att regeringen får ett bemyndigande att meddela föreskrifter om expeditionsavgifter för bevis om inskrivningsåtgärd. Vad gäller regleringen om expeditionsavgifter i förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna föreslås att den i huvudsak flyttats över till inskrivningsförordningen (2000:309); jfr avsnitt 11.21.

19 kap. 3 §

Av paragrafens nuvarande lydelse framgår att inskrivningsmyndigheter handlägger inskrivningsärenden, men att regeringen kan bestämma att vissa inskrivningsärenden skall handläggas på annat sätt. Vidare framgår att regeringen har rätt att bestämma inskrivningsmyndigheternas verksamhetsområden.

Den föreslagna ändringen innebär att inskrivningsärenden skall handläggas av en för landet gemensam inskrivningsmyndighet och att regeringen bestämmer vilken myndighet som skall vara sådan myndighet. Vidare ges regeringen rätt att bestämma om inskrivningsmyndighetens inskrivningskontor och indelning i verksamhetsområden. Skälet för detta har behandlats i avsnitten 8.1.2–8.1.3. Den nuvarande möjligheten för regeringen att bestämma att vissa inskrivningsärenden skall handläggas på annat sätt behålls.

Av förslagen till förordning om inskrivningsmyndighetens inskrivningskontor och verksamhetsområden och förordning om ändring i förordningen (1996:381) med instruktion för det statliga lantmäteriet framgår att Lantmäteriverket skall vara inskrivningsmyndighet (jfr avsnitten 11.16 och 11.22).

En konsekvens av förslagen blir att Lantmäteriverket kommer att ha olika myndighetsfunktioner, dvs. som inskrivningsmyndighet respektive som verk, inom inskrivningsverksamheten. Skälet för detta har redovisats i avsnitt 8.1.4.

19 kap. 4 §

Enligt paragrafens gällande lydelse skall inskrivningsärenden handläggas av den inskrivningsmyndighet inom vars verksamhetsområde den fastighet som ärendet rör är belägen. Det föreslås att bestämmelsen slopas, eftersom det endast skall finnas en för landet gemensam inskrivningsmyndighet.

19 kap. 5 §

Enligt den gällande lydelsen av paragrafens första stycke skall inskrivningsmyndigheten ledas av en lagfaren domare. Eftersom inskrivningsmyndigheterna inte längre skall vara knutna till tingsrätter föreslås att bestämmelsen slopas. Någon reglering av ledningen och styrningen av den nya inskrivningsmyndigheten har inte ansetts nödvändig. Skälet för detta har redovisats i avsnitt 8.1.6.

19 kap. 7 §

Enligt den gällande lydelsen av paragrafen skall ett inskrivningsärende, som enligt beslut av hovrätten eller Högsta domstolen skall tas upp till ny handläggning hos inskrivningsmyndigheten, tas upp på den inskrivningsdag då beslutet kom in till myndigheten. Den redaktionella ändring som föreslås är att det skall anges "domstol" i stället för "hovrätten eller Högsta domstolen". Detta eftersom inskrivningsmyndighetens beslut skall kunna överklagas till tingsrätt (jfr 19 kap 32 § jordabalken).

19 kap. 12 §

Paragrafen reglerar i vilka fall en ansökan skall avvisas. Enligt förslaget skall möjligheten att avvisa en ansökan som inte har gjorts hos rätt inskrivningsmyndighet utmönstras. Förslaget skall ses mot bakgrund av att det endast skall finnas en inskrivningsmyndighet för hela landet och att systemet med dagsgodkännande skall avskaffas och elektroniska rutiner för dokument- och ärendehantering är planerade att införas (jfr avsnitt 2.2).

Skulle en ansökan ha sänts till fel kontor hos inskrivningsmyndigheten åligger det alltså myndigheten att se till att den kommer till rätt kontor. Närmare riktlinjer för hur ett sådant fall skall hanteras inom inskrivningsmyndigheten bör meddelas av Lantmäteriverket.

19 kap. 16 §

Enligt nuvarande lydelse av paragrafens andra stycke skall vissa bestämmelser i 18 och 20 §§ lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas om någon annan än sökanden skall höras vid sammanträde. Det föreslås att hänvisningen till dessa bestämmelser slopas och att saken regleras direkt i paragrafen. Skälet för detta har redovisats i avsnitt 8.2.5.

19 kap. 26 §

Paragrafen har hittills innehållit hänvisningar till paragrafer i lagen (1996:242) om domstolsärenden. Det föreslås att det i stället tas in bestämmelser om ombud och biträde i paragrafen. Detta skall ses mot bakgrund av att förvaltningslagen (1986:223) skall vara tillämplig hos inskrivningsmyndigheten, men att det i fråga om ombud och biträde har ansetts vara motiverat att exkludera förvaltningslagens bestämmelser. Skälen till förslaget har behandlats i avsnitt 8.2.4.

19 kap. 26 a §

Paragrafen är ny. Den innebär bl. a. att vissa bestämmelser i rättegångsbalken skall tillämpas i fråga om laga förfall. Skälet för detta har redovisats i avsnitt 8.2.4.

19 kap. 26 b §

Paragrafen är ny. Den motsvarar den nuvarande regleringen i 44 § 3 st. lagen (1996:242) om domstolsärenden. I och med den föreslagna regleringen blir 10 § 3 st. förvaltningslagen (1986:223) inte tillämplig. Skälet för detta har redovisats i avsnitt 8.2.4. Det bör understrykas att regleringen inte är tillämplig när ansökan ges in i form av ett elektroniskt dokument. I det fallet gäller bestämmelserna i 19 kap. 10 a § jordabalken.

19 kap. 26 c §

Paragrafen är ny. Den innehåller en bestämmelse om att inskrivningsmyndigheten får döma ut vite. Skälen för detta har behandlats i avsnitt 8.2.4.

19 kap. 26 d §

Paragrafen är ny. Bestämmelserna innebär att möjligheten enligt förvaltningslagen (1986:223) att ompröva beslut exkluderas. Skälet för detta har redovisats i avsnitt 8.2.6. Med hänsyn till intresset av att inskrivningsmyndigheten utan särskilda undersökningar skall kunna avsluta pågående inskrivningsdag är inte heller reglerna i 10 § 2 st. förvaltningslagen om betydelsen av att en handling har avskiljts för myndigheten på ett postkontor tillämpliga.

19 kap. 32 §

I paragrafens första stycke regleras vem som får överklaga ett beslut av inskrivningsmyndigheten och vem som har att pröva

överklagandet. Den ändring som föreslås är att beslutet får överklagas till den tingsrätt inom vars domkrets fastigheten eller tomträtten är belägen.

Vad gäller tredje stycket föreslås att uppräkningslagen av lagrum byts ut mot en generell hänvisning till lagen (1996:242) om domstolsärenden i och med att tingsrätter skall pröva överklagandena som första instans. Härutöver föreslås att det läggs till ett nytt fjärde stycke i vilket det föreskrivs att det krävs prövningstillstånd vid överklagande till hovrätten.

Skälen för förslaget har redovisats i avsnitt 8.2.7.

20 kap. 10 §

Av nuvarande lydelse av paragrafens andra stycke framgår att sökanden skall ge in viss skriftlig utredning i anledning av en ansökan om lagfartssammanträde. Av skäl som har redogjorts för i avsnitt 8.2.4 förordas att det även skall vara möjligt att införskaffa utredning med hjälp av tingsrätt (jfr 10 a §). Det föreslås därför att det i förevarande paragraf tas in en upplysning om detta.

20 kap. 10 a §

Paragrafen är ny. Av paragrafen framgår att inskrivningsmyndigheten får ansöka hos tingsrätt dels om förhör med vittne eller sakkunnig under ed, dels om att någon skall föreläggas att tillhandahålla en skriftlig handling eller föremål. Den tingsrätt inom vars domkrets fastigheten är belägen skall vara rätt forum. Den närmare innebörden av paragrafen framgår av avsnitt 8.2.4.

20 kap. 11 §

Av den nuvarande lydelsen av paragrafens sista stycke framgår att lagfartssammanträdet skall sättas ut till sådan tid att minst tre månader kommer att förflyta mellan kungörandet av sammanträdet och dagen för detsamma. Det föreslås att det i detta stycke införs en ny bestämmelse om att även åtgärder enligt 10 a § skall ha avslutats innan sammanträdet hålls. Härigenom skapas förutsättningar för att utredningen skall kunna gås igenom i ett sammanhang vid lagfartssammanträdet.

20 kap. 12 §

Enligt den gällande lydelsen av paragrafens sista stycke skall kostnaden för lagfartssammanträde betalas av sökanden. Det föreslås att det även skall föreskrivas att sökanden skall betala för

sådana åtgärder som avses i 10 a §. Förslaget är en konsekvens av att eventuella vittnesförhör under ed m.m. skall hållas hos tingsrätt. Avsikten med den föreslagna ändringen är att sökanden skall ha ett lika stort kostnadsansvar som i dag.

22 kap. 2 §

Av den nuvarande lydelsen av andra stycket i paragrafen framgår att en ansökan om inteckning som avser flera fastigheter måste vara belägna inom samma inskrivningsmyndighets område. Eftersom det endast skall finnas en för landet gemensam inskrivningsmyndighet föreslås att områdena i stället skall knytas till myndighetens sju olika inskrivningskontor.

11.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:686) om ändring i jordabalken

19 kap. 16 och 26 §§

Samma ändringar som tidigare föreslagits beträffande de aktuella paragraferna i jordabalken (jfr avsnitt 11.1) skall även göras i denna lag, som träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

11.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1970:995) om införande av nya jordabalken

9 §

I paragrafens andra stycke bemyndigas regeringen att bestämma vilken inskrivningsmyndighet som skall handlägga vissa inskrivningsärenden angående järnväg. Av skäl som redovisats i avsnitt 8.1.9 föreslås att lydelsen ändras så att regeringen får bestämma i vilken ort inskrivningsmyndigheten skall handlägga de aktuella ärendena.

11.4 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

2 kap. 2 §

Av paragrafens första stycke framgår att hovrätt som första instans skall ta upp vissa mål rörande inskrivningsdomare och annan som vid inskrivningsmyndighet har förordnats att handlägga inskriv-

ningsärende. Eftersom inskrivningsmyndigheterna skall avskiljas från tingsrätterna föreslås att den nyssnämnda regleringen slopas.

11.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling

2 och 13 §§

Om ett pantbrev eller ett vilandebevis som avser inteckning i fastighet eller tomträtt förstörts eller har kommit bort kan man nu enligt 2 § ansöka om dödande av handlingen hos den tingsrätt där den inskrivningsmyndighet finns inom vars verksamhetsområde fastigheten är belägen. Detsamma gäller enligt 13 § i fråga om dödande av inteckning i fastighet eller tomträtt. Det föreslås att forumbestämmelserna ändras så att det framgår att ansökningen skall göras hos tingsrätten i den ort där inskrivningsmyndigheten har ett inskrivningskontor inom vars verksamhetsområde fastigheten är belägen. Skälen för detta har behandlats i avsnitt 8.2.9.

11.6 Förslag till lag om ändring i förköpslagen (1967:868)

15 §

Av den nuvarande lydelsen av paragrafens andra stycke följer att en kommun skall anmäla sitt beslut att utöva förköpsrätt till samtliga inskrivningsmyndigheter om egendomen ligger inom skilda verksamhetsområden. Eftersom verksamheten skall bedrivas inom en inskrivningsmyndighet föreslås att stycket utmönstras. Det bör vila på Lantmäteriverket att lämna anvisning om vilket av inskrivningsmyndighetens kontor som skall ta emot en sådan anmälan och ge riktlinjer för hanteringen inom myndigheten.

11.7 Förslag till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)

12 kap. 12 §

Paragrafen handlar om sammanläggning av fastigheter som lyder under mer än en inskrivningsmyndighet. Av paragrafen följer att lantmäterimyndigheten då skall inhämta yttrande från någon av myndigheterna och att denna i sin tur skall hämta in behövliga

upplysningar från de andra. Eftersom verksamheten skall bedrivas i en för landet gemensam inskrivningsmyndighet föreslås att bestämmelserna i paragrafen slopas. Lantmäteriverket kommer härigenom att ha ansvaret för att lämna anvisningar om hos vilket inskrivningskontor yttrande skall inhämtas och för att skapa rutiner för hanteringen inom myndigheten.

11.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter

38 och 39 §§

Paragraferna reglerar vad som gäller vid överklagande av inskrivningsmyndighetens beslut om stämpelskatt. Det föreslås att beslut härom skall få överklagas till den tingsrätt inom vars domkrets fastigheten eller tomträtten är belägen. Prövningstillstånd skall krävas vid överklagande till hovrätten. Samma överklagandetid som anges i 19 kap. 34 § jordabalken skall gälla, om inte annat framgår av 39 §. Vidare föreslås att handläggningsreglerna i lagen (1996:242) om domstolsärenden skall bli tillämpliga. Skälen till förslagen har behandlats i avsnitt 8.2.7.

11.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1989:31) om förvaltning av vissa samägda jordbruksfastigheter

2 §

Enligt den gällande lydelsen av paragrafens första stycke skall anmälan göras till inskrivningsmyndigheten för det område där fastigheten ligger. Eftersom verksamheten skall bedrivas inom en för landet gemensam inskrivningsmyndighet föreslås en ändring av lydelsen så att det framgår att anmälan skall göras till inskrivningsmyndigheten. Skulle en ansökan ha sänts till fel kontor hos inskrivningsmyndigheten åligger det alltså myndigheten att se till att den kommer till rätt kontor. Jfr även kommentaren till 19 kap. 12 § jordabalken.

11.10 Förslag till förordning om ändring i kungörelsen (1971:712) om inskrivningsärenden avseende vissa järnvägar

I kungörelsen pekas inskrivningsmyndigheten i Norrtälje ut som handläggande myndighet. Av skäl som har redovisats i avsnitt 8.1.9 föreslås att det i stället skall vara inskrivningsmyndighetens inskrivningskontor i Norrtälje.

11.11 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1971:933) om rättsstatistiken

1 §

Enligt paragrafen får Domstolsverket meddela föreskrifter om uppgifter till rättsstatistiken. Eftersom Domstolsverket inte längre skall vara huvudman för inskrivningsverksamheten föreslås att bemyndigandet slopas såvitt avser inskrivningsmyndigheterna.

11.12 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1974:1063) om fastighetsbevis m.m.

1 §

I paragrafens andra stycke erinras om att det finns särskilda bestämmelser om uppgifter till rättsstatistiken. I och med att inskrivningsmyndigheterna inte längre skall ingå i domstolsorganisationen föreslås att denna erinran slopas.

2 §

Enligt paragrafens andra stycke skall bl. a. fastighetsbevis framställas på blankett som fastställts av Lantmäteriverket i samråd med Domstolsverket. Eftersom Domstolsverket inte längre skall vara huvudman för inskrivningsverksamheten föreslås att kravet på samråd med verket slopas.

11.13 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1984:406) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter

15, 16, 19 och 20 §§

Paragraferna reglerar frågor rörande tillsyn över uppbörd och redovisning av stämpelskatt, avskrivning av skattebelopp och rätt att meddela föreskrifter i olika avseenden. De ändringar som föreslås är att 15 § utmönstras och att Domstolsverkets befogenheter i 16, 19 och 20 §§ flyttats över till Lantmäteriverket. Skälet för detta har redovisats i avsnitt 8.1.5.

11.14 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna

1–3, 7–9 och 11 och 12 §§ samt punkten 3 i bilagan till rubricerad förordningen

I paragraferna finns bestämmelser rörande expeditionsavgifter. Sådana avgifter tas i dag endast ut i anledning av inskrivningsmyndigheternas beslut. Eftersom dessa myndigheters verksamhet skall bedrivas av Lantmäteriverket i egenskap av inskrivningsmyndighet föreslås att regleringen om expeditionsavgifter i den aktuella förordningen slopas och i stället tas in i inskrivningsförordningen (2000:309); läs närmare härom i avsnitt 11.21.

11.15 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1994:598) om pantbrevsregister

7 §

Paragrafen handlar om fastställande av blankett för skriftligt pantbrev enligt 8 § lagen (1994:448) om pantbrevsregister och om vilka uppgifter ett sådant pantbrev skall innehålla. Eftersom Lantmäteriverket skall vara inskrivningsmyndighet föreslås att kravet i första stycket på samråd med Domstolsverket när det gäller blanketten slopas. Som en följd av att det endast skall finnas en för landet gemensam inskrivningsmyndighet föreslås vidare att andra stycket punkten 5 ändras så att det framgår att pantbrevet skall innehålla uppgift om det inskrivningskontor inom vars område fastigheten eller tomträtten är belägen.

11.16 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1995:1418) med instruktion för det statliga lantmäteriet

3 §

I paragrafen anges Lantmäteriverkets uppgifter. Det föreslås att lydelsen av tredje stycket ändras så att det även framgår att Lantmäteriverket är inskrivningsmyndighet enligt 19 kap. 3 § jordabalken. Förslaget är en konsekvens av den bedömning som gjorts i avsnitt 8.1.2.

11 a §

Paragrafen är ny. När det gäller inskrivningsmyndighetens inskrivningskontor och indelning i verksamhetsområden hänvisas till den föreslagna förordningen om detta (jfr avsnitt 11.22). Utöver detta har det ansetts saknas anledning att meddela närmare bestämmelser om inskrivningsmyndighetens organisation (jfr avsnitten 8.1.3, 8.1.6 och 8.1.7). Lantmäteriverket kommer därför att själv få bestämma om detta. Paragrafen innehåller en erinran härom.

11.17 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol

1 §

Paragrafen anger tillämpningsområdet för förordningen. I och med att inskrivningsmyndigheterna skall avskiljas från tingsrätterna föreslås att sista meningen utmönstras.

11.18 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion

1, 17 och 27 §§

I paragraferna finns bestämmelser om en inskrivningsmyndighets inre organisation och serviceskyldighet. I och med att inskrivningsmyndigheterna skall avskiljas från tingsrätterna föreslås att regleringen slopas såvitt avser inskrivningsverksamheten.

11.19 Förslag till förordning om upphävande av förordningen (1999:1385) om inskrivningsmyndigheternas verksamhetsområden

Förordningen reglerar antalet inskrivningsmyndigheter och deras verksamhetsområden. I och med att det endast skall finnas en för landet gemensam inskrivningsmyndighet föreslås att förordningen upphävs.

11.20 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2000:308) om fastighetsregister

42 §

I paragrafen finns bestämmelser om vad inskrivningsdelen skall innehålla för uppgifter och att det för varje inskrivningsmyndighets område skall redovisas s.k. aktualitetsdatum. Då det endast skall finnas en för landet gemensam inskrivningsmyndighet föreslås att lydelsen i andra stycket ändras så att det framgår att aktualitetsdatum skall redovisas för varje inskrivningskontors verksamhetsområde i stället för inskrivningsmyndighets område. I sak kommer detta inte att innebära någon förändring jämfört med i dag.

43 §

Denna paragraf erinrar om att det i 53 och 54 §§ finns bestämmelser om att Lantmäteriverket i vissa fall får föra in och ta bort uppgifter i inskrivningsdelen. Eftersom Lantmäteriverket även kommer att vara inskrivningsmyndighet föreslås att lydelsen i andra stycket ändras så att det framgår att de aktuella åtgärderna får vidtas av verket i egenskap av ansvarig för fastighetsregistret. Härigenom tydliggörs att åtgärderna inte behöver vidtas inom ramen för särskilda anteckningsärenden enligt 19 kap. jordabalken.

78 §

Enligt paragrafens gällande tredje stycke skall Lantmäteriverket lämna underlag för rättsstatistiken till Domstolsverket. I och med att inskrivningsmyndigheterna inte längre skall ingå i domstolsorganisationen föreslås att detta stycke skall slopas.

83 §

Enligt paragrafen får Lantmäteriverket, efter samråd med Domstolsverket, meddela föreskrifter om fastighetsregistrets inskrivningsdel. I och med att inskrivningsmyndigheterna inte längre skall ingå i domstolsorganisationen föreslås att kravet på samråd med Domstolsverket utmönstras.

11.21 Förslag till förordning om ändring i inskrivningsförordningen (2000:309)

2 §

Enligt den nuvarande paragrafen skall tingsrätten förordna den som skall leda inskrivningsmyndigheten. Eftersom inskrivningsmyndigheterna skall avskiljas från tingsrätterna föreslås att bestämmelsen utmönstras.

10 §

Enligt paragrafens gällande första stycke skall bl. a. inskrivningsbevis utfärdas på blankett som fastställts av Domstolsverket. Den ändring som föreslås är att Domstolsverket byts ut mot Lantmäteriverket. Skälet för detta har redovisats i avsnitt 8.1.5.

13 §

Av paragrafens nuvarande sista stycke framgår att inskrivningsmyndigheter i vissa fall skall lämna underrättelser till varandra när det är fråga om sammanläggning av fastigheter. Eftersom verksamheten efter omorganisationen skall bedrivas inom en för landet gemensam inskrivningsmyndighet kan denna reglering inte anses nödvändig. Det ankommer på Lantmäteriverket att meddela de riktlinjer som behövs i fråga om underrättelser mellan inskrivningskontoren. Det föreslås därför att sista stycket skall utmönstras.

15 §

Paragrafen reglerar hos vilken inskrivningsmyndighet en ansökan i vissa fall skall göras samt om underrättelse mellan sådana myndigheter i anledning därav. I och med att verksamheten skall bedrivas inom en inskrivningsmyndighet saknas skäl att ha kvar regleringen. Det föreslås därför att regleringen i paragrafen utmönstras. Skulle en ansökan ha sänts till fel kontor hos inskrivningsmyndigheten

åligger det myndigheten att se till att den kommer till rätt kontor. Jfr även kommentaren till 19 kap. 12 § jordabalken.

21 §

Paragrafens nuvarande lydelse innehåller bemyndigande för Domstolsverket att meddela tillämpningsföreskrifter i olika avseenden. Det föreslås att regleringen härom tas in i en annan paragraf, 26 §, och att det i paragrafen i stället införs en ny reglering om expeditionsavgifter. Den nya regleringen innebär att Lantmäteriverket i egenskap av verk skall fastställa expeditionsavgifter för fastighetsbevis och gravationsbevis. I övrigt skall Lantmäteriverket i egenskap av inskrivningsmyndighet fastställa de expeditionsavgifter som framgår av avgiftsbilagan. Denna uppdelning motsvarar vad som gäller i dag mellan Lantmäteriverket och de sju inskrivningsmyndigheterna (jfr 2 § kungörelsen [1974:1063] om fastighetsbevis m.m.). Regleringen har i övrigt utformats efter förebild av 1, 2 och 3 §§ förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna.

22 §

Paragrafen är ny och motsvarar i huvudsak vad som anges i 7 § förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna. Eftersom Lantmäteriverket i dagsläget har hand om uppbörderna av expeditionsavgifter har verket fått möjlighet att bestämma att bevis får lämnas ut även om avgiften inte har betalats.

23 §

Paragrafen är ny och motsvarar 8 § 2 st. förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna. Enligt vad som framkommit används inte bestämmelsen i 8 § 1 st. sistnämnda förordning, som ger inskrivningsmyndigheterna möjlighet att avkräva beställaren av en expedition avgiften helt eller delvis i förskott. Någon motsvarighet till denna bestämmelse har därför inte tagits med i den nya paragrafen.

24 §

Paragrafen är ny och reglerar vad som gäller vid överklagande av beslut om expeditionsavgift. Skälet för detta har anförts i avsnitt 8.2.8.

25 §

Paragrafen är ny och reglerar den lägsta tid per arbetsdag som inskrivningsmyndigheten skall lämna vissa muntliga upplysningar. Jämfört med vad som tidigare framgått av 27 § förordningen (1996:271) med tingsrättsinstruktion har den ändringen gjorts att det anges "fastighetsregistret" i stället för "inskrivningsregister, fastighetsböcker".

26 §

Paragrafen är ny och ger Lantmäteriverket rätt att meddela tillämpningsföreskrifter för förordningen. För närvarande har Domstolsverket en motsvarande föreskriftsrätt. Vissa språkliga ändringar har gjorts i anledning av detta.

11.22 Förslag till förordning om inskrivningsmyndighetens inskrivningskontor och indelning i verksamhetsområden

Skälen för förordningen har behandlats i avsnitt 8.1.3. Den föreslagna indelningen i verksamhetsområden bygger helt på den nuvarande indelningen enligt förordningen (1999:1385) om inskrivningsmyndigheternas verksamhetsområden.

Kommittédirektiv

**Överföring av huvudmannskapet för
inskrivningsverksamheten**

**Dir
2006:59**

Beslut vid regeringssammanträde den 18 maj 2006

Sammanfattning av uppdraget

Regeringen har bedömt att huvudmannskapet för inskrivningsmyndigheterna bör föras över från Domstolsverket till Lantmäteriverket. Riksdagen har ställt sig bakom regeringens bedömning. Mot denna bakgrund skall en särskild utredare överväga vissa frågor med anledning av överföringen av huvudmannskapet.

Utredaren skall överväga och lämna förslag på de författningsändringar som en förändring av huvudmannskapet kräver.

Utredaren skall vidare lämna förslag på hur inskrivningsverksamheten med Lantmäteriverket som huvudman skall vara organiserad.

Slutligen skall utredaren överväga hur behovet av juridisk kompetens i inskrivningsverksamheten bör tillgodoses.

Uppdraget skall redovisas senast den 31 januari 2007.

Bakgrund

Allmänt om inskrivningsverksamheten

Inskrivningsärenden, i den mening som avses i jordabalken, är ärenden om lagfart, inteckning eller annan inskrivning i fastighetsregistrets inskrivningsdel enligt 20–24 kap. jordabalken samt ärenden om anteckning enligt 19 kap. 29 och 30 §§ jordabalken. Inskrivningsärenden handläggs av särskilda inskrivningsmyndigheter. Inskrivningsverksamhetens nuvarande organisation tillkom

efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2000 (prop. 1999/2000:1, bil. 7, bet. 1999/2000 JuU:01, rskr. 1999/2000:78 och 79).

Inskrivningsmyndigheter finns vid tingsrätterna i Skellefteå, Härnösand, Mora, Norrtälje, Eksjö, Uddevalla och Hässleholm.

Inskrivningsmyndigheterna är inte egna förvaltningsmyndigheter utan är organiserade som självständiga avdelningar vid tingsrätterna. Vanligen delar inskrivningsmyndigheten lokaler med tingsrätten och den lagman som är chef för tingsrätten ansvarar också för verksamheten vid inskrivningsmyndigheten. En inskrivningsmyndighet skall ledas av en lagfaren domare (19 kap. 5 § jordabalken). Verksamheten vid inskrivningsmyndigheterna sysselsätter i dag knappt 200 årsarbetskrafter. Av dessa är ca 20 inskrivningsjurister, knutna till inskrivningsmyndigheten, samt några notarier som tjänstgör vid en inskrivningsmyndighet som ett led i sin juridiska utbildning.

Domstolsverket är central förvaltningsmyndighet för domstolsväsendet och huvudman för inskrivningsmyndigheterna. Lantmäteriverket ansvarar för utveckling, förvaltning och drift av fastighetsregistret, inklusive dess inskrivningsdel, och är personuppgiftsansvarig för fastighetsregistret. Lantmäteriverket ansvarar också för det handläggningssystem som används vid inskrivningsmyndigheterna och framställer de bevis och dokument som är en följd av inskrivningsmyndigheternas beslut. Vidare är Lantmäteriverket uppbördsmyndighet för stämpelskatt och expeditionsavgifter som staten tillförs genom inskrivningsverksamheten (se lagen [1984:404] om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter och förordningen [1987:452] om avgifter vid de allmänna domstolarna).

Till följd av sitt ansvar för fastighetsregistret och inskrivningsmyndigheternas handläggningssystem samverkar Lantmäteriverket nära med inskrivningsmyndigheterna. Verkets ansvar för inskrivningssystemet leder till dagliga kontakter med personalen på inskrivningsmyndigheterna i främst tekniska, men också juridiska frågor. Lantmäteriverket har också kontakt med inskrivningsmyndigheterna i frågor som rör ändringar i fastighetsregistret.

Inskrivningsärenden

Antalet inskrivningsärenden uppgick 2005 till 946 000, vartill kommer ca 70 000 ärenden som skickades åter på ingivarens begäran. De vanligaste inskrivningsärendena var ärenden om lagfart och inteckning. Dessa två ärendeslag svarade för drygt 90 procent av inskrivningsmyndigheternas samtliga ärenden.

Med lagfart avses inskrivning av ett förvärv av fast egendom. Den som har förvärvat en fastighet är skyldig att ansöka om lagfart inom viss tid (20 kap. 1 § jordabalken). Lagfarten är främst en formell registrering av förvärvet. Den medför dock betydelsefulla rättsverkningar för innehavaren. Som exempel kan nämnas att det vid dubbelöverlåtelse normalt är det förvärv för vilket inskrivning söks först som skall ha företräde.

En fastighetsägare som vill upplåta panträtt i fastigheten kan hos en inskrivningsmyndighet ansöka om inskrivning i fastigheten av ett visst belopp. En sådan inskrivning kallas inteckning (6 kap. 1 § och 22 kap. 2 § jordabalken). Mot varje inteckning svarar ett pantbrev, antingen i form av ett datapantbrev i pantbrevsregistret eller som ett skriftligt pantbrev, vilket används för att upplåta panträtt i fastigheten.

En inskrivningsmyndighet skall när anmälan, bevis eller utdelningslängd som utvisar vissa förhållanden som anges i 19 kap. 29 § jordabalken har inkommit till myndigheten, anteckna vissa angivna uppgifter i fastighetsregistrets inskrivningsdel (anteckningsärende). Exempel på uppgifter som skall antecknas är uppgifter om utmätningar och exekutiva försäljningar av fastigheter.

Handläggningen av inskrivningsärenden

Bestämmelser om handläggning av inskrivningsärenden finns i jordabalken. Enligt dessa bestämmelser skall i stor utsträckning bestämmelserna i lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas vid handläggningen (se bl.a. 19 kap. 26 § jordabalken och prop. 1999/2000:39 s. 111f.).

Ett inskrivningsärende skall handläggas av den inskrivningsmyndighet inom vars verksamhetsområde den fastighet som ärendet rör är belägen (19 kap. 4 § jordabalken).

En ansökan i ett inskrivningsärende skall vara i pappersform (19 kap. 10 § jordabalken). Den skall tas upp på en inskrivningsdag.

Inskrivningsdag hålls i allmänhet varje vardag och avslutas kl. 12.00 (se 19 kap. 6 § jordabalken).

Inskrivningsmyndigheten skall i vissa situationer hålla sammanträde. Det skall ske bl.a. om det finns behov av ett sammanträde (se 19 kap. 16 § jordabalken). En särskild form av sammanträde är lagfartssammanträde. Kan den som påstår sig ha förvärvat fast egendom inte förete sin fångeshandling, skall inskrivningsmyndigheten på hans eller hennes begäran hålla sammanträde för utredning angående äganderätten till fastigheten (se 20 kap. 10 § jordabalken).

En inskrivningsmyndighet kan fatta beslut om – förutom bifall till ansökan – avvisning, avslag, uppskov och vilandeförklaring.

En inskrivningsmyndighets beslut i ett inskrivningsärende skall registreras i fastighetsregistrets inskrivningsdel om beslutet innebär att en ansökan bifalls, förklaras vilande eller avslås. Även vissa avvisningsbeslut skall antecknas i fastighetsregistret.

Om fastighetsregistrets inskrivningsdel innehåller någon uppenbar oriktighet som beror på inskrivningsmyndighetens eller någon annans skrivfel, på något liknande förbiseende eller på ett tekniskt fel, skall inskrivningsmyndigheten rätta uppgiften (se 19 kap. 22 § jordabalken).

Ett beslut av inskrivningsmyndigheten i ett inskrivningsärende får överklagas till hovrätten (19 kap. 32 § jordabalken).

Regeringen har i propositionen Elektroniskt ansökningsförfarande i inskrivningsärenden, m.m. (prop. 2005/06:28) lämnat förslag som bl.a. syftar till att möjliggöra elektroniska ansökningar till inskrivningsmyndigheten. Riksdagen har ställt sig bakom förslagen (bet. 2005/06:LU17, rskr. 2005/06:159).

Huvudmannaskapet för inskrivningsverksamheten

Regeringen redovisade i propositionen Lantmäteriverksamheten (prop. 2005/06:5) bedömningen att huvudmannaskapet för inskrivningsväsendet bör föras över till Lantmäteriverket. Som skäl angavs bl.a. att verksamheten skulle främjas av ett samlat huvudmannaskap hos Lantmäteriverket för inskrivningsverksamheten och anknutna delar av fastighetsregistret. Inskrivningssystemet – inskrivning och register – kommer därmed att kunna samordnas och koordineras på ett mer effektivt sätt och förutsättningarna för en välutvecklad

styrning, ledning och samordning av inskrivningsmyndigheternas verksamhet stärkas.

I propositionen anförde regeringen också att nuvarande ansvarsfördelning mellan inskrivningsmyndigheterna och de länsvis organiserade lantmäterimyndigheterna skall ligga fast och att inskrivningsverksamheten även fortsättningsvis skall bedrivas på de sju orter där verksamheten för närvarande bedrivs (a. prop. s. 26 och 27). Regeringen uttalade också att den statliga lantmäteriorganisationen på sikt bör sammanföras till en myndighet (a. prop. s. 24).

Riksdagen har ställt sig bakom regeringens bedömning och uttalat att det synes föreligga en bred enighet om att en överföring bör ske (bet. 2005/06:BoU4, rskr. 2005/06:51).

Behovet av en utredning

Lantmäteriutredningen gjorde bedömningen att inskrivningsverksamhetens nära koppling till tingsrätterna och därmed till de författningar som rör domstolsväsendet krävde ett arbete med att utforma författningsändringar som inte var möjligt att utföra inom ramen för utredningen (se Lantmäteriet – nya vägar för ökad samhällsnytta, SOU 2003:111, s. 441). Regeringen har därefter konstaterat att en överföring av huvudmannaskapet kräver omfattande författningsändringar (a. prop. s. 28). Lantmäteriverket har utarbetat en promemoria, *Regelinventering – överföring av IM till en förvaltningsmyndighet* (dnr M2004/3961/Bo). I promemorian redogörs för de författningsbestämmelser som bedöms påverkas om inskrivningsverksamheten överförs till en förvaltningsmyndighet. Enligt promemorian behöver ytterligare utredning göras i flera avseenden, bl.a. såvitt avser förfarande- och forumregler.

Uppdraget

Mot bakgrund av regeringens och riksdagens bedömning att huvudmannaskapet för inskrivningsmyndigheterna bör föras över från Domstolsverket till Lantmäteriverket skall en särskild utredare överväga vissa frågor i anledning därav.

Utgångspunkter

Utredaren skall vid sina överväganden utgå från att inskrivningsverksamheten inte skall vara knuten till någon domstol utan bedrivs vid förvaltningsmyndighet, att nuvarande ansvarsfördelning mellan inskrivningsmyndigheterna och lantmäterimyndigheterna skall ligga fast och att inskrivningsverksamheten även fortsättningsvis skall bedrivs på de sju orter där den nu bedrivs. Utredaren skall vidare utgå från att inskrivningsärendena skall handläggas på i allt väsentligt samma sätt som i dag. Detta innebär bl.a. att nuvarande ordning med inskrivningsdag och vilka former av beslut en inskrivningsmyndighet kan fatta i ett inskrivningsärende skall gälla även fortsättningsvis. De frågor som utredaren skall inrikta sig på är sådana som föranleds av den förändrade organisatoriska hemvisten för verksamheten.

Organisationsfrågor

En inledande fråga som utredaren skall ta ställning till är hur inskrivningsverksamheten skall vara organiserad med Lantmäteriverket som huvudman. I frågeställningen ligger även att överväga vilka närmare uppgifter som Lantmäteriverket såsom huvudman för inskrivningsverksamheten skall ha.

Författningsfrågor

Den förändrade organisationen för inskrivningsverksamheten medför behov av en översyn av reglerna om handläggning av inskrivningsärenden i 19 kap. jordabalken och de ärendespecifika handläggningsreglerna i 20–24 kap. jordabalken. Utredaren skall lämna förslag på de författningsändringar som organisationsreformen ger upphov till. Handläggningsreglerna i 19 kap. jordabalken hänvisar i stor utsträckning till lagen om domstolsärenden (19 kap. 16 och 26 §§ jordabalken). Utredaren skall överväga om motsvarande ordning bör gälla i fortsättningen eller om någon annan ordning bör väljas, exempelvis att låta förvaltningslagen (1986:223) vara tillämplig.

Inskrivningsmyndigheten skall i vissa situationer hålla sammanträde. Utredaren skall överväga om inskrivningsmyndighet även fortsättningsvis bör hålla sammanträde och i så fall under vilka

former det skall ske. Ett alternativ som skall övervägas är att låta domstol ha hand om lagfartssammanträden eller vissa förhör som skall hållas inom ramen för ett lagfartssammanträde eller annat sammanträde.

För närvarande överklagas en inskrivningsmyndighets beslut i inskrivningsärenden till hovrätten. Utredaren skall överväga om beslut i inskrivningsärenden även fortsättningsvis får överklagas till allmän domstol eller om de i stället får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Oavsett utredarens ställningstagande i denna del skall en utgångspunkt vara att besluten överklagas till underrätt. Utredaren skall samtidigt ta ställning till vilka regler som skall gälla vid överklagande. En utgångspunkt i denna del skall vara att krav på prövningstillstånd skall gälla vid överklagande till överrätt.

När de nuvarande handläggningsreglerna i 19 kap. jordabalken infördes ansågs det att det med hänsyn till intresset av trygghet i omsättningen inte borde komma i fråga att låta av inskrivningsmyndighet fattade beslut bli ändrade av myndigheten i större utsträckning än vad nuvarande rättelseinstitut medger (se prop. 1999/2000:39 s. 116 och 117). Utredaren skall överväga om det nu, när verksamheten förs över till förvaltningsmyndighet, finns anledning att frångå detta ställningstagande och ge inskrivningsmyndigheten en viss möjlighet att ompröva sina beslut.

Utredaren skall också utreda behovet av och lämna förslag på följdändringar i annan lagstiftning än jordabalken, bl.a. rättegångsbalken och lagen om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter.

Kompetensfrågor

En överföring av huvudmannskapet för inskrivningsmyndigheterna till Lantmäteriverket innebär att den formella anknytningen till tingsrätterna upphör. Utredaren skall därför överväga hur inskrivningsverksamheten fortsättningsvis skall ledas och vilka krav som kan och bör ställas i fråga om behörighet att handlägga och fatta beslut i inskrivningsärenden.

I de utredningar och bedömningar som gjorts kring en överflyttning av inskrivningsverksamheten från tingsrätterna har behovet av juridisk kompetens lyfts fram. Regeringen har i prop. 2005/06:5 s. 26 gjort bedömningen att nuvarande sju inskrivningsmyndigheter har sådan organisatorisk storlek att förutsättningar finns för att myndigheterna, i samverkan med Lantmäteriverket på

central nivå, skall kunna klara sina behov av juridisk kompetens. I propositionen uttalade regeringen vidare att om någon myndighet skulle anse att det finns ytterligare behov av kompetens torde sådana kunna tillgodoses t.ex. genom samverkan med andra myndigheter på orten. Utredaren skall därför redovisa sin syn på behovet av kompletterande juridisk kompetens och – för det fall sådant behov bedöms föreligga – lämna förslag på hur det lämpligen kan tillgodoses. Vidare skall övervägas om notarietjänstgöring även fortsättningsvis skall förekomma vid en myndighet som handlägger inskrivningsärenden.

Att beakta i övrigt

Utredaren skall samråda med Lantmäteriverket och Domstolsverket, som regeringen avser ge i uppdrag att förbereda genomförandet av en överflyttning av huvudmannskapet för inskrivningsverksamheten. Vidare skall utredaren samråda med Utredningen om domstolarnas roll vid handläggning av ärenden (Ju 2005:124).

Utredaren skall hålla sig underrättad om Lantmäteriverkets och inskrivningsmyndigheternas utveckling av ett nytt inskrivnings-system.

Uppdraget skall redovisas senast den 31 januari 2007.

(Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet)

Statens offentliga utredningar 2007

Kronologisk förteckning

1. Telefonförsäljning. Jo.
2. Från socialbidrag till arbete.
+ Bilaga. Fördjupningsstudier.
+ Lättläst. Sammanfattning. S.
3. Föräldraskap vid assisterad befruktning. Ju.
4. Trafikinspektionen
– en myndighet för säkerhet och skydd inom transportområdet. N.
5. Summa summarum – en fristående myndighet för utredning av anmälningar om brott av poliser och åklagare? Ju.
6. Målsägandebiträdet.
Ett aktivt stöd i rättsprocessen. Ju.
7. Den nya inskrivningsmyndigheten. M.

Statens offentliga utredningar 2007

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Föräldraskap vid assisterad befruktning. [3]

Summa summarum – en fristående myndighet
för utredning av anmälningar om brott av
poliser och åklagare? [5]

Målsägandebiträdet.

Ett aktivt stöd i rättsprocessen. [6]

Socialdepartementet

Från socialbidrag till arbete.

+ Bilaga. Fördjupningsstudier.

+ Lättläst. Sammanfattning. [2]

Jordbruksdepartementet

Telefonförsäljning. [1]

Miljödepartementet

Den nya inskrivningsmyndigheten. [7]

Näringsdepartementet

Trafikinspektionen

– en myndighet för säkerhet och skydd
inom transportområdet. [4]